

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Maruša Jerovšek

**Otrokovo doživljanje ločitve ali razveze
staršev in preoblikovanja družine**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2018

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Maruša Jerovšek

**Otrokovo doživljanje ločitve ali razveze
staršev in preoblikovanja družine**

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl
Somentorica: as. dr. Tadeja Kodele

Ljubljana, 2018

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Maruša Jerovšek

Naslov naloge: Otrokovo doživljanje ločitve ali razveze staršev in preoblikovanja družine

Kraj: Ljubljana

Leto: 2018

Št. strani: 164

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Somentorica: as. dr. Tadeja Kodele

Ključne besede: reorganizacija družine po ločitvi ali razvezi, socialno delo z družino, varovalni dejavniki, dejavniki tveganja, otrokova participacija

Povzetek: V diplomskem delu predstavljam otrokovo doživljanje ločitve ali razveze staršev in preoblikovanja družine. Zajela sem teme od otrokovega življenja v družini pred ločitvijo ali razvezo do danes, ko so ti otroci že mladi odrasli in imajo izkušnjo življenja v reorganizirani družini. Za uspešno reorganizacijo družine po ločitvi ali razvezi je potrebno, da se sliši glas vsakega člana. Raziskava v diplomskem delu temelji na izkušnjah in mnenjih mladih odraslih, ki so se v času svoje osnovne šole soočali z ločitvijo ali razvezo staršev. Zanimali so me njihove izkušnje družinskega življenja pred ločitvijo ali razvezo staršev, doživljanje ločitve ali razveze staršev, varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze, spremembe družinskega življenja, ki so jih otroci doživeli ob ločitvi ali razvezi staršev, njihova participacija v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev ter razlika v njihovem mnenju o ločitvi ali razvezi staršev v otroštvu in danes v odrasli dobi. Na podlagi rezultatov ugotavljam, da so mladi odrasli kot otroci ločitev ali razvezo staršev doživljali kot krivično in nelogično, saj so jim starši predstavljali svet. Skozi odraščanje so začeli razumeti odločitev staršev za ločitev ali razvezo in so danes kot mladi odrasli mnenja, da je lahko razhod dobra odločitev. V otroštvu je ločitev ali razveza otrokom prinesla predvsem začetek dvojnega življenja in poslabšanje odnosa z očetom. Med drugim tudi zato, ker sami v procesu ločitve ali razveze niso imeli možnosti sodelovanja in odločanja o sebi.

THESIS DATA

Name and surname: Maruša Jerovšek

Thesis' title: A child's experience of his or her parents' divorce or separation and family restructuring

City: Ljubljana

Year: 2018

No. of pages: 164

Mentor: Doc Dr Nina Mešl

Co-mentor: As Dr Tadeja Kodele

Key words: Family reorganisation after divorce or separation, social work with family, protective factors, risk factors, child's participation

Abstract: In my thesis I present a child's experience with his or her parents' divorce or separation and a family reconstruction. I've gathered themes from the child's family life before the divorce or separation till today when he or she is already a young adult and has the experience of living in a reorganised family. For a successful family reorganisation after a divorce or separation it is vitally important that each family member's voice is heard. The research in the thesis is based on experiences and opinions of young adults who were during their primary school years going through the process of their parents' divorce or separation. I was interested in their family life experiences before their parents' divorce or separation, their experiences with the divorce or separation, protective factors and risk factors in the divorce or separation process, changes in their family lives and how they affected them, children's participation in important decisions in the divorce or separation process which affected them, and the difference between their views on their parents' divorce or separation when they were children and today, when they are young adults. Through the results of my research I've found out that as children they experienced their parents' divorce or separation as unfair and illogical because their parents meant the world to them. With growing up, they began to understand their parents' decision to divorce or separate, and today, as young adults, they believe that separation can be a good decision. In the childhood, the divorce or separation brought them mainly double lives and a deterioration of their relationships with their fathers. This is also due to the fact that they had no possibility to participate in the divorce or separation process or make decisions about themselves.

PREDGOVOR

V zadnjem času v Sloveniji število ločitev ali razvez narašča, zato vse več otrok odrasča v reorganizirani družini. Ločitev ali razveza staršev je za otroka eden izmed najtežjih življenjskih dogodkov. Otroci so običajno prikrasani za stalno navzočnost enega od staršev. Poleg tega se pogosto zelo spremenijo tudi ostale življenjske okoliščine. Lahko se zmanjša finančni prihodek, otrok lahko zamenja kraj bivanja in posledično tudi šolo, vrstnike ter prijatelje, ki jih je imel do sedaj, spozna novega partnerja svojega starša, spozna otroke teh partnerjev iz prejšnjih razmerij, dobi polbrate/polsestre ali doživi še katero drugo spremembo. Otroci se na vse spremembe, ki jih v njihovo življenje prinese ločitev ali razveza, odzovejo različno in ob njih doživljajo različne stiske. Otroci, ki se znajdejo v procesu ločitve ali razveze staršev, si močno želijo, da je njihov glas slišan in da imajo možnost soodločanja pri reorganizaciji svojega družinskega življenja (Van Nijnatten in Jongen, 2011).

Odrasle osebe v življenju otroka bi morale poskrbeti, da bodo njegove stiske čim manjše, da se bo otrok lahko prilagodil spremembam in da bo njegov glas slišan. Glede na to, da starši zaradi razreševanja svojega položaja v procesu ločitve ali razveze tega pogosto ne zmorejo, bi jih pri tem morali podpreti strokovni delavci na Centru za socialno delo (v nadaljevanju: CSD). Poleg tega bi morale za zmanjšanje otrokove stiske in otrokovo slišanost poskrbeti tudi ostale strokovne osebe, ki so na kakršen koli način prisotne v otrokovem življenju.

Namen diplomskega dela je slišati otrokovo doživljanje, stiske, občutja in potrebe v procesu ločitve ali razveze staršev. Ugotovitve raziskave bodo lahko smernice za delo socialnim delavkam pri pogovorih z otroki in družino v procesih podpore ter pomoči družinam ob postopku ločitve ali razveze staršev ter pri oblikovanju mnenja za sodišče. Menim, da bo raziskava prispevala k boljšemu razumevanju otrokovega doživljanja ločitve ali razveze staršev in spremenjene oblike družine, ki se zgodi v času do konca osnovne šole otrok, otrokove participacije v postopku ločitve ali razveze ter otrokovih varovalnih dejavnikov in dejavnikov tveganja. Želim, da bi naloga spodbudila tudi ostale strokovne delavce, ki sodelujejo z otrokom v času postopka ločitve ali razveze, da bi tako s starši kot z otroki več govorili o omenjenih temah.

Teoretični del sem razdelila na štiri glavne teme, in sicer družine, ločitev ali razveza, otrok in ločitev ali razveza ter socialno delo v procesih ločitve ali razveze. V poglavju Družine pišem o različnih definicijah družine in spreminjanju družinske oblike. V poglavju Ločitev ali razveza pišem o prekinitvi partnerstva in spremembi družinskega življenja. V poglavju Otrok in ločitev ali razveza pišem o seznanitvi otroka z novico o ločitvi ali razvezi staršev, doživljanju ločitve ali razveze, potrebah otrok po ločitvi ali razvezi ter o vplivu ločitve ali razveze na otroka glede na njegovo razvojno obdobje. Teoretični del zaključim s poglavjem Socialno delo v procesih ločitve ali razveze, kjer pišem o pristojnostih CSD-ja in sodišča v postopku ločitve ali razveze z vidika sodelovanja otroka ter o participaciji otroka v postopku ločitve ali razveze.

V empiričnem delu na podlagi rezultatov opravljene raziskave prikazujem otrokove izkušnje družinskega življenja pred, med in po ločitvi ali razvezi staršev. Izpostavim dejavnike tveganja in varovalne dejavnike ter predstavim participacijo otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev. Na koncu prestavim še otrokov pogled na ločitev v otroštvu in nato v mladi odrasli dobi.

V diplomskem delu za vse osebe uporabljam moško obliko izraza, vendar se ta nanaša na različne spolne identitete.

ZAHVALA

Največjo zahvalo namenjam družini, atiju, mami, Davidu in Katji. Hvala, da moj osebni in strokovni razvoj nenehno spremljate z veliko ljubezni in podpore.

Žiga, hvala za tvojo podporo, potrpežljivost in razumevanje tekom mojega celotnega študija.

Veliko zahvalo namenjam somentorici, as. dr. Tadeji Kodele, za številne usmeritve, dostopnost, hitro odzivnost ter natančnost in jasnost pri podajanju nasvetov.

Zahvalo namenjam tudi mentorici doc. dr. Nini Mešl za vse nasvete in usmeritve.

Hvala vsem sodelujočim v moji raziskavi, da ste z mano delili izkušnje svojega družinskega življenja.

Hvala vsem prijateljem, prijateljicam in sošolkam, da ste me skozi študij spremljali ter me podpirali pri izdelavi tega diplomskega dela.

Hvala vsem, ki verjamete vame.

KAZALO

1	TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1	Družine.....	1
1.1.1	Definicije družine	1
1.1.2	Socializacija v družini	2
1.1.3	Naloge družine.....	5
1.2	Ločitev ali razveza	6
1.2.1	Partnerstvo in ločitev ali razveza.....	6
1.2.2	Sprememba družinskega življenja	6
1.3	Otrok in ločitev ali razveza	8
1.3.1	Otrok in novica o ločitvi ali razvezi	8
1.3.2	Otrokovo doživljanje ločitve ali razveze	10
1.3.3	Potrebe otrok po ločitvi ali razvezi staršev.....	12
1.3.4	Vpliv ločitve ali razveze na otroka glede na njegovo razvojno obdobje.....	14
1.4	Socialno delo v procesu ločitve ali razveze	18
1.4.1	Pristojnost centra za socialno delo in sodišča pri postopku ločitve ali razveze z vidika sodelovanja otroka	20
1.4.2	Participacija otrok v procesu ločitve ali razveze	21
2	OPREDELITEV PROBLEMA	24
2.1	Raziskovalna vprašanja.....	25
3	METODOLOGIJA.....	26
3.1	Vrsta raziskave.....	26
3.2	Merski instrument	26
3.3	Populacija.....	26
3.4	Vzorec	26
3.5	Zbiranje podatkov	27
3.6	Analiza podatkov	27
4	REZULTATI.....	29
4.1	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev	29
4.1.1	Člani otrokove družine pred ločitvijo ali razvezo staršev	29
4.1.2	Pozitivne lastnosti otrokove družine pred ločitvijo ali razvezo svojih staršev in lastnosti, ki bi si jih otroci želeli za svojo družino pred ločitvijo ali razvezo svojih staršev	29
4.2	Doživljanje ločitve ali razveze staršev.....	30
4.2.1	Novica o ločitvi ali razvezi staršev.....	30
4.2.2	Otrokovi občutki ob novici, da se starša ločujeta ali razvezujeta.....	31
4.2.3	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	31
4.3	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev .	32
4.3.1	Otrokov največji strah in stresor v času ločitve ali razveze staršev	32
4.3.2	Osebe in dejavnosti, ki so bile otroku v procesu ločitve ali razveze staršev v pomoč in podporo	32
4.3.3	Otrokovo sodelovanje s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev	33
4.3.4	Otrokova želja po večjem sodelovanju s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev	34
4.4	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev	35
4.4.1	Otrokovo sodelovanje v zanj pomembnih zadevah v procesu ločitve ali razveze staršev	35

4.4.2	Slišnost in upoštevanje otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev	35
4.4.3	Želja po večjem sodelovanju in odločanju o pomembnih zadevah v procesu ločitve ali razveze staršev	36
4.5	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka...	36
4.5.1	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	36
4.5.2	Oseba, ki ji je bil otrok po ločitvi ali razvezi staršev zaupan v varstvo in vzgojo, ter način ohranjanja stikov z drugim staršem	37
4.5.3	Otrokov način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	37
4.5.4	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odrasčanja po ločitvi ali razvezi staršev.....	38
4.5.5	Otrokovo doživljanje praznovanj zanj pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi staršev.....	38
4.5.6	Otrokovo doživljanje novih partnerjev njihovih staršev in odnos z njimi	39
4.5.7	Otrokovo doživljanje otrok novih partnerjev svojih staršev iz prejšnjih razmerij	40
4.5.8	Otrokovo doživljanje polbrata/polsestre.....	40
4.5.9	Otrokov odnos s starši danes	40
4.5.10	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	41
4.6	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes	42
4.6.1	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze svojih staršev nekoč	42
4.6.2	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze staršev danes	42
5	RAZPRAVA	44
5.1	Prispevek in omejitve raziskave.....	49
6	SKLEPI	51
7	PREDLOGI	54
8	UPORABLJENA LITERATURA	55
9	PRILOGE	58
9.1	Vpršalnik.....	58
9.2	Osno kodiranje	60
9.3	Odnosno kodiranje	131

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Primeri odprtega kodiranja	28
--	----

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 Družine

1.1.1 Definicije družine

V znanstveni in strokovni literaturi lahko zasledimo številne definicije družine. Družinski zakonik (2017) družino definira kot življenjsko skupnost otroka, ne glede na starost otroka, z obema ali enim od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene obveznosti in pravice. Zaradi koristi otrok uživa družina posebno varstvo države.

Tomori (1994, str. 10) družino definira kot sistem z notranjim dogajanjem, ki je neprestano v stiku z vsem, kar se dogaja v njegovem okolju. Ta sistem ima svojo sestavo, socialna pravila, notranja razmerja moči, jezik, obrede in zgodovino, ki si jo delijo vsi člani družine. Poleg tega je za družino pomemben tudi ekonomski vidik. Tomori (1994) ob tem dodaja, da lahko družino definiramo tudi kot skupnost oseb na različnih stopnjah razvoja. Njeni člani so med seboj povezani in soodvisni. V družini ne gre le za zadovoljevanje čustvenih potreb, ampak tudi za razvoj in čustveno dopolnjevanje, spoznavne izkušnje ter oblikovanje socialne podobe in osebne rasti vsakega izmed članov družine.

Perko (2008, str. 144) poudarja, da je družina pomembna celica družbe. Pod njenim okriljem se zgodijo pomembne življenjske zgodbe za vsakega posameznika. Ni le skupina posameznikov, temveč je skupek odnosov med staršema, med starši in otroki ter tudi med otroki samimi. Pri razvoju posameznika poudari tudi pomen prisotnosti starih staršev, stricev in tet.

Švab (2001) zapiše, da je družina pomembna družbena institucija in to ostaja kljub spremembam. Prav tako Švab (2006, str. 63–65) poudarja, da se je v zadnjih desetletjih družinsko življenje spremenilo in tako je sedaj intenzivnost spreminjanja glavna značilnost družinskega življenja. Družinsko življenje je zelo raznovrstno, družine se odmikajo od modela nuklearne družine. Spreminjajo se spolna in starostna struktura, družinske vloge, delitev dela in družinski poteki. Družinski poteki se pluralizirajo, kar pomeni, da se spreminjajo partnerska razmerja, vse več je reorganiziranih družin, tako po deležu kot po pogostosti, poleg tega se spreminjajo tudi prehodi med obdobji. Nekatera obdobja se krajšajo, druga daljšajo ali pa se med seboj mešajo.

Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 130–131) pravi:

»Družino tvorijo dva ali več posameznikov, ki so v interakciji, imajo skupne motive in cilje; povezujejo jih skupna pravila, norme in vrednote; odnose v njej odraža in določa relativno trajna struktura statusov in vlog. V družini se oblikujeta zanjo značilna struktura moči in način vodenja; izoblikuje se relativno trajna mreža komunikacij ter statusov in vlog posameznih družinskih članov; definirajo se vloge glede na delitev dela; oblikujejo se čustveni odnosi med člani.«

V množici definicij družine sem sama za delo v socialnem delu kot najbolj ustrezno definicijo družine prepoznala ravno definicijo Čačinovič Vogrinčič (1998). Menim, da zajema vse bistvene sestavne dele, ki opredeljujejo družino. Poleg tega je odprta, sprejemajoča in hkrati fleksibilna. Dopušča pluralnost in samodefiniranje družine skozi elemente, ki po avtorici (Čačinovič Vogrinčič, 1998) določajo družino.

V nadaljevanju bom predstavila dve temi: socializacija v družini in naloge družine. Poznavanje obeh tem smatram kot pomembni temi za razumevanje otrokovega doživljanja ločitve ali razveze staršev in preoblikovanja družine.

1.1.2 Socializacija v družini

Družina je otrokov prvi socialni sistem, v katerem živi. Ta s svojimi značilnostmi vpliva na osebnost otroka v vseh njegovih razvojnih obdobjih. Svet, v katerem otroci živijo in katerega sprejmejo, mu določajo njegovi pomembni drugi. Otrok si pomembnih drugih oziroma staršev ne more izbirati sam, zato ponotranji svet, ki ga določajo njegovi starši (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 23). Berger in Luckmann (1980 po Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 23–24) pravita, da starši otrokov svet oblikujejo dvakrat, in sicer kot pripadniki svoje kulture ter s svojo osebno življenjsko zgodovino. Ta svet je za otroka edina resnica, ki jo pozna, ni le eden od možnih otrokovih svetov. Socializacija vpliva na oblikovanje lastne identitete in na lastno sprejemanje družbenega sveta. V primarni socializaciji otrok zaupa, da je svet takšen, kot ga mu predstavijo njegovi pomembni drugi. »Socializacija je naprej socializacija za družino.« (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 24)

Erikson (1975 po Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 25–27) v svojem modelu predstavi psihosocialni razvoj in razvoj osebne identitete v zaporednih stopnjah. Življenje posameznika razdeli na osem faz, v vsaki izmed njih pa predstavi specifične potrebe in možne uspešne ter manj uspešne izide. Poudari, da je izid vsake faze odvisen od družine. V nadaljevanju na kratko povzemam značilnosti posamezne faze.

Prvo leto življenja Erikson (1975 po Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 25) opredeli kot prvo razvojno obdobje, katerega cilj je razviti otrokovo temeljno zaupanje. Če otrok v družini ne zbere dovolj dobrih izkušenj in posledično ne razvije temeljnega zaupanja, je izid temeljno nezaupanje. Drugo razvojno obdobje se odvija med drugim in četrtem letom starosti otroka, cilj tega obdobja pa je avtonomija. Slab izid tega obdobja predstavlja otrokovo pridobitev negativnih izkušenj glede samostojnosti in neodvisnosti. Rezultati v otrokovem doživljanju so sram, dvom, nezmožnost uveljavljanja in negotovost. Cilj tretjega obdobja, ki traja med četrtem in petim letom starosti, je iniciativnost. Otrok si zna postaviti cilje in ima svojo organizacijo, kako jih doseči; s tem starše pripelje do postavljanja meja, pravil in omejitev. Občutki krivde in upoštevanje norm družbe, ki nam niso prijetne, samo zato, da bi ugajali drugim, so možen slab izid tega razvojnega obdobja. Avtor (Erikson, 1975 po Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 26) čas med šestim in enajstim letom opredeli kot četrto razvojno obdobje, katerega cilj je delavnost. To je obdobje, v katerem lahko otrok doživi uspeh in zadovoljstvo pri svojem opravljenem delu, dosežkih. Neugoden izid tega obdobja povzročijo nakopičene izkušnje neuspeha, ki pripeljejo do občutkov nesposobnosti in manjvrednosti. S peto razvojno stopnjo, med dvanajstim in petnajstim letom starosti otroka, se zaključuje obdobje otroštva. To obdobje je ključno za razvoj otrokove identitete. Otrok mora v tem obdobju pridobiti širšo podobo o sebi, išče odgovore na vprašanja, kdo sem, kaj zmorem, kako me vidijo drugi. V tem obdobju otrok preizkuša sposobnost družine za konflikt ter sposobnost svoje družine za ljubezen in pogajanje. Neuspešen izid tega obdobja je identitetna zmedenost. Za tem sledijo tri obdobja odraslosti. Zgodnje odraslo obdobje je šesto razvojno obdobje. To obdobje običajno ponuja možnost za intimnost, ljubezen in solidarnost. Manj ugoden izid tega obdobja je izolacija. Najpomembnejša naloga sedmega razvojnega obdobja je ustvarjalnost. Neugoden rezultat tega obdobja je stagnacija. Zrela doba je osmo in tudi zadnje razvojno obdobje, ki naj bi prineslo celostnost vsega osvojenega v predhodnih obdobjih. Neuspešen izid v življenju v odrasli dobi je obup (Erikson, 1975 po Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 25–27).

Tudi drugi avtorji poudarjajo pomen zgodnjega otroštva. Erzar in Kompan Erzar (2011) ter Siegel (2014) se strinjajo, da izkušnje iz zgodnjega otroštva vplivajo na vse naše nadaljnje oblikovanje odnosov.

Siegel (2014) piše, da iz zgodnjega otroštva nosimo skozi življenje modele navezanosti, ki nam celo življenje pomagajo ustvarjati pristope k odnosom. Na starše oziroma pomembne druge se lahko otrok naveže na štiri različne načine. Starši, ki otroku

dajejo občutek, da je viden, slišan, ga varujejo in pomirjajo, bodo pri njem povzročili razvoj varnega modela navezanosti. Otrok po zaslugi tega zna uravnovešati svoja čustva, se s starši dobro razume in z drugimi osebami navezuje obojestransko zadovoljiv stik. Starši otroku predstavljajo varno zatočišče in »odrivno desko« za naprej. V primeru, da starši otroku v prvem letu razvoja ne zagotovijo občutka, da je viden in slišan, bo otrok razvil model izogibajoče se navezanosti, odtujeni jaz. Otrok se izogiba staršem in razvije svojo strategijo preživetja. Otrok lahko model izogibajoče se navezanosti razvije samo do enega starša, ni nujno, da jo razvije do obeh. Osebe s takim modelom navezanosti se priučijo zmanjšati lastne potrebe po povezanosti. Pogosto se počutijo odrinjene od drugih in brez stika glede svojih potreb ter čustev. Tretji model navezanosti predstavlja starša, za katerega ne veš, ali ti bo nudil tolažbo ali ne. Otrok ne more vedeti, kaj lahko pričakuje, mogoče ga bo starš razumel, mogoče ne, mogoče ga bo znal potolažiti, mogoče ne. Otroci vsrkajo strahove in tesnobo staršev, ki jo izražajo ob tem, ko so poskušali zadovoljiti otrokovo potrebo, vendar niso prepričani, če bodo to res zmogli. Poleg do sedaj naštetih modelov navezanosti poznamo še en model navezanosti, in sicer dezorganizirano navezanost, ki se lahko pojavlja znotraj vseh treh zgoraj naštetih modelov navezanosti. Model dezorganizirane navezanosti predstavlja strah pred osebo, na katero smo navezani. Razlogi za strah so lahko različni. En možen odziv otroka je, da se oseba požene v boj ali beg. Drugi odziv možganov na to je, da nas ta strah pred osebo, na katero smo navezani, motivira, da se k njej zatečemo po tolažbo. Ta dva odziva pa sta si nasprotujoča in ta vrsta navezanosti povzroči, da smo ranljivi v več pogledih. Kadar smo pod stresom, ne znamo jasno razmišljati, težko nadziramo izražanje ter doživljanje čustev in ne znamo navezovati kakovostnih odnosov. Pride lahko do zmedene podobe o sebi, ločimo misli od dejanj ter se umaknemo v svojo notranjost, kar imenujemo disociacija (Siegel, 2014).

Glede na zgoraj predstavljene štiri modele navezanosti razumemo, da izkušnje v otroštvu vplivajo na naše vedenje, na to, kako se znamo umirjati in kakšno vlogo pripisujemo sebi v zunanjem okolju (Siegel, 2014). Podobno navaja tudi Tomori (1994, str. 119), da kljub temu, da se samopodoba posameznika gradi vse življenje in ob dogajanjih, v katerih se znajdemo, se osnovne in relativno trajne značilnosti samopodobe zarišejo v prvih obdobjih razvoja. Te otrok dobi preko prvih in zanj odločilnih čustveno pomembnih izkušenj v stiku z ljudmi, ki ga negujejo.

Siegel (2014) ob tem še dodatno predstavlja pomen zavedanja, da možgani nenehno rastejo kot odziv na izkušnje. S tem pojasni, da obstajajo možnosti, da oseba razvije drugo

vrsto navezanosti, vendar samo z osmišljanjem dosedanjega življenja in vzorcev povezovanja.

1.1.3 Naloge družine

Čačinovič Vogrinčič (1998) naloge družine opredeli kot sledeče: otroku zagotoviti temeljni občutek lastne vrednosti, pravico do resničnosti, zadovoljitev potrebe po avtonomiji in hkrati povezanosti. Poleg tega je naloga družine, da otroku omogoči razvijanje sposobnosti za ljubezen, konflikt in pogajanje. Pomembna je temeljna izkušnja, da je tisto, kar otrok misli, čuti in doživlja, sprejemljivo. Posameznik mora v družinski skupnosti zadovoljiti svoje potrebe in naloga družine je, da mu zagotovi zaščito ter pogoje za osebni razvoj.

Družina mora posamezniku zagotoviti zaščito pred nevarnostmi in materialni obstoj, pripadati mora skupnosti in biti vanjo integrirana, imeti mora sposobnost, da se prilagaja na spremembe. Družinska skupnost mora imeti uresničljive cilje in svoj sistem vrednot. Otroku mora biti omogočena individualizacija. V primeru konfliktov ima družina način, kako konstruktivno rešiti problem (Ackermann, 1966 po Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 49–50).

Družina predstavlja okolje, v katerem se človek nauči navezovati pomembne čustvene odnose in razvijati bližino. V družini se razvijajo osebna avtonomija, samostojno razmišljanje in samopotrjevanje. Posameznik v različnih odnosih s preostalimi člani družine in skozi izkušnje z njimi pridobiva in preizkuša svoje sposobnosti za prevzemanje odgovornosti, sprejemanje in dajanje opore, za prilagajanje svojih potreb potrebam drugih, za vodenje in podrejanje. V družini se človek nauči izražanja sebe in razvijanja komunikacijskih spretnosti, ki so potrebne za razvijanje odnosov in stikov tudi izven družinskih meja. Družina podpira posameznika, da prisluhne svojim čustvom, jih sprejme in izraža na način, ki je razumljiv in sprejemljiv tudi drugim. Skozi to se uči razumevanja in spoštovanja čustev drugih. V družini otrok pridobi izkušnje s prvimi čustvenimi stiskami, tesnobo, skrbmi, poleg tega v družini doživi prve izgube. Ob tem spozna oblike in načine nudenja opore ter pomoči v težkih situacijah. Nauči se načinov reševanja in obvladovanja stisk. Družina posameznika nauči spoprijemanja s stresom in njegovega premagovanja. Družina uči samostojnega izražanja mnenja in odločanja. V družini se otrok nauči različnih spretnosti za različne dejavnosti. V posameznih razvojnih obdobjih ima otrok dostop do vse bolj zahtevnih orodij, o katerih se uči. S tem se nauči uresničevati

zahtevne ideje in ohranja svojo ustvarjalnost. Posameznik spozna nevarnosti in načine, kako se zavarovati pred njimi. Družina posameznika opozori na priložnosti, ki omogočajo njegov osebnostni razvoj (Tomori, 1994, str. 151–153).

Čačinovič Vogrinčič (1998) in Tomori (1994) poudarjata, da družina ne zmore izpolniti čisto vseh nalog, vendar bo za več nalog zmogla poskrbeti, več je možnosti, da vsi člani družine kompetentno prehajajo iz enega obdobja družinskega življenja v drugega. Na tem mestu pa se mi zdi pomembno omeniti, da žal vse družine tega ne zmorejo, zato je nujno, da se za zaščito najranljivejših v družini, torej otrok, vključi država.

1.2 Ločitev ali razveza

1.2.1 Partnerstvo in ločitev ali razveza

Najnovejši podatki Statističnega urada RS o ločitvah ali razvezah zakonskih zvez za leto 2016 kažejo, da je bilo v tem letu več kot 2500 ločitev ali razvez, v polovici teh primerov pa so izkušnjo ločitve ali razveze staršev doživeli mladoletni vzdrževani otroci (Statistični urad Republike Slovenije, 2002). Tako kot narašča število ločitev ali razvez zakonskih zvez, je tudi razhodov zunajzakonskih zvez vse več (Andrejč, 2014, str. 26).

Pridružujem se mnenju nekaterih avtorjev (Charlish, 1998; Ganc, 2015; McGhee, 2015), da ločitev ali razveza poleg bolečine prinese tudi spremembe v vsakdanje življenje vsakega posameznika iz ločene ali razvezane družine. Potrebno je doreči stvari na novo. Malenkosti, ki so se v skupnem življenju zdele samoumevne, so sedaj tema pogovora in jih je potrebno zastaviti drugače. Potrebno je urediti dom za osebo oziroma osebe, ki odhajajo iz skupnega prebivališča, potrebno se je uskladiti glede življenja otrok, prevzeti določene naloge, ki jih morda posameznik ni nikoli do sedaj opravljal, poleg tega si je potrebno na novo ustvariti oziroma razširiti socialno mrežo.

V nadaljevanju bom podrobneje opisala spreminjaje družinskega življenja skozi sedem stopenj, ki jih v svojem delu navaja Ganc (2015, str. 158–160).

1.2.2 Sprememba družinskega življenja

Najtežje obdobje za družino, ki se je razšla, je predvidoma dva do tri mesece po ločitvi ali razvezi. V tem času se postavijo temelji za novo življenje. Bivša partnerja na začetku

razhoda sprejemata pomembne odločitve, ki imajo vpliv tudi na kasnejše življenje. Ene izmed teh pomembnejših odločitev so vprašanje prebivališča, delitev premoženja, sporazum oziroma tožba ob koncu partnerskega življenja in stiki z otroki (Ganc, 2015).

Poznamo sedem stopenj reorganizirane družine. Te so fantazija, streznitev, zavedanje, mobilizacija, akcija, stik in razrešitev. Stopnje se ne odvijajo v zaporedju, temveč se največkrat med seboj prepletajo. Za oblikovanje družinske identitete nova družina potrebuje približno pet let (Ganc, 2015, str. 158).

Začetno stopnjo predstavljajo faza fantazije, streznitve in zavedanja. V fazi fantazije imata nova partnerja različno predstavo in želje glede nove družine kot otroci. Odrasli v novih zvezah si želijo zaceliti rane iz preteklih neuspešnih razmerji. Pri otrocih začetek življenja v reorganizirani družini predstavlja podoživljanje izgube lastne družine. Otroci imajo še vedno upanje, da se bosta biološka starša ponovno zbližala, poleg tega so v veliki negotovosti glede svoje prihodnosti. Obdobje streznitve predstavlja predvsem nestrinjanja, konflikte in občutljivost. Novi partnerji ločenih ali razvezanih staršev se počutijo nesprejete. To je faza srečanja dveh družinskih kultur, kar je razlog za napetost med člani. V fazi zavedanja novi družini postane razvidno, da morajo začeti graditi skupne nove temelje. Biološki starši prepoznajo posebne vloge v svojih dveh podsistemi, in sicer v partnerskem podsistemu in biološkem starševskem podsistemu, kar lahko še vedno povzroča razdvojenost ter napetost. Pojavi se potreba po oblikovanju nove družinske identitete (Ganc, 2015, str. 158–159).

Vmesno stopnjo pri reorganizaciji družine predstavljata mobilizacija in akcija. Faza mobilizacije je obdobje govora o razlikah in nestrinjanjih. Običajno si sprememb želijo nebiološki starši, ki pa si želijo pridobiti določen vpliv na otroka. Tema pogovora so meje in pravila. Ni nujno, da ta faza privede do razrešitve težav. V fazi akcije so pogajanja in oblikovanje nove družinske strukture. Nalogi družine v tej fazi sta zagotoviti slišnost vseh članov ter oblikovanje meja in pravil, ki bodo upoštevala želje vseh. Partnerja bosta sklenila dogovor o času, ki ga bosta posvečala svojemu odnosu, in času, ki ga bosta namenila otrokom. Če so v tej fazi zadovoljene potrebe, se člani družine zbližajo, tudi nebiološki starši in otroci (Ganc, 2015, str. 159).

Zaključno stopnjo predstavljata fazi stikov in razrešitve. Stik ali obdobje stabilnosti je faza, v kateri se zmanjšata posredni vlogi bioloških in nebioloških staršev. Odnosi so ne glede na podsistem v družni pristnejši kot doslej, vsak najde svojo vlogo v družini. Faza razrešitve predstavlja skupno življenje kot sproščeno in zadovoljivo za vse, stik med člani

je uspešno vzpostavljen in ga družina poskuša ohranjati. Družina tako prične ustvarjati skupno zgodovino in načrtuje skupno prihodnost (Ganc, 2015, str. 160).

Družine morajo biti ozaveščene in same sebi razvidne, da lahko ustvarijo pogoje za spreminjanje in da kasneje zmorejo s temi spremembami tudi ravnati. Razvidnost pomeni odkrivanje in poimenovanje psihodinamičnih procesov v družini. Razvidno je v družini tisto, kar je mogoče komunicirati in metakomunicirati. Kar je razvidno, se oblikuje v družini in velja v njej, vedno znova pa je najprej razvidno v jeziku družine. Torej razvidno v družini je tisto, s čimer se je mogoče soočiti, spoprijeti ter prevzeti odgovornost (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 124).

Ozaveščenost pomeni ravnanje s tem, kar družina ubesedi kot njeno resničnost. Ozaveščenost je delo vseh članov, ki je usmerjeno k jasnemu videnju konteksta, celote in vsakega posameznika družine v njem (Čačinovič Vogrinčič, 2016, str. 28). Ozaveščenost pomembno določa načine reševanja konfliktov. Najvišja možna mera ozaveščenosti omogoča kritičen pristop in posledično opredeli prilagoditvene strategije za ohranjanje in stabilizacijo družinske strukture (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 123–128). Ko je družina razvidna in ozaveščena o svojih procesih, se ti povezujejo v skupek, ki za družino povezuje preteklost s sedanjostjo, razmika meje spoznanja stvarnosti, potrebe posameznika ter družine (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 242).

1.3 Otrok in ločitev ali razveza

V naslednjih poglavjih predstavljam, nekaj ključnih tem o ločitvi ali razvezi, ki se nanašajo na otroka. Najprej bom predstavila, na kakšen način in zakaj je potrebno otroku sporočiti novico o ločitvi ali razvezi staršev. Nato bom v nadaljevanju pisala o otrokovem doživljanju ločitve ali razveze staršev, o potrebah otrok po ločitvi ali razvezi staršev ter o vplivu ločitve ali razveze na otroka glede na otrokovo razvojno obdobje.

1.3.1 Otrok in novica o ločitvi ali razvezi

Charlish (1998) navaja, da otroku največ škode povzroči obdobje, ko se starša odločita za ločitev ali razvezo in otrok tega še ne ve. Poleg tega je ločitev ali razveza za otroka bolj stresna kot smrt. V primeru smrti enega od staršev otroku ni potrebno izbirati med njima, otrok ni deležen pripovedovanj o tem, kaj je drugi starš storil hudega, drugega starša se

običajno vsi bližnji spominjajo z ljubečo žalostjo. Ob ločitvi ali razvezi otrok pogosto posluša grde stvari s strani enega starša in njegovih sorodnikov o drugem staršu. Otrok se pogosto sooča z odsotnostjo drugega roditelja.

Strinjam se z Gancem (2015, str. 28), ki poudarja, da je o ločitvi ali razvezi nujno potrebno spregovoriti tudi z otroki. Da lahko starši z otrokom spregovorijo o tem, je potrebno veliko poguma, trdnosti in občutljivosti za potrebe otroka. Najboljši možen pogovor je skrbno načrtovan s strani obeh staršev, ki se ločujeta ali razhajata. Razlago je potrebno prilagoditi otrokovi starosti in sposobnostim razumevanja. Nujno je, da starši ostanejo pozorni, kako otroci sprejemajo in razumejo sporočilo o ločitvi ali razvezi. Pogosto se zgodi, da otroci ne razumejo sporočila tako, kot bi si to želeli starši. Bistveno je, da starši v pogovoru z otrokom ne iščejo krivca za razhajanje družine in ne razlagajo, čigava krivda je večja. Otroka takšne informacije ne zanimajo in ga samo še bolj prizadenejo. Otroci bodo tudi v prihodnje potrebovali varen odnos z mamo in očetom. Ko starša zmoreta otroku po predhodnem dogovoru na spoštljiv način predstaviti informacijo o ločitvi ali razvezi, mu prihranita dvoumne in manipulativne informacije o dogajanju v njemu najbolj pomembni skupini, ki ji pripada – družini (Ganc, 2015, str. 28).

Tudi Charlish (1998, str. 39) poudari, da je pomembno, da starša pomirita otrokove strahove glede prihodnosti. Pri otroku je potrebno preveriti, ali razume pomen besede ločiti se ali razvezati se. Ker otroci doživljajo stisko ob razhajanju družine, je pomembno, da starša o ljubezni do njih govorita večkrat, saj otrok v tem času doživlja močna in zelo različna čustva, zato teh stvari morda ne sliši najbolje. Avtorica (Charlish, 1998, str. 41) opozori na povsem napačno mišljenje nekaterih staršev, češ da otrok ne želi vedeti, kaj se v resnici dogaja. Če otrok ne kaže zanimanja za pogovor o ločitvi ali razvezi, je lahko razlog tudi v strahu pred soočenjem z resnico.

Cvetek (2009) ob tem še opozori, da morajo starši narediti prostor za otrokovo obnašanje ob informaciji o ločitvi ali razvezi, ne glede na to, kakšno to bo.

Verjetno bo otrok doživel veliko jeze, razočaranja in žalosti, ki jih bo izrazil na različne načine. Starši se morajo zavedati, da so oni odgovorni za njegovo doživljanje, saj bodo tako najlažje pomirili otroka. Starši ne smejo dovoliti, da bodo otroci na koncu tisti, ki bodo tolažili njih in se bodo odpovedali lastnim čustvom (Ganc, 2015, str. 29).

1.3.2 Otrokovo doživljanje ločitve ali razveze

Po ločitvi ali razvezi je otrokov način ustvarjanja odnosa s staršem zelo dezorganiziran – staršu se hkrati želi približati in se od njega oddaljiti (Siegel, 2014). Prav tako otroci pogosto dolgo ne opustijo ideje, da bi starše na nek način spravili nazaj skupaj (Bingham, 2006). Kljub temu, da je bila morda ločitev ali razveza najboljša možna rešitev za družino, bodo otroci na nek način, globoko v sebi, vedno skrivali željo oziroma vprašanje, če bi bili lahko ponovno spet družina (Schneider in Zuckerberg, 1996).

Otroci ločitev ali razvezo doživljajo zelo različno. Hannibal (2007) denimo navaja, da otroci ločitev ali razvezo pogosto doživljajo kot krivično in popolnoma nelogično, saj jim starši predstavljajo svet, življenje in odnos. To, kar so imeli kot družina, je bil njihov temelj, za katerega v času ločitve ali razveze doživljajo, da razpada. Z zanikanjem oziroma s predstavo možnosti, da bosta starša bodisi ostala skupaj bodisi ponovno živela skupaj, si otroci lajšajo bolečino izgube. Vendar, v kolikor so starši zmožni predelati izkušnjo ločitve ali razveze in jo sprejeti, bodo tudi otroci ločitev ali razvezo doživljali kot odločitev staršev, se sprostili in sprejeli spremembe.

Andrejč (2014, str. 29–30) navaja, da imajo otroci ločenih ali razvezanih staršev pogostejše vedenjske, čustvene in učne težave kot otroci neločenih ali nerazvezanih staršev. Ločitev ali razveza je tveganje za otrokove težave, vendar ni nujno, da so te dolgotrajne. Otroci ločenih ali razvezanih staršev doživljajo različne stiske in se na nastalo situacijo različno odzivajo. Otroci imajo ob ločitvi ali razvezi lahko težave v šoli. To se najpogostejše kaže pri učnem uspehu in več učnih težavah. Tudi končna izobrazba otrok ločenih ali razvezanih staršev je pogosto nižja. Poleg tega dejstva je potrebno upoštevati tudi socialno-ekonomske razmere, ki nastanejo zaradi ločitve ali razveze staršev. Otroci ločenih ali razvezanih staršev imajo pogosto slabo samopodobo, konfliktno odnose, več psiholoških težav, poveča se njihova stopnja anksioznosti in depresivnosti. Ti otroci v odraslosti živijo manj zadovoljno življenje, tako na zasebnem kot na poslovnem področju. Manj zaupajo v intimne odnose ter večkrat doživljajo strah pred ločitvijo ali razvezo.

Glede ločitve ali razveze si je pomembno postaviti vprašanje, kdaj ločitev ali razveza na otroke vpliva pozitivno in kdaj negativno. Ločitev ali razveza je dlje časa trajajoč proces, v katerem so prisotni stresni dejavniki, na katere se člani družine različno odzovejo in prilagodijo. Pri ločitvah ali razvezah je tako pri otrocih kot pri odraslih pomemben dejavnik to, kako se spoprijemajo s težavami. To imenujemo odpornost. Ugotovitve slovenske raziskave (Žerovnik, 2011) kažejo, da naj ločitev ali razveza ne bi bistveno

različno vplivala na fante in dekleta. Razlike med spoloma so majhne oziroma jih ni. Če se ločitev ali razveza staršev zgodi do petega razreda osnovne šole, otroci to večinoma izražajo s čustvenimi in vedenjskimi težavami, poznejša ločitev ali razveza se pri otrocih bolj odraža na slabšem šolskem uspehu. Posledice ločitve ali razveze staršev v zgodnjem otroštvu se najbolj negativno odražajo v otrokovem srednješolskem obdobju (Andrejč, 2014, str. 31).

Z ločitvijo ali razvezo se običajno spremeni tudi dohodek v gospodinjstvu, stroški ostajajo približno enaki ali se z otrokovim odraščanjem celo povečajo. Starši, ki ostanejo z otrokom, poskušajo najprej zadovoljiti osnovne potrebe, pogosto pa jim zmanjka denarja za otrokove dodatne dejavnosti, vzdrževanje hiše in podobnih stvari. Posledično otroci opustijo nekatere dejavnosti, prisiljeni so se preseliti, zaradi česar zamenjajo tudi kraj izobraževanja in socialno mrežo. To staršem in otrokom povzroča močno stisko. Pogosto bolj kot sama ločitev ali razveza otroke prizadene konfliktnost med staršema, ki otroku pusti dolgotrajne posledice. Sama ločitev ali razveza pa je lahko za otroka tudi pozitivna. Za otrokov kakovosten in celosten razvoj so namreč bolj kot tip družine, v kateri otrok živi, pomembni odnosi v družini (Andrejč, 2014, str. 32).

Za mnoge otroke ločitev ali razveza pomeni začetek dvojnega življenja. Otrok ima po ločitvi ali razvezi dve jedrni družini in posledično dve vrsti pravil, po katerih naj bi se ravnal. Tak vsakdan zna biti za otroka precej naporen, uči se usklajevati staro življenje z dvema novima načinoma življenja. Starši razvezanih družin si pogosto ustvarijo nove družine in tako njihovi otroci pripadajo več družinam hkrati. To lahko otrokom povzroči zmedenost in težave, vendar jim po drugi strani lahko tak način življenja prinese tudi materialne in socialne prednosti (Beck in Beck-Gernsheim, 2006).

Ko si ločeni ali razvezani starši otrok najdejo novega partnerja, v otrokov zasebni svet vstopi nova odrasla oseba, partner njegovega starša (Charlish, 1998, str. 123). Ko otroci izvejo, da ima njihov starš novega partnerja, se pogosto sprašujejo, če bodo sedaj zasedli njihovo mesto pri očetu oziroma materi, kaj, če jih panter starša ne bo maral in kaj, če jih oni ne bodo mogli sprejeti. Poleg tega veliko razmišljajo in so v strahu, če jih bodo sedaj njihovi starši zapustili (Schneider in Zuckerberg, 1996).

Juul (2008) pravi, da lahko otrok sprejme novo odraslo osebo v svojem življenju dobro takrat, ko se prepriča, da je ta oseba dobra za njegovo mamo ali očeta. Novega partnerja svojega starša otrok ne bo sprejel dobro, preden se on ne bo potrudil otroka spoznati in ga sprejemati. To je edini možen način za brezpogojno ljubezen, ki jo otrok razvija do novega člana svoje družine, kar pa lahko traja tudi do šest let.

Veliko otrok naveže povezanost s partnerjem starša. Čustva se lahko razvijejo obojestransko, pomembno je le, da se partner starša ne pretvarja, da je otroku oče ali mati. Odnosi so lahko zelo pristni (Charlish, 1998, str. 137). Schöberl (2006) predstavi dobro stran tega, če je otrok zmožen sprejeti novega partnerja svojega starša. Z njim otrok lahko spozna nove stvari v življenju, nove hobije, katerih prej ni poznal ali za katere starša nista kazala zanimanja.

Ob tem, ko si ločena ali razvezana starša otroka najdeta novega partnerja, se pogosto zgodi, da otroci spoznajo otroke teh partnerjev iz prejšnjih razmerji. Za otroka je v začetku težko sprejeti, da mora svojo mamo ali svojega očeta deliti še z nekimi drugimi otroki. Otroci se spoznajo in lahko se zelo dobro razumejo, nekateri pa nikoli ne delujejo dobro skupaj. Tudi to, da se biološki starš ločenega otroka odloči za otroka z novim partnerjem, danes ni redkost. To lahko otroku povzroči stisko, strah in občutek zapuščenosti, zato je zanj pomembno, da to lahko izrazi in se s starši pogovarja o dojenčku (Bingham, 2006). Pomembno je, da vsi otroci v družini dobijo zagotovilo, da so družini enako pomembni (Charlish, 1998, str. 147).

Z novimi otroki se lahko spremeni tudi položaj otroka ločenih ali razvezanih staršev; morda ne bo več edinec, najmlajši ali najstarejši v družini. Tovrstne spremembe so običajno najtežje za edince, ker kar na enkrat ni vsa pozornost usmerjena na njih in doživijo občutek, da nimajo več vse naklonjenosti staršev. Lahko pa otrok na spremembo gleda zelo pozitivno, saj bo lahko tako njegov prosti čas bolj družaben in nove otroke sprejme kot zaveznike. V vsakem primeru otroci potrebujejo čas, da se drug na drugega navadijo in spoznajo ter da se soočijo s spremembami v družinskem življenju (Schöberl, 2006).

1.3.3 Potrebe otrok po ločitvi ali razvezi staršev

Spraševati se o potrebah otrok po ločitvi ali razvezi staršev je morda nesmiselno, saj imajo vsi otroci določene potrebe, zadovoljevanje teh potreb pa omogoča, da se otrok dobro razvije. Med univerzalne potrebe otrok zagotovo spadajo pripadnost družini oziroma vsem družinskim članom, zaupanje v družini, razvijanje osebnega stila ter rahločutnost (Kompan Erzar, 2006).

Strinjam se z Gancem (2015, str. 85–87), ki poudarja, da so potrebe otrok ločenih ali razvezanih staršev vseeno specifične, in sicer zaradi okoliščine, ki jih otroci doživljajo. Potrebe se izražajo različno, ves čas pa otrok teži k izpolnitvi. Med temeljne potrebe otrok

ločenih ali razvezanih staršev lahko štejemo potrebo po ljubezni ter pripadnosti s strani obeh staršev, kar je temeljna potreba vsakega otroka. Otroci ločenih ali razvezanih staršev še toliko bolj potrebujejo neko zagotovilo, da bo ljubezen trajna in brezpogojna. Potrebno je zagotovilo, da bo otrok še naprej imel oba starša, smotrno pa je tudi krepitev pravice, da ima rad oba starša. Ravno tako je potrebno krepitev ljubezen med sorojenci, starimi starši in drugimi pomembnimi sorodniki, ki otroku predstavljajo njegovo socialno mrežo. Tudi Brazelton (1999, str. 275) poudari, da otroci v obdobju ločitve ali razveze bolj kot kadarkoli potrebujejo slišati od staršev, da jih imata rada in jih nikoli ne bosta sovražila. Povedati jim morata, da onadva kot odrasla ne moreta živeti skupaj, da pa je ljubezen do otrok brezpogojna. Otrok mora slišati, da mu ni treba biti popoln, da bi ga starša imela rada.

Naslednji temeljni potrebi otrok ločenih ali razvezanih staršev sta kakovostna komunikacija med staršema ter odobravanje izražanja vseh občutkov v zvezi z ločitvijo ali razvezo. Pomembno je otrokovo doživljanje komunikacije in ne občutek staršev, da je komunikacija z otrokom dobra. Občutek lastne vrednosti pri otroku je povezan z njihovo komunikacijo s starši. Otrok mora resnično začutiti podporo staršev. Starši morajo otroke spodbuditi in povabiti, da doživljajo ter izražajo vsa občutenja. Otrok mora biti viden in slišan, ignoranca ali obsojanje ga prizadeneta. Kadar otrok lahko zadovoljuje temeljno potrebo po odprtosti in sprejemajoči komunikaciji s starši, bo lažje prišel skozi proces žalovanja ob ločitvi ali razvezi in bo postavil boljše temelje za prihodnost ter ohranil varno navezanost na starše (Ganc, 2015, str. 87–88).

Temeljna potreba po razhodu staršev in oblikovanju novega načina življenja je tudi ustrezno ovrednotenje dogajanja in njegova razlaga. Otroku potrebuje razbremenitev občutka zaznamovanosti zaradi ločitve ali razveze. Otroci potrebujejo pomoč in podporo staršev ob stresnih situacijah, do katerih pride v procesu ločitve ali razveze, kot so npr. selitev, odhod enega od staršev, drugačne ekonomske okoliščine in vstop staršev v odnos z novo odraslo osebo. S tem lahko povežemo še eno otrokovo potrebo – potrebo po varnosti. Otroci so bili pred ločitvijo ali razvezo lahko pogosto priča težkim situacijam v družini (npr. prepiri, nasilje, mučna tišina, ...), lahko so doživljali globok strah glede svoje prihodnosti, saj starši običajno takrat zaradi lastnega doživljanja niso zmožni najbolj ustrezno poskrbeti za občutek varnosti. Če se konflikti med staršema tudi po ločitvi ali razvezi poglobljajo, otrok podoživlja dogajanje pred ločitvijo ali razvezo. Poleg tega je za zadovoljevanje otrokovih potreb potrebno, da starš po ločitvi ali razvezi poskrbi zase, saj v primeru, da ima starš dolgo močne čustvene težave zaradi ločitve ali razveze, to vpliva tudi

na njegov odnos z otrokom (Ganc, 2015, str. 88). Otrokova potreba ne sme biti nadomeščanje roditelja, ki je odšel. Potrebno je, da se otrok identificira z obema staršema, kljub temu, da je najverjetneje z enim od njiju veliko več časa kot z drugim. Otroci potrebujejo razumevanje, oporo in nežnost (Brazelton, 1999, str. 276).

Otrokova potreba je tudi, da doživi kakovostno sodelovanje ločenih ali razvezanih staršev, ter občutek, da imata starša drug o drugem pozitivno mnenje. To lahko otrok pridobi skozi dogovor, ki ga starša oblikujeta o dnevni rutini, ki je zelo podobna tako v enem kot v drugem domu otroka. V kolikor pravila niso zelo podobna, otrok potrebuje podporo pri razumevanju, da se pravila lahko razlikujejo. Ključno je, da je otrok pri obeh starših deležen vzgoje, ki ima iste vidike (Ganc, 2015, str. 89–91).

1.3.4 Vpliv ločitve ali razveze na otroka glede na njegovo razvojno obdobje

Potrebe otrok ločenih ali razvezanih staršev se razlikujejo glede na razvojne značilnosti ter njihovo starost (Ganc, 2015, str. 91).

Ganc (2015, str. 91–93) trdi, da dojenčki in malčki v obdobju do tretjega leta starosti občutijo posledice ločitve ali razveze, ampak da se te običajno izkažejo čez leta. Večji del tega obdobja je bistven, ker se doživljanja zabeležijo v telesni spomin in sooblikujejo strukturo možganov. Ta je v obdobju prvih dveh let najbolj ranljiva. Otrok začuti stisko in stres matere, saj je bil z njo tudi organsko najmočnejše povezan. Tako majhen otrok sam ne zna in ne zmore reševati stiske, ki jo doživlja; pri tem so mu lahko v pomoč starši z veliko pozornosti in odzivnosti. Otroku mora biti omogočena možnost razvijanja varne navezanosti na oba starša. Za dojenčke je pomembna visoka stopnja odzivnosti staršev na njihove potrebe. Za njihov razvoj je pomembno veliko obraznega stika, ki spodbuja razvoj povezav v njihovih možganih.

Dojenčki in malčki naj bi takojšen odziv na ločitev ali razvezo izražali z razburjenjem, ki ga povzročijo spremembe dnevnega ritma in hitre odločitve zanj pomembnih odraslih oseb. Zaradi daljše ločitve od osebe, s katero so močno čustveno povezani, lahko veliko jokajo, spremenijo prehranjevalne in spalne navade ter razvijejo druge oblike vedenja, ki jih prej ni bilo. Glede na to, kako ravnaajo z dojenčkom ali malčkom samim, on zazna spremenjeno družinsko situacijo (Štadler idr., 2009, str. 45–50).

Erzar in Kompan Erzar (2011) opozarjata, da tako majhni otroci spremembe, ki jih povzroči ločitev ali razveza, doživljajo na podzavestni ravni oziroma na telesni ravni, ker jih njihovi možgani ne zmorejo razumeti. Otrok bo svoja čutenja izražal posredno preko

vedenja, pogosto v situacijah, ki niso direktno povezane z ločitvijo ali razvezo. Starši bodo za obvladovanje teh močnih doživljanj svojega otroka potrebovali veliko potrpežljivosti, rahločutnosti ter empatije. Ganc (2015, str. 91–93) poudari, da sta za to obdobje bolj pomembna kakovost in kontinuiranost stikov kot njihova količina. McGhee (2015, str. 92–102) pa meni, da otrok potrebujejo stabilno in predvidljivo okolje, čim manj drastičnih sprememb in zaščito pred stresom ter napetostjo starša. To velja predvsem za dojenčka, malček pa potrebuje veliko objemanja in fizičnega izkazovanja naklonjenosti, spodbujanja radovednosti ter pomoč pri ohranitvi pozitivnih odnosov.

V predšolskem obdobju, ki predvidoma traja med tretjim in šestim letom, otrok gradi svojo identiteto in pridobiva rizične kompetence. Glavna dejavnost otrok v tem obdobju je igra, otrok ima v tem obdobju najbolj burno domišljijo. Z ločitvijo ali razvezo se mu spodnese občutek varnosti, otroci doživljajo tesnobo, odgovornost za ločitev ali razvezo in strah. Starši morajo otroku zagotoviti občutek brezpogojne ljubezni in zavedanje, da ima otrok na razpolago oba starša. Otroci v tem obdobju se za razliko od prejšnjega že znajo pogovarjati o ločitvi ali razvezi, boljše prenašajo prehajanja med dvema domovoma ter lažje prenesejo daljše odsotnosti enega od staršev. Se pa tudi znotraj tega obdobja močno razlikuje na primer doživljanje tedenskih intervalnih stikov; štiriletniki bodo pri tem imeli več težav kot šestletniki (Ganc, 2015, str. 93–94). McGhee (2015, str. 104–111) zapiše, da otrok v tem obdobju lahko zaradi ločitve ali razveze naredi nekaj korakov v razvoju nazaj, na primer zopet moči posteljo ali sesa prst ter hoče dudo, ko je vznemirjen ali zaskrbljen. Štadler in drugi (2009, str. 45–50) poleg tega opozorijo na najpogostejša znamenja otrokove čustvene stiske v tem obdobju, ki so strahovi, jokavost, nemirnost, upornost, neobičajna pridnost, izguba interesa za igro z vrstniki in huda zaskrbljenost glede odsotnega starša. Občutje nesreče otroci v tem obdobju izražajo z žalostjo, jezo ali agresivnostjo. Poleg tega se lahko težave odražajo tudi na otrokovi telesni ravni, na primer z glavoboli ali bolečinami v želodcu. McGhee (2015, str. 104–111) meni, da je pomembno, da ima otrok v tem starostnem obdobju predvidljivo okolje, da je pripravljen na prehajanja od enega do drugega starša, da ima podporo v tistem času, ko naj bi bil čas za družino, torej pred spanjem in med obroki, ter spodbude za razvijanje pozitivne samopodobe. Besede močno vplivajo na otrokovo samospoštovanje.

Osnovnošolsko obdobje oziroma obdobje med otrokovim šestim in dvanajstim letom je čas, ko otrok razvija svoje sposobnosti, stopnjo moralne presoje ter se vključuje v svoje socialno okolje. V tem obdobju sta starša otrokom običajno vzornika. Ob ločitvi ali razvezi staršev se otroci v tem obdobju pogosto postavijo na stran enega od staršev. Dolžnost

staršev je, da otroku obrazložita, da ni potrebno izbirati med njima ter zagotoviti, da starš, na čigar strani je otrok, ne bo izkoriščal njegovega vedenja. Otroci si v domišljijem svetu ustvarjajo sliko, da so spet vsi skupaj in so srečna družina. Spet na drugi strani otroci, ki v tem obdobju doživijo razhod staršev, doživljajo močan sram pred vrstniki, strah jih je sprememb in prične se njihovo obdobje žalovanja. Otroci v tem obdobju so zmožni globlje razumeti ločitev ali razvezo staršev in lahko na razumski ravni sprejmejo preoblikovanje družine ter zavedanje, da niso ostali brez družine. Še vedno so v tem obdobju pomembni redni stiki z obema staršema. Otroci bodo v tem obdobju še bolj želeli pomagati staršem, prej bodo prepoznali, kaj si želi slišati eden starš o drugem. Otroku je potrebno pomagati razumeti mejo med njegovo odgovornostjo in odgovornostjo staršev. Otroci ločitev ali razvezo doživijo kot odvzem celovitosti njihove družine, ki jim pripada (Ganc, 2015, str. 94–95).

McGhee (2015, str. 113–119) pravi, da imajo šoloobvezni otroci v prvem triletnju osnovne šole občutek, da bodo izgubili poseben odnos z mamo in očetom ter zato potrebujejo nekaj časa, ki ga starša namenita samo njemu. Poleg tega je za otroka pomembno, da se tudi drugi starš, s katerim otrok ne živi, zanima zanj. Otrok lažje prenese daljšo odsotnost, če je vseeno v stalnem stiku z drugim staršem, na primer preko telefonskih klicev ali preko spletnih medijev. Avtorica (McGhee, 2015, str. 113–129) opozori še na otrokovo soočanje s spremembami in stresom, saj otroci v tem starostnem obdobju čustva ubesedijo, lahko pa se zgodi, da ne vedo, kako z njimi ravnati. Pomembno je, da starša otroka usmerita k pozitivnim načinom spopadanja s frustracijami. Starejši otroci pa poleg tega zaradi različnih odločitev in izbir ločenih ali razvezanih staršev običajno potrebujejo še več priložnosti za razvijanje samostojnosti s pomočjo preizkušanja in podpore pri vzpostavljanju ter ohranjanju prijateljskih odnosov.

V obdobju mladostništva oziroma obdobju med dvanajstim in osemnajstim letom starosti otroci iščejo svojo identiteto, izoblikujejo svojo osebnost. V tem obdobju posebnost družinskih odnosov stopi v ozadje, v ospredju so odnosi z vrstniki, vendar želijo imeti v družini varno zavetje. Mladostnik potrebuje jasne meje in pravila s strani staršev, ki mu zagotavljajo občutek, da ga starši cenijo in da je vreden zanimanja. Ločitev ali razveza staršev v tem obdobju odraščanja pri mladostniku največkrat vzbudi občutek nerazumevanja in osamljenosti. Če je mladostnik najstarejši otrok v družini, se ločeni ali razvezani starš, pri katerem ostanejo otroci, pogosto opira nanj, on pa prevzema vlogo starša, ki je odšel. Otroka je potrebno take vloge razbremeniti in mu omogočiti malo več sproščenosti. Če se to ne zgodi, se negativni vplivi opazijo ne samo na mladostniku, ampak

tudi v njegovih odnosih do sorojencev. Če otrok v tem obdobju spodbudi starša, da naj se že enkrat loči ali razveže, je pomembno, da mu ta starš sporoči, da je sam sprejel odločitev za ločitev ali razvezo, da ni on odgovoren zanj. Pogosto se zgodi, da mladostnik stopi na stran enega od staršev ter postane njegov zaupnik. Tudi v tem obdobju je še vedno pomembno, da starša drug o drugem ohranjata pozitivno mnenje pred otrokom, saj to pozitivno vpliva na njegovo samopodobo, zmanjšuje možnost depresije in krivde ter ne povzroča tolikšne možnosti izgube navezanosti (Ganc, 2015, str. 95–97).

McGhee (2015, str. 132–145) izpostavi, da lahko otrok v najstniških letih zaradi izkušnje ločitve ali razveze ustvari nezaupljiv odnos do razmerij. Poleg tega so najstniki, ki doživljajo močna čustva zaradi ločitve ali razveze, bolj izpostavljeni tudi raznim tveganjem, kot so pitje alkohola, uporaba drog, motnje hranjena, samopoškodovanje in neprimerno spolno izražanje. Tudi v tem obdobju otrokovega odraščanja je pomembno, da starša otroka ne prepustita samemu sebi, da se zanimata zanj. Kljub temu, da je otrok najstnik, ne sme biti postavljen v položaj, kjer bo sam odločal, potrebuje pogovore in dogovore.

Po osemnajstem letu starosti otroke imenujemo mladi odrasli. V obdobju mlade odraslosti ločitev ali razveza nima tako močnih neposrednih vplivov na duševno zdravje otrok, kot je to opazno za vsa predhodna obdobja. Vendar mlade odrasle ločitev ali razveza staršev ravno tako globoko prizadene in potrebujejo občutek, da lahko glasno govorijo o svojih doživljanjih. Tudi v tem obdobju se starši pogosto naslonijo na otroka, on pa se bo čutil dolžnega, da je v podporo šibkejšemu od staršev. To mu bo povzročalo občutek ujetosti v konflikt med staršema. Mladostnik lahko doživlja večjo stisko, če je tudi sam negotov glede svojega partnerskega odnosa, lahko pa ga njegov trden partnerski odnos obvaruje pred močno negativnimi posledicami razhoda staršev. Pomembno je, da starša ostaneta svojemu otroku tudi v tem obdobju v pomoč in podporo, ko ju potrebuje. Poleg tega je za mladega odraslega najboljše, da mu omogočita njuno prisotnost na zanj pomembnih dogodkih, kot je na primer podelitev diplome ali praznovanje rojstva njegovega otroka. V primeru, da bi prisotnost obeh staršev na takem dogodku njunemu otroku povzročala strah pred morebitnimi konflikti med staršema, je vseeno bolje, da starši in otroci najdejo drugačne načine izkazovanja pripadnosti (Ganc, 2015, str. 97–99).

1.4 Socialno delo v procesu ločitve ali razveze

V tem poglavju se bom osredotočila na strokovno delo v procesu ločitve ali razveze, in sicer z vidika socialnega dela z družino. Nadaljevala bom z zakonskimi okvirji o sodelovanju otrok v procesu ločitve ali razveze njihovih staršev ter zaključila s participacijo otrok v procesu ločitve ali razveze.

Cilj socialnega dela z družinami ni nikoli varovanje družine za vsako ceno, temveč odkrivanje boljših pogojev za življenje posameznika v družini ali zunaj nje oz. za podporo družini, da se kot skupnost ohrani, preoblikuje ali razide (Čačinovič Vogrinčič, 2006).

Koncept transformacije družine skozi razvezo in ponovno poroko, ki ga je razvila Robinson (1993), je lahko pomembna podpora socialnemu delavcu pri delu z družino v postopku ločitve ali razveze.

Faze koncepta so:

- Prva faza: priznanje zloma zakona ali partnerstva. Par sodeluje pri odločitvi za nadaljevanje zveze oziroma zakona ali za razhod.
- Druga faza: odločitev za ločitev ali razvezo. Eden v zakonu ali oba ugotovita, da nadaljevanje ni možno.
- Tretja faza: priprava in načrtovanje izida. Faza pogovorov o sodelovanju in deljenju odgovornosti tako sedaj kot v prihodnosti.
- Četrta faza: ločitev ali razveza. Delo na sebi, da se čim bolj zmanjša navezanost na zakonca, in delo na sodelovanju za dobro starševstvo.
- Peta faza: razveza, pravni proces. Odpoved sanjam o možnosti ponovne združitve družine. Reševanje in predelovanje močnih čustev ob ločitvi ali razvezi.
- Šesta faza: družina po razvezi. Sodelovanje bivših partnerjev na področju starševstva.
- Sedma faza: novi začetki. Pride do spoznanja, da je potrebno sostarševstvo.
- Osma faza: napor asimilacije. Člani na novo oblikovanih oziroma reorganiziranih družin vzpostavljajo odnose.
- Deveta faza: ozaveščenost. Potrdi se meja med generacijami in gospodinjstvi.
- Deseta faza: restrukturiranje. Sprejmejo se spremembe, ki vplivajo na to, da reorganizirana družina postane funkcionalna.
- Enajsta faza: akcija. S ponovnim pogajanjem se dosežejo pravila, meje in rituali, ki jih pozna vsa razširjena družinska mreža.

- Dvanajsta faza: integracija. V reorganizirani družini pride do kontakta in intimnosti.
- Trinajsta faza: odločitev za dvojedno družino. Odpoved še čisto zadnjemu upanju, da bi bilo možno živeti v obliki enojedrne družine. (Robinson, 1993)

Čačinovič Vogrinčič (2006) dodaja, da je ta proces transformacije dolg, kompleksen in počasen proces, ki omogoča uzreti prihodnost.

Sama vse predstavljene faze vidim kot pomembne smernice, ki bi morale biti predmet pogovora pri socialnem delu z družino. Hkrati pa menim, da se danes na CSD žal prevečkrat pozablja na kompleksnost procesa ločitve ali razveze in se le-tega reducira zolj na »urejanje stikov«. V procesu reorganizacije družine je potrebno razrešiti težave na področju partnerstva in starševstva. Bivša zakonca oziroma partnerja se morata ob ločitvi ali razvezi kot starša opredeliti do številnih vprašanj, ki zadevajo njuno nadaljnje življenje v odnosu do otroka (Štadler idr., 2009). Da bi družina zmogla reorganizacijo, je naloga socialne delavke, da v socialnem delu z družino, družino podpre za spremembe drugega reda in ji s tem omogoči možnost za spreminjanje.

Specifičnost socialnega dela z družino je v prepletenosti tem, ravni in realnosti, s katerimi se socialni delavec, družina in posamezni družinski člani srečujejo v procesih soustvarjanja rešitev pri socialnem delu. Gre za kompleksen preplet vsega, vedno znova za vsako družino posebej. Socialno delo se torej premakne od osebnih do odnosnih nalog z različnimi člani družine, vedno znova. Kompleksnost razložimo s petimi elementi socialnega dela z družino. Prvi element pojasni, da socialni delavci delajo v institucionalnem kontekstu in sodelujejo s posameznikom, ki je vpet v družino, ta pa je vpeta v skupnost. Pri socialnem delu nikoli ne delamo mimo posameznika na račun družine, vedno imamo zavedanje, da tako, kot je družina vpeta v skupnost, je tudi posameznik vpet v družino. Pri delu z družino vedno delamo na dveh ravneh in ravno o tem govori drugi element. Prva raven je raven mobilizacije družine, raven dela, raven oblikovanja, rešitev znotraj koncepta instrumentalne definicije problema. Na drugi ravni pa socialni delavec nagovarja družinsko dinamiko, in sicer se odzove na to, kako v družini ravnajo drug z drugim, kako se odzovejo ne posameznikovo potrebo po avtonomiji in hkrati po povezanosti, kako posegajo v hierarhijo moči. Tretji element predstavlja časovno dimenzijo in predstavi pomen zavedanja, da gre družina skozi različne faze. Časovna dimenzija je pomembna zato, ker vsaka faza, v kateri je družina, odpira druga vprašanja in delovne teme. Četrty element je prostorska dimenzija, kar pomeni družinsko organiziranost.

To predstavljajo elementi družinske strukture in razlaga, kako je do te strukture prišlo. Zadnji element je družbeni in kulturni kontekst družine; zavedanje in razumevanje, da so ljudje iz različnih kulturnih kontekstov, imajo različna verovanja, rituale in navade (Mešl, 2007).

1.4.1 Pristojnost centra za socialno delo in sodišča pri postopku ločitve ali razveze z vidika sodelovanja otroka

Ne glede na to, ali je ločitev ali razveza zakonca sporazumna ali ne, sta v obeh primerih pri urejanju zadev prisotna tako CSD kot sodišče. Družinski zakonik (2017) določa, da enako velja tudi za dlje časa trajajočo življenjsko skupnost moškega in ženske.

Zakon o pravdnem postopku (2007) določa, da kadar sodišče odloča o vzgoji in varstvu otrok ter o stikih otrok s starši in drugimi osebami, mora otroka, ki je sposoben razumeti pomen postopka in posledice odločitve, na primeren način obvestiti o uvedbi postopka in o njegovi pravici, da izrazi svoje mnenje. Glede na starost otroka in druge okoliščine sodnik otroka povabi na neformalen pogovor na sodišču ali izven sodišča s posredovanjem centra za socialno delo ali šolskega svetovalnega delavca. Ob razgovoru je lahko navzoča oseba, ki ji otrok zaupa in jo sam izbere. Ta oseba lahko pomaga otroku izraziti njegovo mnenje. O razgovoru sodnik sestavi zapisnik, lahko pa tudi odloči, da se razgovor zvočno snema. Zaradi varstva koristi otroka lahko sodišče odloči, da se staršem ne dovoli vpogled v zapisnik oziroma poslušanje posnetka in vsebina razgovora ni vsebovana v obrazložitvi sodbe. Otroku, ki je že dopolnil 15 let in je v postopku izrazil svoje mnenje, sodišče vroči odločbo, proti kateri ima pravico vložiti pritožbo.

Tudi Družinski zakonik (2017) določa, da se pri odločitvi o varstvu, vzgoji in preživljanju otroka, o stikih, izvajanju starševske skrbi in podelitvi starševske skrbi sorodniku upošteva otrokovo mnenje, v kolikor je otrok sposoben razumeti njegov pomen in posledice.

Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD (2008) v okviru prehodnega družinskega svetovanja predpisuje tudi pogovor z otrokom. Izvedba pogovora je odvisna od starosti otroka in njegove pripravljenosti na sodelovanje. Strokovni delavec naj bi z otrokom v okviru naloge pomoči staršem pri sklenitvi sporazuma o varstvu in vzgoji otrok opravil raziskovalni pogovor, s katerim naj bi preveril stvarnost. Poleg tega naj bi v okviru naloge pomoč pri sklenitvi sporazuma o stikih skozi pogovor ugotovil otrokove interese, želje ter potrebe. Pogovor naj bi bil izpeljan tako, da otroka ne bi

dodatno obremenil. Po dogovoru se lahko pogovor z otrokom izvede v njemu domačem in znanjem okolju.

1.4.2 Participacija otrok v procesu ločitve ali razveze

Otroci v postopku ločitve ali razveze želijo biti zelo kmalu vključeni v urejanje stikov po ločitvi ali razvezi (Bagshaw, 2007, str. 450–465). Smith in Taylor (2003) sta ugotovila, da je manj kot ena petina otrok vključenih v urejanje njihovega bivanja po ločitvi ali razvezi in manj kot ena tretjina otrok je vključena v dogovarjanje glede stikov s starši po ločitvi ali razvezi. Dunn and Deeter-Deckard (2001 po Bagshaw 2007, str. 450–465) sta na podlagi svoje raziskave, ki je zajemala 467 otrok ločenih ali razvezanih staršev, ugotovila, da je samo pet odstotkov teh otrok dobilo razlago o ločitvi ali razvezi in da so imeli možnost, da so o ločitvi ali razvezi tudi vprašali, kar jih je zanimalo. Večina sodelujočih se je poleg vseh občutij, ki so jih doživljali zaradi ločitve ali razveze, počutila še bolj zmedeno in v stiski, ko jih odrasle osebe niso videle zadosti kompetentne, da bi lahko participirali v postopkih. Parkinson, Cashmore in Single (2005, str. 429–444) izpostavijo, da so kljub dokazom, da so otroci srečnejši, če je pri odločitvah slišan njihov glas, še vedno starši oziroma odrasle osebe tiste, ki so dominantni sogovorniki v procesu ločitve ali razveze.

Otroci v postopku ločitve ali razveze staršev si poleg razlage, kaj se v družini dogaja, močno želijo tudi, da je slišan njihov glas in da imajo možnost soodločanja pri reorganizaciji njihovega družinskega življenja. V zadnjih desetletjih otroci niso več videni kot žrtve, ki niso zmožne sodelovati pri odločanju o življenju po ločitvi ali razvezi staršev. Otroci so zmožni participirati, če so videni kot kompetentni sogovorniki, ki so lahko vključeni v urejanje življenja po ločitvi ali razvezi, ampak ne popolnoma odgovorni za odločitve, ki bodo sprejete. Otroci se zavedajo, da bi jih lahko njihova popolna odgovornost za sprejemanje odločitev potisnila v precej neprijeten položaj, saj bi jih lahko tako en kot drug starš prepričevala v to, da naj govorijo proti nasprotnemu staršu, otrok pa bi bil tako razpet med njima (Van Nijnatten in Jongen, 2011, str. 540–555).

Otroci imajo včasih odpor do sodelovanja s strokovnimi delavci. Odpor lahko kažejo s tišino ali z irelevantnimi odgovori. Tak zadržan pristop otrok do govorjenja o kompleksnih in bolečih temah je običajno interpretiran kot primanjkljaj v komunikaciji, vendar je pomembno, da strokovnjaki nanj gledajo kot na interakcijsko zmogljivost posameznega otroka. Na otrokov odpor do govorjenja o družinskem življenju pred ločitvijo ali razvezo in

o željah po ločitvi ali razvezi staršev je lahko posledica narave družinskih problemov, na primer nasilja v družini. To je lahko vzrok za otrokovo razdrobljeno pripoved o dogodkih, saj otrok skozi pripoved razkriva svoje travme (Van Nijnatten in Jongen, 2011, str. 540–555).

Poleg tega je lahko otrokov odpor do sodelovanja posledica nepoznavanja svoje vloge v odnosu s strokovnjakom. Otroci, ki so negotovi o svoji vlogi, z lahkoto prevzamejo vlogo, ki sovпада s konvencionalno interpretacijo situacije, kjer odrasli testirajo otrokovo znanje s tem načinom, da jim postavljajo vprašanja. Otroci odgovarjajo na način, da bodo strokovnjakom podali pravilen odgovor, ne pa odgovor, ki se sklada z njihovimi izkušnjami. Otroci pogosto niso obveščeni tudi o tem, da imajo pravico, da ne odgovorijo oziroma so tiho (Van Nijnatten in Jongen, 2011, str. 540–555).

V sodelovanju med otrokom in strokovnjakom v postopku razveze ali ločitve staršev je najosnovnejše, da so jasno opredeljeni vloge udeležениh v pogovoru, cilj pogovora, kakšno vlogo ima ta pogovor v sodnem postopku, narava sodne odločbe in načela zasebnosti (Van Nijnatten in Jongen, 2011, str. 540–555).

Lamb in Brown (2006 po Van Nijnatten in Jongen, 2011, str. 540–555) predlagata, da na začetku pogovora z otrokom strokovni delavec postavlja odprta vprašanja ter otroku namenja veliko ustnih spodbud, ki ga spodbudijo, da se spomni preteklih dogodkov. Ko otrok dobi priložnost, da pove svojo zgodbo, lahko strokovnjak za pojasnitev kakšnih negotovosti začne postavljati bolj zaprta vprašanja. Tate, Elbers, Meeuwesen in Benzig (2002, str. 5–14) kot dodatno pomoč v pogovorih z otroki izpostavijo, da je zelo pomembno že samo povabilo otroka k participaciji v obravnavi. Cahill in Papageorgiou (2007 po Van Nijnatten in Jongen, 2011, str. 540–555) za boljše sodelovanje otrok in strokovnjakov navajata še uporabo otrokovega osebnega imena, pogled, usmerjen k otroku, in organiziranje premorov po postavitvi vprašanj. Van Nijnatten in Jongen (2011, str. 540–555) opozorita, da imajo igre in igrače pomembno vlogo pri pogovoru z majhnimi otroki. Z igrami in igračami se lahko vzpostavi sproščeno okolje, v katerem otrok in strokovni delavec kot sogovornika spregovorita o težkih temah. Z igro se mehčajo odnosi med otrokom in strokovnjakom, vendar avtorja opozarjata, da morajo strokovnjaki okolje, v katerem so igre in igrače, otrokom predstaviti kot okolje za pogovor, da ga ne bodo otroci zaznali kot zgolj zabavo in bi jih to preveč zmotilo. Poleg tega avtorja svetujeta, da strokovnjaki otrokom povedo, kar že vedo o njihovi družinski situaciji, da ni prisotno vzdušje skrivnostnosti ob občutljivih vprašanjih.

Z aktivnim poslušanjem, odkritim pogovorom ter odnosom strokovnjaka in pristnim interesom bo otrok pridobil prostor za pripoved svoje zgodbe (Geldard in Geldard, 2008).

2 OPREDELITEV PROBLEMA

Različni raziskovalci (Kushner, 2009; Lansford, 2009; Portnoy, 2008) se strinjajo, da ima ločitev ali razveza staršev negativen vpliv na otroke in povečuje tveganje za razvoj t. i. prilagoditvenih težav. Avtorji navajajo predvsem učne težave in nižjo stopnjo uspešnosti na izobraževalnem področju, poleg tega pa otroci ločenih ali razvezanih staršev pogosteje občutijo žalost, anksioznost, osamljenost, jezo in agresijo. Kushner (2009) navaja, da imajo otroci, ki so doživeli ločitev ali razvezo svojih staršev, pogosto več zdravstvenih težav kot otroci, ki niso imeli te izkušnje. Charlish (1998) celo zapiše, da je za otroke ločitev ali razveza staršev bolj stresen dogodek kot smrt enega od staršev. Pri tem pa gre poudariti ugotovitev, da se le pri majhnem deležu otrok posledice ločitve ali razveze kažejo tudi v odrasli dobi, če pa se, se te izražajo predvsem v partnerskih in ostalih medsebojnih odnosih ter v stopnji depresivnosti (Portnoy 2008).

V času prakse v 4. letniku sem bila na CSD prisotna na več pogovorih z zakonci oziroma partnerji v razhajanju. Na vsakem pogovoru je bilo veliko govora oziroma pogajanj o preživnini in stikih. To so udeleženi v pogovoru razumeli kot pogovor o otroku v postopku ločitve ali razveze, nihče pa ni govoril o tem, kaj otrok doživlja, ali se kdo z njim pogovarja o njegovih občutkih, ali sploh ve, kaj se v družini dogaja, ter kako bo živel po ločitvi ali razvezi staršev. Podobno ugotavlja tudi Jelen (2012), ki je v raziskavi o otrokovem sodelovanju v procesu razveze zakonske zveze prišla do sklepa, da dodatna vključitev otroka v proces razveze ni potrebna. Melavc (2017) pa je v svojem diplomskem delu ugotovila, da bi otroci v postopku ločitve ali razveze staršev potrebovali več strokovne pomoči.

Zaradi vseh zgoraj navedenih dejstev, osebnega mnenja, da bi glede na naraščajoče število ločitev ali razvez pogovor o otrokovem doživljanju moral biti družbeno aktualna in pomembna tema ter zanimanja za socialno delo z družino sem se odločila za raziskovanje tega področja. Z raziskavo želim raziskati, kaj otroci doživljajo v času ločitve ali razveze staršev in kaj doživljajo, ko se njihova oblika družine spremeni. Poleg tega želim z raziskavo ugotoviti vlogo otroka pri oblikovanju in sprejemanju zanj pomembnih odločitev v času ločitve ali razveze njegovih staršev.

2.1 Raziskovalna vprašanja

V raziskovalnem delu želim odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kakšna je bila otrokova izkušnja družinskega življenja pred ločitvijo ali razvezo staršev?
- Kako je otrok doživel ločitev ali razvezo staršev?
- Kateri so bili otrokovi varovalni dejavniki in kateri dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze?
- Kakšne spremembe družinskega življenja je doživel otrok ob ločitvi ali razvezi staršev in kako so te spremembe vplivale nanj?
- Kolikšna je bila participacija otroka v zanj pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev?
- Kakšen je bil otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in kakšen pogled na ločitev ali razvezo staršev ima ta otrok danes, kot mladi odrasel?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, ker so zbrani gosti in besedni opisi, ki se nanašajo na tematiko, ki jo raziskujem. Opisi vsebujejo podatke, pridobljene s poglobljenimi intervjuji. Raziskava je empirična, ker sem z njo zbrala novo izkustveno gradivo. Ravno tako je raziskava tudi eksplorativna ali poizvedovalna, ker je njen namen spoznati določeno področje problematike, ne pa proučiti celotno populacijo (Mesec, 1997, str. 80–86).

3.2 Merski instrument

V raziskavi uporabljen merski instrument je vprašalnik¹, sestavljen iz 22 vprašanj odprtega tipa (Mesec, 1997, str. 120). Metoda zbiranja podatkov je delno standardiziran intervju (Mesec, 1997, str. 230-233). Vprašanja so smernice za intervju; bistvena vprašanja sem določila vnaprej in so bila zame kot raziskovalko vodilo. Skozi pogovor sem sodelujočim v raziskavi postavljala tudi dodatna podvprašanja, v kolikor je bilo to potrebno. Sodelujočim v raziskavi sem vprašanja zastavljala posamično, jasno in v naravnem toku dogajanja.

3.3 Populacija

Populacijo sestavljajo otroci ločenih ali razvezanih staršev v Sloveniji, ki so na dan intervjuja stari med 20 in 25 let ter imajo izkušnjo ločitve ali razveze staršev v času do zaključka svoje osnovne šole.

3.4 Vzorec

Vzorec v moji raziskavi je neslučajnostni priložnostni, ker enote v populaciji niso imele enakih možnosti, da pridejo v vzorec in ker je bila raziskava izvedena znotraj skupine ljudi, ki so meni najbolj dostopni (Mesec, 1997, str. 153).

¹ Vprašalnik je priložen v prilogi 9.1.

Moj vzorec predstavljala deset posameznikov, ki so osebe z izkušnjo ločitve ali razveze staršev v času do zaključka svoje osnovne šole in so na dan intervjuja stari med 20 in 25 let ter so mi najbolj dostopni, saj so moji prijatelji in sošolci. Ti posamezniki so bili v času ločitve ali razveze svojih staršev stari od pet do dvanajst let, največ izmed njih je bilo starih osem let.

3.5 Zbiranje podatkov

S sodelujočimi v raziskavi sem izvedla delno standardizirane poglobljene intervjuje². Med svojimi sošolci in prijatelji sem k sodelovanju povabila tiste, ki ustrezajo moji populaciji in se doživljajo kot osebe, ki so izkušnjo ločitve ali razveze staršev uspele predelati. Z vsakim posebej sem se dogovorila za čas in kraj najinega srečanja. Spraševanje je potekalo individualno in ni bilo časovno omejeno. Zanimalo me je doživljanje ločitve ali razveze staršev skozi otrokove oči. Vse intervjuje sem izvedla v mesecu februarju 2018. Sodelujočim v raziskavi sem zastavila vprašanje in v primeru, da ga niso razumeli, sem vprašanje dodatno pojasnila. Po potrebi sem jim zastavila tudi kakšna podvprašanja. Intervjuje sem ob predhodnem dovoljenju sodelujočih v raziskavi posnela z mobilnim telefonom.

3.6 Analiza podatkov

Pridobljene podatke sem analizirala na kvalitativen način. Vseh deset intervjujev sem z dovoljenjem sodelujočih v raziskavi snemala in jih po zaključenem pogovoru transkribirala. Zapisati sem jih poskušala čim bolj v jeziku, ki so ga uporabljali sodelujoči v raziskavi, zato zapis intervjujev ni v knjižnem jeziku.

Zatem sem vsakemu intervjuju dodelila črko (od črke A do J), v vsakem intervjuju označila relevantne enote kodiranja, ki sem jih označila s črticami (/), črko intervjuja ter zaporedno številko (npr. A1).

Sledila sta odprto kodiranje³ in osno kodiranje⁴. Za vsakega sodelujočega v raziskavi sem izdelala razpredelnico, kamor sem vpisala številke izjav, izjave, jim pripisala pojme, kategorije in teme. Osno kodiranje predstavlja izpostavitve tem in pod njimi kategorij.

² Intervjuje hranim v osebni arhivu.

³ Odprto kodiranje vseh intervjujev je priloženo v prilogi 9.2.

⁴ Osno kodiranje intervjujev je priloženo v prilogi 9.3.

Tabela 3.1: Primeri odprtega kodiranja⁵

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
I1	...ati...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I2	...mami...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I3	...mama...	Stari starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I4	...ata...	Stari starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I5	...teta...	Teta	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I6	Všeč mi je bilo, da smo skupaj večkrat odšli na morje...	Družinski dopust	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I7	...da se moja starša ne bi prepirala v pričo mene...	Konec prepirov med starši	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I8	...da me ne bi izkoriščala za svoje interese drug proti drugemu.	Starševska odgovornost, da se otroka ne uporablja za posredovanje med prepirajočimi starši	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I9	...5 let.	5 let	Starost ob ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I10	Kar naenkrat smo začeli živeti ločeno.	Začetek ločenega življenja	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I11	Mami mi je čez leta povedala, kako je to zgledalo...	Materina razlaga ločitve ali razveze po odhodu iz skupnega doma	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I12	Želu bi si slišat, da nisem kriju...	Sporočilo bi moralo vsebovati informacijo, da za ločitev ni kriv otrok	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I13	...da me bosta mela oba rada še naprej.	Sporočilo bi moralo vsebovati informacijo, da starševska ljubezen do otroka ostaja	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I14	...se ne spomnim in zato tudi ne vem...	Se ne spomnim	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I15	Da ne živimo več skupaj...	Ločeno življenje	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev

⁵ Navajam le izsek pripisovanja pojmov, kategorij in tem določenih izjav enega izmed sodelujočih v raziskavi. Odprto kodiranje vseh izjav za vse intervjuje je priloženo v priponkah.

4 REZULTATI

V nadaljevanju predstavljam rezultate raziskave skozi posamezne teme, ki sem jih oblikovala s pomočjo analize intervjujev.

4.1 Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev

4.1.1 Člani otrokove družine pred ločitvijo ali razvezo staršev

Vsi sodelujoči v raziskavi so za člane svoje družine opredelili svoje starše. Poleg tega jih je več kot polovica navedla še sorojence. Manj kot polovica jih je kot člane svoje družine doživljala še svoje stare starše, eden od njih pa je kot članico družine doživljal tudi svojo teto.

4.1.2 Pozitivne lastnosti otrokove družine pred ločitvijo ali razvezo svojih staršev in lastnosti, ki bi si jih otroci želeli za svojo družino pred ločitvijo ali razvezo svojih staršev

Sodelujoči v raziskavi so kot pozitivne lastnosti družine pred ločitvijo ali razvezo svojih staršev navajali predvsem skupen čas, skupno življenje in način življenja, ki je bil značilen samo za njihovo družino (*/Všeč mi je bil ritem življenja, ki smo ga imeli samo mi kot družina.../*). Kot pozitivno lastnost družine so sodelujoči v raziskavi največkrat navedli še družinske izlete, skupne počitnice oziroma dopust (*/Všeč mi je bilo, da smo skupaj večkrat odšli na morje.../ (I6)*). Poleg tega jim je bila najbolj pomembna lastnost družine to, da so bili med sabo povezani, so si zaupali, si posvečali pozornost in se kot družina doživljali zelo pozitivno (*/...mela sem občutek, da smo povezani./ (G6)*). Tisti, ki teh lastnosti niso navajali pri pozitivnih lastnostih družine pred ločitvijo ali razvezo svojih staršev, so te lastnosti opredelili kot lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želeli. Poleg teh so si sodelujoči v raziskavi najpogosteje želeli, da bi se v družini pred ločitvijo ali razvezo staršev mirno pogovarjali, da bi v družini vladalo neko sproščeno ozračje, da bi lahko živeli življenje brez preprirov med starši in da bi lahko med njima videli povezanost (*/Rada bi spremenila to, da bi naš čas preživljali sproščeno in se dobro razumeli.../ (A11)*). Dva sodelujoča v raziskavi sta izpostavila željo po koncu ponavljajočih se dogodkov, ki so bili

za družino, še posebej pa za otroka, stresni. Želeli so, da bi lahko kot družina ponovno zaživel brez teh močno stresnih ponavljajočih se situacij. Eden si je želel konec očetovega nasilnega vedenja (*/Spremenila bi očijevo nasilno vedenje.../ (D8)*), drugi zmanjšanje očetovega prekomernega pitja alkohola (*/Želela sem si, da bi oče nehal toliko pit, da bi šel na zdravljenje./ (E6)*). Samo en sodelujoči v raziskavi si v času družinskega življenja pred ločitvijo ali razvezo ni želel nikakršnih sprememb ter je bil v svoji družini popolnoma srečen in zadovoljen. En sodelujoči v raziskavi je želel več svobode pri razvijanju in odraščanju, predvsem z vidika poslušanja glasbe in gledanja programov na televiziji, ki bi si jih sam želel.

4.2 Doživljanje ločitve ali razveze staršev

4.2.1 Novica o ločitvi ali razvezi staršev

Novico o ločitvi ali razvezi svojih staršev so sodelujoči v raziskavi večinoma prejeli od matere. V dveh primerih je novico sporočil oče, v dveh primerih pa sta starša otroke z ločitvijo ali razvezo seznanila skupaj. Tisti sodelujoči v raziskavi, ki so dobili novico od matere, so jo v polovici primerov dobili po odhodu iz skupnega doma oziroma po odhodu očeta iz skupnega doma družine (*/Mi je pa mami kasneje povedala vse tako, kot je bilo, vedno me je vprašala, kaj si js o tem mislim in me spraševala, če si želim it nazaj./ (G11)*). En sodelujoči v raziskavi je imel možnost vplivanja na to, na kakšen način želi izvedeti novico o ločitvi ali razvezi (*/Nisem želela, da govori, zato sem jo prosila, da kar mi želi povedati, da napiše na listek./ (D11)*). V več kot polovici primerov je bil način sporočanja novice o ločitvi ali razvezi staršev ustrezen in si sodelujoči v raziskavi glede tega ne bi želeli, da bi bilo kar koli drugače (*/To, kako mi je sporočil, mi je bilo ok./ (H13)*). V obeh primerih, kjer sta starša novico o ločitvi ali razvezi sporočila skupaj, sta sodelujoča v raziskavi to poudarila kot zelo pozitivno (*/Način se mi je zdel zelo fajn, saj sta mi povedala oba skupaj./ (E8)*). Tisti, ki bi si novico o ločitvi ali razvezi svojih staršev želeli izvedeti na drugačen način, so izpostavljali predvsem željo po razlagi pred začetkom ločenega življenja svoje družine in možnosti skupnega pogovora (*/...sem si želela, da dobila več konkretnih informacij o dogajanju v družini že pred odhodom./ (F8)*). Ti sodelujoči v raziskavi so navajali tudi željo, da bi novica o razvezi ali ločitvi staršev vsebovala informacijo, da za ločitev niso krivi oni (*/Želu bi si slišat, da nisem kriju.../ (I12)*). Poleg

tega sta dva sodelujoča v raziskavi izpostavila željo po predhodnem informiranju o dogajanju v družini, da ne bi bila ločitev ali razveza staršev tako nenadna odločitev (*/...da ne bi padlo kot strela z jasnega.../* (J12)).

4.2.2 Otrokovi občutki ob novici, da se starša ločujeta ali razvezujeta

Trije sodelujoči v raziskavi so bili ob novici, da se starša ločujeta ali razvezujeta, veseli (*/Ker sem si že sama tega želela, sem bila te novice v resnici zelo vesela./* (A20)). Kljub splošnemu pozitivnemu odzivu na novico so te osebe hkrati preplavljali občutki izgubljenosti, jeze in strahu (*/...sem se počutila izgubljeno, saj nisem vedela niti en dan vnaprej, kam bomo šle, kaj bo z našim življenjem./* (A22)). Eden sodelujoči v raziskavi se občutkov ob prejemu novice o ločitvi ali razvezi svojih staršev ne spomni (*/...se ne spomnim in zato tudi ne vem.../* (I14)). Ostali sodelujoči v raziskavi so se ob novici o ločitvi ali razvezi svojih staršev počutili slabo. Bili so razočarani, zmedeni, negotovi, nezmožni razumeti situacijo in bilo jih je strah, predvsem strah za svojo prihodnost (*/...nisem vedela, kaj bo z mano in kako bomo potem sploh še družina./* (B17)). Počutili so se izdano, krivo (*/...spraševala sem se, za kaj sem kriva jaz./* (J20)) in veliko so jokali (*/...veliko sem jokala./* (C14)).

4.2.3 Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka

Sodelujočim v raziskavi je ločitev ali razveza staršev v času, ko se je zgodila, torej ko sami bili še otroci, večinoma pomenila konec nekega srečnega obdobja ter začetek dvojnega oziroma ločenega življenja in z njim povezane odsotnosti očeta. Polovica vseh sodelujočih v raziskavi je izpostavila, da je ločitev pomenila predvsem manj časa z očetom, pomanjkanje njegove prisotnosti in podpore (*/...da nisem imela očeta pri sebi, manj sva se slišala, videla.../* (G17)). Trije sodelujoči v raziskavi, ki so se razveselili novice o ločitvi ali razvezi svojih staršev, so tudi pomen ločitve ali razveze svojih staršev označili kot željen razplet, odrešitev, nov začetek in pridobitev sprejemajočega okolja za lasten razvoj (*/Lahko sem bil bolj jaz, ločitev je pomenila predvsem bolj sprejemajoče okolje, v katerem sem odraščal./* (H18)).

4.3 Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev

4.3.1 Otrokov največji strah in stresor v času ločitve ali razveze staršev

Sodelujoče v raziskavi je bilo v času ločitve ali razveze svojih staršev najbolj strah obiska institucij, ki so v postopku ločitve ali razveze pristojne za urejevanje zadev. Niso si želeli dajati izjav na sodišču ali CSD (*/Ko sta se uradno ločila, me je bilo strah, da bi mogla na sodišče ali center.../* (G19)). Eden izmed največjih strahov sodelujočih v raziskavi je bil način življenja narazen oziroma pogostost stikov s starši, predvsem z očetom (*/Strah me je bilo, kako bom sedaj videvala očeta, predvsem kolikokrat./* (C21)). Samo eden od sodelujočih v raziskavi v času ločitve ali razveze svojih staršev ni imel nobenega strahu (*/Drugače me pa ničesar ni bilo strah, saj je ločitev pomenila bolj olajšanje kot težavo oziroma strah./* (H20)). Večino je vsakemu sodelujočemu v raziskavi v času ločitve ali razveze staršev stresor predstavljala druga stvar. Dva sta kot največji stresor opredelila vožnjo. Eden od njiju vožnjo iz enega doma na drugega, drugi pa vožnjo iz oddaljene varne hiše do kraja šolanja (*/Zelo stresna je bila zame vožnja v šolo in nazaj, saj smo takrat bile nastanjene v varni hiši, ki je bila od osnovne šole, ki sem jo obiskovala, oddaljena približno 70 kilometrov./* (A32)). Sodelujočim v raziskavi je stres povzročalo tudi prisostvovanje pri prepiru staršev, slabo soočanje ostalih družinskih članov z ločitvijo ali razvezo, podoživljanje družinskih situacij pred ločitvijo ali razvezo ter grde govorice sorodnikov o enem izmed staršev (*/Stresno je bilo, ker so stari starši po očetovi strani zelo grdo govorili o mami in da tega ne smem nobenmu povedat./* (F13)).

4.3.2 Osebe in dejavnosti, ki so bile otroku v procesu ločitve ali razveze staršev v pomoč in podpora

Dva sodelujoča v raziskavi sta izrazila, da v času ločitve ali razveze svojih staršev nista imela nobene osebe in tudi nobene dejavnosti, ki bi jima bila v podporo. Ostalim sodelujočim v raziskavi so bili v času ločitve ali razveze svojih staršev najbolj v podporo matere, stari starši in ostali sorodniki. Ravno tako pogosto kot so sodelujoči v raziskavi kot podporno osebo navajali stare starše, so navajali tudi trenerje svojih prostočasnih dejavnosti. Vse omenjene osebe so sodelujočim v raziskavi pomoč največkrat nudile s

pogovorom in časom, ki so ga preživeli skupaj (*/...sam [op.a. trener] me je spraševal o tem in sva se veliko pogovarjala.../* (E24)). Sodelujočim v raziskavi so bili razpoložljivost za pomoč, druženja, izleti in ustvarjanje lepih skupnih trenutkov v veliko podpro v procesu ločitve ali razveze staršev (*/...poskrbeli so za to, da sem se imela lepo./* (A42)). Všeč jim je bilo, da v procesu ločitve ali razveze staršev niso bili sami niti v prostem času, da so ostali zaznali njihove potrebe in jim pomagali s tolažbo, spodbudami (*/...s poudarjanjem tega, da nas ima oči rad, da nista šla zaradi naju narazen in tako./* (C26)). Skoraj polovici vseh sodelujočih v raziskavi je bila v času ločitve ali razveze staršev v pomoč športna dejavnost, ki so jo takrat obiskovali. Treniranje jim je predstavljalo osvoboditev negativne energije (*/Poleg tega pa sem negativno energijo dala ven skozi gibanje./* (C30)).

4.3.3 Otrokovo sodelovanje s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev

Sodelujoči v raziskavi so v času ločitve ali razveze svojih staršev večkrat prišli v stik z različnimi strokovnjaki, s katerimi so sodelovali zaradi dogajanja v družini. Polovica sodelujočih v raziskavi je sodelovala s strokovnimi delavci na CSD in učiteljicami v osnovni šoli. Poleg teh strokovnjakov so se srečali še s policisti, psihologinjo in zdravnikom. Pomoč, ki so jo prejeli s strani strokovnih delavcev, je bila predvsem v obliki poslušanja in pogovora, skozi katerega so strokovni delavci spraševali o počutju in raziskovali ter prepoznavali potrebe otrok (*/Vsakič znova me je vprašala o točno tem, kar mi je ležalo na duši./* (A49)). Poleg tega so s svetovanjem krepili upanje in pogum sodelujočih v raziskavi, tako z verbalno kot neverbalno komunikacijo (*/...se mi je včasih pomenljivo nasmehnila, v smislu »saj boš zmogla«./* (A60)). Vendar, večina sodelujočih v raziskavi sodelovanja s strokovnimi delavci ni doživljala kot pomoč in podporo, ampak kot dodatno obremenitev in neprijetnost, ob tem pa se je krepil njihov odpor do sodelovanja z njimi (*/Tega sodelovanja nisem doživljal kot pomoč, ampak kot neko obremenitev./* (I28)). Sodelujoči v raziskavi so sodelovanje doživeli tako, ker med njimi in strokovnimi delavci ni bil vzpostavljen zaupljiv in osebni odnos, ampak je ta odnos v času sodelovanja ostal na formalni ravni (*/Tudi pred začetkom izvajanja stikov z očetom se nisva spoznali.../* (A56)). Sodelujoči v raziskavi na primer niso vedeli, kakšne posledice bodo imele njihove izjave (*/...nisem vedel, kaj naj v določenem trenutku narišem ali napišem, da bo prav./* (I31)). To je bilo najpogosteje izpostavljeno za strokovne delavce na CSD. Poleg tega so negativno izkušnjo pri sodelovanju s strokovnimi delavci na CSD sodelujoči v raziskavi doživeli

zaradi prisiljenosti v sodelovanje z njimi, negativnih oznak otroka s strani strokovnega delavca (*/Ta [op.a. strokovna delavka na CSD] pa me je označila za problematičnega, uporniškega in nevzgojenega otroka./* (E32)) in zastavljanja vprašanj, na katere otrok ne more odgovoriti (*/...me je vprašala, koga imam raje in pri komu bi raje živela, oboje naj bi napisala na list./* (E34))

. Eden od sodelujočih v raziskavi je tudi sodelovanje z učiteljem izpostavil kot negativno izkušnjo. Učiteljeve pomoči si je sicer želel, vendar mu je ta ni znal nuditi na ustrezen način. Sodelujoči v raziskavi bi si želel, da bi se z učiteljem o njegovi družinski situaciji lahko pogovarjala individualno (*/...vendar mi je bilo vedno zelo nerodno, ker so to govorili v pričo ostalih sošolcev./* (I33)). Tisti, ki pa so svoje sodelovanje s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze svojih staršev doživeli kot pozitivno, so kot razloge za to navedli prijaznost strokovnih delavcev in možnost sodelovanja brez prisile (*/Všeč mi je bilo, ker mi je bila na razpolago, ni pa silila vame./* (C42)).

4.3.4 Otrokova želja po večjem sodelovanju s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev

Več kot polovica sodelujočih v raziskavi bi si želela več sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze svojih staršev (*/Da, ker potem morda ne bi na sebi imela toliko posledic./* (B29)). Sodelujoči v raziskavi se večinoma niso mogli natančno opredeliti, s točno katerim strokovnim delavcem bi si želeli sodelovanja. Izpostavili so, da bi jim bilo bistveno, da bi imeli možnost sodelovanja z odraslo, usposobljeno, strokovno in nepristransko osebo (*/...predvsem pogovor z nevtralnim človekom./* (J28)). Eden od sodelujočih v raziskavi bi si želel sodelovanja s strokovnimi delavci samo v zvezi z dogodkom, ki je bil razlog za ločitev ali razvezo (*/Želela sem si, da bi kdo dal vrednost temu, da sem bila priča nasilja, da sem bila tam in sem videla, kaj se je zgodilo./* (D28)). Eden od sodelujočih v raziskavi pa je poudaril, da bi bolj sodeloval s strokovnimi delavci na CSD, če bi bila prva izkušnja sodelovanja drugačna, pozitivna (*/Če bi bilo takrat drugače že prvič, pa bi še šla./* (E37)). Večina sodelujočih v raziskavi bi si sodelovanja s strokovnimi delavci želela na način pogovora. Želeli bi si, da jim nekdo pomen ločitve ali razveze razloži letom primerno in jih razbremeni krivde (*/Mogla bi zvedet, da nisem kriva jaz./* (B30)). Izpostavili so še, da si želijo, da bi strokovni delavec z njimi vzpostavil zaupljiv odnos (*/...da ga ne vidiš kot nekoga, h komur moraš it, ampak kot nekega zaupnika./* (E40)).

4.4 Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev

4.4.1 Otrokovo sodelovanje v zanj pomembnih zadevah v procesu ločitve ali razveze staršev

Največ sodelujočih v raziskavi ni imelo možnosti sodelovanja in odločanja v procesu ločitve ali razveze svojih staršev. Nekateri so lahko povedali, pri katerem od staršev si želijo živeti in kako pogosto si želijo stikov z drugim staršem (*/Odločala sem o tem, ali bom hodila na stike z očetom ali ne./* (A62)). Trije sodelujoči v raziskavi so lahko veliko odločali pri zanje pomembnih zadevah v procesu ločitve ali razveze svojih staršev. Od tega je en sodelujoči v raziskavi izpostavil, da je lahko popolnoma odločal o sebi zgolj v sodelovanju s starši (*/Popolnoma pa sem lahko odločala in sodelovala samo v dogovarjanju s starši.../* (E41)).

4.4.2 Slišnost in upoštevanje otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev

Polovica sodelujočih v raziskavi meni, da je bilo njihovo mnenje slišano in upoštevano pri urejanju njihovega življenja po ločitvi ali razvezi staršev. Slišana in upoštevana je bila želja po življenju z mamo ter želja po stikih oziroma odločanje o tem, če si otrok želi sikov z očetom in kako pogosto (*/Upoštevano je bilo tudi to, da na stike ne želim hoditi, kljub temu, da mislim, da je sodišče izdalo odločbo o tem, da stike izvajamo vsak četrtek in vsak drugi vikend./* (A69)). V enem primeru pa je bilo slišano in upoštevano, da si otrok ne želi obiskovati institucij, ki so pristojne za urejanje zadev ob ločitvi ali razvezi (*/...o moji želji, da ne grem na CSD ter sodišče./* (G32)). Želje dveh sodelujočih v raziskavi so bile slišane in popolnoma upoštewane, kar sta izpostavila kot zelo pozitivno izkušnjo (*/Mam občutek, da sem imela nadzor nad sabo, ker sem o vsem odločala sama./* (D35)). Mnenje in želje ostale polovice sodelujočih v raziskavi niso bile slišane in upoštewane (*/...sta se vse zmenila onadva, jaz sem morala vse brez besed samo upoštevati./* (B35)).

4.4.3 Želja po večjem sodelovanju in odločanju o pomembnih zadevah v procesu ločitve ali razveze staršev

Manj kot polovica sodelujočih v raziskavi bi si želela več sodelovanja in odločanja o sebi v procesu ločitve ali razveze svojih staršev. Tisti, ki bi si tega sodelovanja želeli, bi si največ želeli odločati o stikih z očetom, predvsem, da bi imeli več stika (*/Odločala bi še o tem, da bi imela več stika z očetom.../* (F30)). Odločali bi še o tem, da bi starši morali več sodelovati z njimi, da bi dobili podporo odrasle strokovne osebe pri razbremenitvi odgovornosti ter pri soočanju z jezo in opravljanjem tako med sorodniki kot med sošolci (*/Tudi pomoč učiteljice bi pomagala, sploh, ko so me kakšni otroci zadrževali⁶, da imam ločene starše./* (B38)).

4.5 Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

4.5.1 Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje

Najpogostejša sprememba, ki jo je prinesla ločitev ali razveza staršev v življenja sodelujočih v raziskavi, je odselitev očeta in manj preživetega časa z njim (*/Na vsake 2 tedna sem za vikend hodila k očetu, ampak to mi je bilo premalo, ker potem sem ga videla dejansko za 6 dni na mesec, zelo sem ga pogrešala./* (B39)). V povezavi s tem so pogosto izpostavili tudi spremenjen odnos oziroma poslabšan odnos z njim (*/...praktično sem izgubila tudi očeta./* (G36)). Pogosta je bila tudi selitev in v nekaterih primerih z njo povezana menjava šole ter izguba bližnjih prijateljev oziroma zelo malo stika z njimi (*/...redko sem videval prijatelje iz tistega okolja, iz katerega je izhajal moj oče./* (I41)). Podobno kot izguba prijateljev je bila pri sodelujočih v raziskavi pogosta tudi sprememba v finančnem položaju družine. Skoraj polovica družin sodelujočih v raziskavi se je po ločitvi ali razvezi znašla v finančnih težavah. V vseh primerih so bile to matere z otroki po ločitvi ali razvezi, ki pa so se trudile, da to na njihove otroke ne bi vplivalo. Vsi sodelujoči v raziskavi so zaznali te težave, nekateri bolj, drugi manj. Tisti, ki so to zaznali bolj, so se

⁶ Izraz je sodelujoči v raziskavi uporabil z namenom, da čim bolj jasno prikaže, kakšno bolečino so mu v času osnovne šole povzročali sovrstniki zaradi dejstva, da sta njegova starša ločena ali razvezana. Po njegovem je izraz zafirkavali premil za opis izkušenj, ki jih je doživljal med svojimi vrstniki.

sami od sebe odpovedovali določenim stvarim, ki so si jih ostali vrstniki lahko privoščili (*/Avtomatično sem se odpovedala določenim stvarim – šolskim ekskurzijam, maturantskemu izletu, na sploh maturantskemu plesu./* (B42)). Sodelujoči v raziskavi so pogosto izpostavili, da so bili zaradi ločitve ali razveze staršev potisnjeni v hitrejšo odrasčanje, prevzemanje večje odgovornosti in bolj zrelo razmišljanje (*/Sam se preživljam od svoje srednje šole, morda sem se zaradi tega pogosto počutil zrelejšega od ostalih v razredu./* (I46)). Nekaterim sodelujočim v raziskavi je bila ključna sprememba, ki jo je prinesla ločitev ali razveza staršev, način življenja, ki ga opisujejo kot dvojno življenje, razpetost med mamo in očetom (*/Pa to stalno razpetost med enim in drugim staršem./* (C51)).

4.5.2 Oseba, ki ji je bil otrok po ločitvi ali razvezi staršev zaupan v varstvo in vzgojo, ter način ohranjanja stikov z drugim staršem

Vsi sodelujoči v raziskavi so bili po ločitvi ali razvezi staršev v varstvo in vzgojo zaupani materi. Največ izmed njih je imelo neke priložnostne, občasne stike z očetom, ki pa so bili običajno redki oziroma so skozi čas postajali vse redkejši (*/Očeta sem vsake toliko obiskoval na njegovem domu./* (H38)). Malo manj sodelujočih v raziskavi kot je imelo občasne stike z očetom je imelo stike z očetom vsak drugi vikend in en dan med tednom ali vsak drugi vikend in nekaj dni med počitnicami (*/Stike sem ohranjala vsako sredo in vsak drugi vikend./* (F36)). Dva sodelujoča v raziskavi sta kmalu po ločitvi ali razvezi prekinila stike z očetom na lastno željo. En sodelujoči v raziskavi je izpostavil, da mu je telefon omogočal redno ohranjanje stika z očetom. Ravno tako je samo en sodelujoči v raziskavi izpostavil, da je lahko kljub odločbi sodišča o stikih sam določal pogostost stikov z očetom (*/Stike sem imela, kolikor sem želela./* (E54)).

4.5.3 Otrokov način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom

Stike s širšim sorodstvom so otroci po ločitvi ali razvezi ohranjali na različne načine, nekateri so jih tudi popolnoma prekinili. Najpogosteje so sodelujoči v raziskavi širše sorodstvo videvali takrat, ko si bili pri staršu. Ko so bili pri očetu, so običajno videli tudi sorodstvo po očetovi strani (*/K babi po očetovi strani sem hodila, kadar sem bila pri njem.../* (B48)). Nekaj manj sodelujočih v raziskavi je prekinilo stike s širšim sorodstvom, večinoma s sorodstvom po očetovi strani, in samo eden od njih je po nekaj letih z

nekaterimi sorodniki ponovno vzpostavil stike (*/Za nekaj let sem s širšim sorodstvom popolnoma prekinila stike, saj sem tako želela./* (A85)). Ostali pa so izpostavili, da se način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom z ločitvijo ali razvezo ni spremenil (*/Vse je ostalo nespremenjeno./* (C55)).

4.5.4 Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi staršev

Vsi, razen enega sodelujočega v raziskavi, so v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi svojih staršev drugim kot svojo družino predstavljali zgolj člane družine, s katerimi so živeli. Najpogosteje torej mamo in sorojence, če so jih imeli ter če so le-ti živeli pri materi (*/Predstavljala sem jo kot, jaz, mami in brat./* (J47)). Skoraj polovica otrok je izpostavila, da so težko spregovorili o tem, da so starši ločeni ali razvezani (*/O tem mi je bilo težko govorit, ker se mi je za večino ljudi zdelo, da ne bi razumeli mojih stisk v povezavi z ločitvijo./* (A90)).

4.5.5 Otrokovo doživljanje praznovanj zanj pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi staršev

Večina sodelujočih v raziskavi je za njih pomembne dogodke po ločitvi ali razvezi svojih staršev praznovala z materjo in njenim sorodstvom. V polovici teh primerov otroci sami niso želeli očetove prisotnosti na za njih pomembnih dogodkih (*/Nisem imela in še danes nimam potrebe, da je zraven na takih stvareh./* (D53)). Večina sodelujočih v raziskavi je svoje rojstne dneve po ločitvi ali razvezi staršev praznovala z mamo in njenim sorodstvom. V nekaterih primerih so očetje otroke poklicali in jim čestitali, ob priložnosti pa jim dali tudi darilo. Ostali so svoj rojstni dan praznovali dvakrat, tako pri materi kot pri očetu. V večini primerov očetov ni bilo na valeti in maturantskem plesu ali na katerem drugem za sodelujočega v raziskavi pomembnem dogodku. Če so jih otroci povabili, so se o tem prepirali z mamo (*/... a sem se o tem skregala z mami, saj je rekla, da ne bo sedela za isto mizo kot on./* (J51) ali pa se očetje na vabilo sploh niso odzvali (*/Oči se ni udeleževal nobenih zame pomembnih dogodkov, povabljen je bil, ni pa prišel./* (C62)). Sodelujočim v raziskavi je zanje pomemben dogodek predstavljal tudi skupen dopust oziroma počitnice. V polovici primerov so otroke na dopust peljale zgolj mame (*/Na počitnice me ni nikoli vzel nikamor, pa bi me glede finančnega položaja lahko, me je pa*

vedno peljala mami./ (F44)). V nekaj manj kot polovici primerov so otroci na dopust odšli dvakrat, z vsakim staršem posebej. Čez čas se je zgodilo, da se v nekaterih primerih ta navada ni ohranila in je otrok šel na dopust tako z očetom kot mamo nekajkrat po ločitvi ali razvezi, kasneje pa samo z mamo. Zgolj v enem primeru sta se starša uspela uskladiti, da je otrok pol praznikov z enim, pol z drugim, da sta bila oba prisotna na njegovi valeti in sta oba obiskovala otrokove tekme, ki jih je imel v okviru športne dejavnosti, ki jo je treniral.

4.5.6 Otrokovo doživljanje novih partnerjev njihovih staršev in odnos z njimi

Vsi sodelujoči v raziskavi so po ločitvi ali razvezi svojih staršev spoznali nove partnerje svojih staršev. V več primerih so bile to partnerice očetov. V manj kot polovici primerov so sodelujoči v raziskavi spoznali nove partnerje obeh staršev. V večini primerov odnos med sodelujočim v raziskavi in novim partnerjem starša ni dober ali pa obstajajo različna obdobja razumevanja (*/S partnerico od očeta pa se včasih razumem bolje, včasih slabše.../ (I64)).* Slab odnos so sodelujoči v raziskavi opisali kot nevzpostavljen odnos, prisiljenost v razumevanje zgolj zato, da sodelujoč v raziskavi ohrani stike s staršem in ostalimi sorodniki po njegovi strani, zato z njimi govorijo samo o nujnih stvareh (*/...govoriva, kar morava.../ (E67)).* V enem primeru je sodelujoči v raziskavi doživljal psihično in fizično nasilje materinega novega partnerja, za nasilje pa mama še danes ne ve in še vedno živi s tem partnerjem (*/...parkrat me je udaril, naslonil na vrata./ (E70)).* Ti sodelujoči v raziskavi partnerje svojih staršev doživljajo kot osebe, ki so prehitro po ločitvi ali razvezi staršev vstopile v njihovo življenje, ali pa kot osebe, ki so krive za ločitev ali razvezo njihovih staršev. Poleg tega do njih čutijo prezir, imajo občutek, da jih nikoli niso sprejeli, da povzročajo neprijeten občutek na domu starša ter pretirano, ljubosumno poudarjajo ljubezen do starša in sodelujočega v raziskavi (*/...kar nekaj je pretiravau s tem, da naju ma ful rad, pa da se je res kao tok navezau na naju, da ne more brez./ (G65)).*

Tisti, ki partnerje svojih staršev doživljajo pozitivno, so izpostavili, da imajo z njimi spoštljiv, prijateljski in sprejemajoč odnos (*/Zelo dobro je sprejel naju s sestro in tudi midve njega./ (A104)).* Tem sodelujočim v raziskavi je všeč, da imajo v življenju še eno odraslo osebo, s katero se lahko veliko pogovarjajo in jim je pripravljena nuditi pomoč ter podporo (*/Če potrebujem kakšno pomoč, se lahko vedno obrnem nanj./ (A106)).* Sodelujoči v raziskavi nove partnerje svojih staršev doživljajo kot dobre in prijazne osebe (*/Očetova partnerica je bila vedno ful dobra do mene in sestre, kljub temu, da je bila mami*

ljubosumna nanjo./ (H52)). Sodelujočim v raziskavi je bilo vseč še to, da partnerji staršev niso skušali prevzeti neke starševske vloge ter da so v družino vnesli novo dinamiko (*/...prinesel je zanimivo dinamiko v družino, ker sam ni imel nikoli družine in je to tudi zanj velika novost./* (D56)).

4.5.7 Otrokovo doživljanje otrok novih partnerjev svojih staršev iz prejšnjih razmerij

Trije sodelujoči v raziskavi so se srečali s partnerji svojih staršev, ki imajo otroke iz svojih prejšnjih razmerij. V enem primeru je prišlo samo do srečanja, odnos pa nikoli ni bil vzpostavljen (*/...ampak nismo nikoli imeli nekega odnosa./* (G54)). Pri ostalih dveh primerih pa se sodelujoča v raziskavi z otroki novih partnerjev svojih staršev dobro razumeta in imata lep odnos (*/Z obema se danes res dobro razumem./* (C69)). Eden od njih je izrazil željo po še več stikih in druženju z otroki partnerja svojega starša iz prejšnjega razmerja (*/V prihodnosti bi si želela imeti še več stka z njima.../* (A109)).

4.5.8 Otrokovo doživljanje polbrata/polsestre

Pri polovici sodelujočih v raziskavi so se starši z novimi partnerji odločili imeti otroke; tako so sodelujoči v raziskavi dobili polbrate in/ali polsestre. Pri treh sodelujočih v raziskavi je odnos med njimi lep, ljubezniv in se dobro razumejo. Ena izmed njih polsestro doživlja kot svojo veliko srečo (*/...polsestrica pa je bila tudi sreča in je še danes moja sreča./* (B58)). Pri dveh sodelujočih v raziskavi pa je stika s polsestrami in/ali polbrati zelo malo oziroma ga skoraj ni (*/Zelo mi je žal, da se s polbratom ne vidiva skoraj nikoli.../* (J56)).

4.5.9 Otrokov odnos s starši danes

Večina sodelujočih v raziskavi ima danes zelo dober odnos z mamo. Nekateri menijo, da je ločitev ali razveza ta odnos še poglobila (*/Z mami se je najin odnos po ločitvi še poglobil./* (A111)). Vsi razen enega od sodelujočih v raziskavi se z mamo veliko pogovarjajo o vseh temah (*/Lahko se pogovarjava o odraslih stvareh.../* (D63)). Ti sodelujoči v raziskavi mamo vidijo kot osebo, ki vedno zna svetovati ter jim je vedno na voljo za pomoč in podporo. Samo eden je navedel, da ima z obema staršema lepe odnose

(/Z obema ful dobre./ (E77)). Največ sodelujočih v raziskavi je navedlo, da imajo z očetom bolj formalen odnos, z njimi ne govorijo o vseh stvareh, predvsem ne o svojih težavah in zadevah, ki jih doživljajo kot zelo osebne. (/Moje življenje se dost dotika gejevsekga življenja in tega oče ne sprejema, tako da o tem z njim ne govorim.../ (H62)). Dva sodelujoča v raziskavi po prekinitvi odnosa z očetom takoj po ločitvi ali razvezi danes ta odnos ponovno vzpostavljata nazaj (/Z očetom pa sem ga prekinila pet let nazaj, a sem ga pred pol leta začela nazaj vzpostavljati, ker sem ugotovila, da oče me je imel rad.../ (B61)). Trije sodelujoči v raziskavi z očetom skoraj nimajo stikov ali pa z njim ne govorijo (/Z očetom skoraj ne govorim./ (J60)). Eden izmed njih z očetom ohranja stik zgolj preko telefona, ker si fizične bližine z njim ne želi, želi pa si nekega minimalnega ohranja stikov (/...želim pa si ohranjat stike, tako da so mi telefonski pogovori čist dost./ (G73)).

4.5.10 Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose

Skoraj na vsakega sodelujočega v raziskavi ima izkušnja ločitve ali razveze drugačen vpliv na vstopanje v lastna partnerska razmerja. Trije sodelujoči v raziskavi so izpostavili, da ni bila sama ločitev ali razveza tista, ki vpliva na njihova vstopanja v partnerska razmerja (/... ni bila ločitev tista, ki je vplivala name, temveč odnos z mamo./ (B62)). Dva sodelujoča v raziskavi si delita mnenje glede varanja, oba ne dopuščata varanja in je zanju popolnoma neopravičljivo (/Varanje je zame popolnoma nesprejemljivo, po mojem še bolj kot bi bilo drugače./ (H64)). Drugi vplivi ločitve ali razveze so še izogibanje osebam, ki kažejo vzorce nasilnega vedenja, strah pred partnerjevo nenadno zapustitvijo in posledično strah pred prizadetostjo zaradi nenadne zapustitve, zato oseba ni zmožna biti v dalj časa trajajočem razmerju (/Jaz ga želim prej zapustit kot bi on mene.../ (C78)). Sodelujoči v raziskavi so navedli tudi izogibanje osebam, ki prekomerno pijejo alkoholne pijače, spoznanje, da ni idealnih razmerji, da se pari vedno lahko razidejo ter dejstvo, da si ne želijo poroke. En sodelujoči v raziskavi je izpostavil, da ker v razmerju med staršema ni nikoli videl nekega ljubečega odnosa, sam močno hrepeni po njem, a ima vedno občutek, da za nikogar ni dovolj dober in je do svojih partnerjev zelo ljubosumen (/Pa mislim, da sem zaradi tega bolj ljubosumen, kot bi sicer biu./ (H67)). Pri dveh sodelujočih v raziskavi pa ima izkušnja ločitve ali razveze staršev bolj pozitiven vpliv na vstopanje v partnerska razmerja. Eden sodelujoči je spoznal, da sta oba partnerja v razmerju enako sposobna za vsa opravila in ni eden dolžan opravljati več kot drugi (/... da ne smem bit svojemu

moškemu kot suženj in bistvo tega sem z ločitvijo res spoznala./ (D69)), ter se naučil, kako izraziti svoje mnenje in se s tem postaviti zase. Drugi pa je spoznal, da je potrebno nesoglasja v partnerskem razmerju reševati sproti in na miren način (*/Predvsem na način brez vpitja./* (I81)).

4.6 Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes

4.6.1 Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze svojih staršev nekoč

Največ sodelujočim v raziskavi je bila ločitev ali razveza staršev nedoumljiva situacija, za katero so stalno iskali razlog. Vse skupaj jim je predstavljalo nekaj najslabšega, kar se jim je zgodilo (*/Takrat se mi je podrl svet.../* (J62)). Nekaj manj sodelujočih v raziskavi je v otroštvu za izkušnjo ločitve ali razveze staršev krivilo prav enega od njiju (*/Takrat sem bila jezna, predvsem na mami, da mi je vzela očeta./* (E83)). Ravno tako pogosto kot so bili sodelujoči v raziskavi jezni na svoje starše zaradi ločitve ali razveze, so izrazili, da ob ločitvi ali razvezi niso bili prizadeti in so že v otroštvu razumeli, da starša nista za skupaj (*/Sem že takrat razumela, da če nista za skupaj, nista za skupaj./* (G76)). Trije sodelujoči v raziskavi so izpostavili, da so že v otroštvu menili, da je ločitev ali razveza v primeru, da dva ne moreta rešiti zadev, edina možna rešitev, kljub temu, da na začetku prinese veliko strahu in negotovosti (*/V tistem trenutku se ti ne zdi dobro.../* (D73)).

4.6.2 Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze staršev danes

Največ sodelujočih v raziskavi danes meni, da je bila ločitev ali razveza staršev potrebna in da so do tega spoznanja lahko prišli z odraščanjem. Njihovo odločitev danes lahko razumejo (*/Če se partnerja ne razumeta več, če nekdo koga vara, kjer ni več zaupanja, komunikacije, truda, potem je bolje, da gresta narazen./* (J65)). Nekaj sodelujočih je izpostavilo, da je ločitev ali razveza staršev gledano na dolgi rok najboljša možna odločitev, če dve odrasli osebi ugotovita, da ne moreta ostati skupaj. Poleg tega je nekaj sodelujočih v raziskavi izpostavilo še, da menijo, da je ločitev ali razveza veliko boljše odločitev kot nenehno prepiranje dveh odraslih oseb v prisotnosti otroka. Danes menijo, da če zakonca ali partnerja ne zmoreta rešiti težav, zgolj zaradi otrok ali drugih

pomembnih oseb ni smiselno vztrajati v zakonski oziroma partnerski zvezi (*/...mislim, da je boljše, da če dva poskusita rešiti stvari, pa če še vedno ne gre, je boljše, da gresta narazen, kot da vztrajata zaradi otrok ali zaradi tega, kaj bodo sosedi rekli./* (E86)).

5 RAZPRAVA

V nadaljevanju povzemam glavne ugotovitve glede raziskovalnih vprašanj, ki sem si jih zastavila na začetku raziskave. Povezujem jih s teoretičnimi izhodišči, predstavljenimi v teoretičnem uvodu.

- Kakšna je bila otrokova izkušnja družinskega življenja pred ločitvijo ali razvezo staršev?

Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 130–131) pravi, da nimamo enoznačne definicije družine. To je razvidno tudi iz odgovorov, saj so imeli otroci različne definicije za svoje družine.

Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev je otrokom predstavljalo predvsem skupen čas, skupne družinske dopuste in izlete. Otroci so znotraj družine ne glede na dogajanje v njej čutili povezanost in zaupanje. Očitno so otroci v zgodnjem otroštvu dobili izkušnjo temeljnega zaupanja in razvili varen model navezanosti na vsaj enega izmed staršev (Erikson, 1975 po Čačinovič Vogrinčič, 1998; Siegel, 2014).

V družini pred ločitvijo ali razvezo so otroci zelo zgodaj zaznali prepire med staršema, napeto ozračje, nasilje, težave staršev z odvisnostjo od alkohola in onemogočanje pogojev za otrokov razvoj po lastnih željah. To nakazuje, da družine niso zmogle vedno izpolnjevati vseh oziroma najpomembnejših nalog. Pomembno je, da otrok dobi temeljno izkušnjo, da je sprejemljivo tisto, kar misli, čuti in doživlja. Vendar tega niso bili deležni vsi otroci, saj jim družina ni zagotovila zaščite in pogojev za osebni razvoj (Čačinovič Vogrinčič, 1998).

Vsaka družina ima razvit svoj način konstruktivnega reševanja konfliktov (Ackermann, 1966 po Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 49–50). Otroci iz družin, katerih starši so se ločili ali razvezali, so ugotovili, da v družini niso imeli razvitega svojega načina reševanja težav.

- Kako so otroci doživljali ločitev ali razvezo staršev?

Ločitev ali razveza staršev naj bi se za otroka začela s skrbno načrtovanim pogovorom s strani obeh staršev, le-ta pa mora biti primeren otrokovi starosti. Skozi pogovor naj bi

otrok dobil sporočilo, da se starša ločujeta ali razvezujeta zgolj kot zakonca oziroma partnerja, a starša ostajata še naprej. Otrok naj bi iz pogovora dobil tudi informacijo, da za ločitev ali razvezo ni kriv, ter naj bi izvedel, kako bodo nadaljevali z življenjem (Charlish, 1998; Ganc, 2015). A kot kažejo rezultati, večina otrok prejme novico o ločitvi ali razvezi staršev od mame, in sicer pred ali po selitvi oziroma odhodu enega starša iz skupnega prebivališča družine.

Hannibal (2007) zapiše, da otroci ločitev ali razvezo pogosto doživljajo kot krivično in popolnoma nelogično, saj jim starši predstavljajo svet, življenje in odnos. To, kar so imeli kot družina, je bil njihov temelj, za katerega v času ločitve ali razveze doživljajo, da razpada. Vse to je pokazala tudi moja raziskava, saj so se otroci ob novici, da se starša ločujeta ali razhajata, največkrat počutili razočarano, krivo, zmedeno, strah jih je bilo prihodnosti in niso bili zmožni razumeti situacije, v kateri so se znašli. Pogosto so veliko jokali. Ganc (2015, str. 25) vse to navaja kot razumljiv odziv otrok na novico o ločitvi ali razvezi staršev. Otroci potrebujejo le odprt in varen prostor, da vsa svoja občutja izrazijo, za to pa morajo poskrbeti starši (Cvetek, 2009).

Za mnoge otroke ločitev ali razveza pomeni začetek dvojnega življenja. Tak vsakdan zna biti za otroka precej naporen, uči se usklajevati staro življenje z dvema novima načinoma življenja (Beck in Beck-Gernsheim, 2006). Otroci so izpostavili, da so ob začetku dvojnega oziroma ločenega življenja najbolj pogrešali očeta in njegovo podporo. Zato je pomembno, da otroci ločenih ali razvezanih staršev ob ločitvi ali razvezi še toliko bolj dobijo zagotovilo, da bosta ljubezen in podpora staršev trajni ter brezpogojni. Potrebno je zagotovilo, da bo otrok še naprej imel oba starša, ter krepitev pravice, da ima rad oba starša (Ganc, 2015, str. 85–87).

Kljub temu, da otrokom ločitev ali razveza največkrat pomeni negativno spremembo v njihovem življenju, so primeri, kjer otrokom ločitev ali razveza predstavlja zelo želen razplet, in ko se ta zgodi, pozitivno spremembo v njihovem življenju. Tudi Andrejč (2014, str. 30–31) pravi, da je sama ločitev ali razveza lahko za otroka pozitivna. Iz moje raziskave je razvidno, da je nekaterim otrokom ločitev ali razveza predstavljala edini izhod iz nasilnega razmerja, alkoholizma v vsakdanjem življenju ter iz nevzdržnih in omejujočih razmer za osebni razvoj.

- Kateri so bili varovalni dejavniki in kateri dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze?

Otroci so kot dejavnike tveganja navajali zelo različne stvari. Največkrat so navajali premalo stika z odsotnim staršem, prisotnost pri prepiranju staršev, slabo soočanje ostalih družinskih članov z ločitvijo ali razvezo staršev ter grde govorice njim pomembnih odraslih oseb o enem izmed staršev. Kot pravi Andrejč (2014, str. 30–31), pogosto bolj kot sama ločitev ali razveza otroke prizadene konfliktnost med staršema, ki otroku pusti dolgotrajne posledice. Za otrokov kakovosten in celosten razvoj so namreč bolj kot tip družine, v kateri otrok živi, pomembni odnosi v družini. Tudi Ganc (2015, str. 88) opozori, da če se konflikti med staršema tudi po ločitvi ali razvezi poglobljajo, otrok podoživlja dogajanje pred ločitvijo ali razvezo.

Varovalni dejavniki za otroke v procesu ločitve ali razveze so pogosto osebe, ki se jim otroci lahko zaupajo. Z raziskavo sem ugotovila, da so bile to najpogosteje mame in otrokovi sorodniki ter trenerji pri različnih prostočasnih dejavnostih, ki so jih sodelujoči v raziskavi kot otroci obiskovali. Otroci potrebujejo predvsem razumevanje, oporo in nežnost (Brazelton, 1999, str. 276). Do enakih ugotovitev sem prišla tudi sama, saj so sodelujoči v raziskavi med postopkom ločitve ali razveze kot način podpore, ki jim je največ pomenil, navajali tolažbo, lepe trenutke in spodbude. Šport so pogosto navajali kot dejavnost, ki jim je bila najbolj v podporo in jim je predstavljala pomemben varovalni dejavnik.

Sodelovanje s strokovnimi delavci naj bi otroku predstavljalo varovalni dejavnik, ampak ugotovitve moje raziskave kažejo, da to ne drži. Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD (2008), navaja, da naj bil pogovor z otrokom na CSD o ločitvi ali razvezi staršev izpeljan tako, da otroka ne bi dodatno obremenil. Sodelujočim v raziskavi je, ko so kot otroci sodelovali s strokovnimi delavci, to predstavljalo dejavnik tveganja. Večinoma je bilo sodelujoče v raziskavi kot otroke strah že povabila na CSD in/ali sodišče. Tisti, ki so vabilo k sodelovanju dobili in se nanj odzvali ali so s strokovnimi delavci sodelovali v šoli, so sodelovanje v procesu ločitve ali razveze svojih staršev doživljali kot obremenitev, saj strokovni delavci v odnosu z njimi niso vzpostavili sprejemajočega in zaupanega odnosa.

Sodelujoči v raziskavi so si kot otroci večinoma želeli več sodelovanja s strokovnimi delavci, vendar na način, da se jim strokovni delavci znajo približati, jim ponuditi razlago ločitve ali razveze na njim razumljiv način ter jim predstavljajo nepristransko in zaupanja

vredno odraslo osebo, ki bi z njimi vzpostavila iskren odnos. Tudi Geldard in Geldard (2008) se strinjata, da bo otrok le s poslušanjem, odkritim pogovorom ter pristnim odnosom strokovnjaka in močnim interesom lahko pridobil prostor za pripoved svoje zgodbe.

- Kolikšna je bila participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev?

Večina otrok ni imela možnosti sodelovanja in odločanja v procesu ločitve ali razveze svojih staršev. Ločitev ali razveza staršev se je v njihovih primerih zgodila pred desetletjem ali dvema in v tistem času so po mnenju Van Nijnatten in Jongen (2011, str. 540–555) otroke videli kot žrtve in manj kompetentne osebe za sodelovanje v procesu ločitve ali razveze. To naj bi se do danes spremenilo, vendar sama te izkušnje iz prakse ne morem potrditi.

Pri polovici sodelujočih v raziskavi njihovo mnenje ni bilo slišano in upoštevano. Pri tisti polovici, pri kateri so bile želje upoštevane, je bilo to bolj naključje, saj so kot otroci upali, da se bo nekaj zgodilo in se je zgodilo ali pa so se vdali v usodo, ker so vedeli, da druge možnosti nimajo, ta pa jim je bila sprejemljiva. Kot primer lahko navedem odločitev o tem, kje bodo prebivali. Tisti sodelujoči v raziskavi, ki so denimo iz pogovorov staršev razbrali, da si oče ne želi, da otrok živi z njim, so vedeli, da bodo ostali pri materi in jim je bilo to v redu, ker so si tudi sami tako želeli, niso pa imeli možnosti izraziti svojega mnenja glede tega. Kadar sodelujoči v raziskavi niso imeli možnosti sodelovanja, vendar so se jim njihove želje in upanja izpolnila, doživljajo, da je bilo njihovo mnenje slišano in upoštevano.

Otroci večinoma nimajo želje, da bi lahko več odločali in sodelovali. Vendar pa otroci so zmožni participirati, če so videni kot kompetenten sogovornik, ki ima zmožnost biti vključen v urejanje življenja po ločitvi ali razvezi staršev. Pomembno je, da se jih razbremenijo popolne odgovornosti za odločitve, ki bodo sprejete. Otroci se zavedajo, da bi jih lahko njihova popolna odgovornost za sprejemanje odločitev potisnila v precej neprijeten položaj, saj bi lahko bili ves čas razpeti med obema staršema. Otroci imajo lahko tudi odpor do sodelovanja s strokovnimi delavci, saj težko spregovorijo o težkih in kompleksnih temah, ki so povezane z njihovo družino. Poleg tega ne vedo točno, kakšna je njihova vloga pri sodelovanju s strokovnim delavcem v procesu ločitve ali razveze staršev (Van Nijnatten in Jongen, 2011, str. 540–555).

- Kakšne spremembe družinskega življenja so doživeli otroci ob ločitvi ali razvezi staršev in kako so te spremembe vplivale na njih?

Vsi sodelujoči v raziskavi so bili kot otroci v varstvo in vzgojo zaupani materi, zato so bile za njih najpogostejše spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v njihova življenja, začetek dvojnega življenja, odselitev očeta in manj časa z njim. Največ sodelujočih v raziskavi je imelo priložnostne, občasne stike z očetom, ki pa so bili običajno redki oziroma so skozi čas postajali vse redkejši.

To je prineslo tudi spremembe glede stikov otroka s širšim sorodstvom. Sorodstva po očetovi strani sodelujoči v raziskavo največkrat niso videli več tako pogosto kot pred ločitvijo ali razvezo; sorodnike so videli samo takrat, ko so bili pri očetu. Pri otrocih ni bila popolnoma zadovoljena temeljna potreba po ljubezni in pripadnosti s strani obeh staršev. Kot pravi Ganc (2015, str. 85–87), otroci ločenih ali razvezanih staršev še pogosteje potrebujejo zagotovilo, da bo starševska ljubezen trajna in brezpogojna. Ravno tako je potrebno otroku omogočiti pravico do ljubezni s starimi starši in drugimi pomembnimi sorodniki, ki otroku predstavljajo njegovo socialno mrežo.

Skoraj vsi sodelujoči v raziskavi so v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi svojih staršev drugim kot svojo družino predstavljali zgolj člane družine, s katerimi so živeli. Večina sodelujočih v raziskavi je za njih pomembne dogodke po ločitvi ali razvezi staršev praznovala z mamo in njenim sorodstvom. Pri večini sodelujočih v raziskavi očetov ni bilo na valeti in maturantskem plesu ali katerem drugem zanje pomembnem dogodku. Polovico sodelujočih v raziskavi so na dopust peljale samo mame, pogosto kljub finančnim težavam, ki so jih imele po ločitvi ali razvezi.

Juul (2008) pravi, da otrok lahko sprejme novega partnerja svojega starša, ko se prepriča, da je ta oseba za starša dobra. Poleg tega se mora nova odrasla oseba potruditi spoznati otroka in ga sprejeti, drugače je tudi otrok ne bo zmožel sprejeti. Vsi sodelujoči v raziskavi so po ločitvi ali razvezi svojih staršev spoznali nove partnerje svojih staršev. V večini primerov odnos med sodelujočim v raziskavi in novim partnerjem starša ni dober. Tudi oni, tako kot Juul (2008), kot vzrok za njihovo nesprejetje izpostavljajo predvsem dejstvo, da odnos z njimi ni bil nikoli vzpostavljen.

Ko starš otroka vzpostavi razmerje z novo odraslo osebo, lahko v otrokov svet vstopijo otroci teh oseb iz prejšnjih razmerji ali pa dobijo polbrate in/ali polsestre. Polovica sodelujočih v raziskavi je po ločitvi ali razvezi svojih staršev dobila polbrate in/ali polsestre. To lahko otroku povzroči stisko, strah in občutek zapuščenosti (Bingham, 2006).

Ni pa vedno tako, saj tudi ugotovitve moje raziskave kažejo, da ima več sodelujočih v raziskavi, ki so dobili polbrate in/ali polsestre, z njimi lep ter ljubezniv odnos.

Največ sodelujočih v raziskavi ima danes s svojim očetom bolj formalen odnos, z njimi ne govorijo o vseh stvareh.

Ločitev ali razveza staršev ima na otrokovo vstopanje v partnerske odnose zelo različen vpliv. Največ sodelujočih v raziskavi danes zaradi ločitve ali razveze staršev ve, česa si v lastnem razmerju ne želi in so na to bolj pozorni pri vstopanju v partnerska razmerja.

- Kakšen je bil otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in kakšen pogled na ločitev ali razvezo staršev ima ta otrok danes, kot mladi odrasel?

Ganc (2015, str. 28) pravi, da če starša zmoreta otroku na spoštljiv način predstaviti informacijo o ločitvi ali razvezi, mu prihranita dvoumne in manipulativne informacije. Glede na to, da je bila sodelujočim v raziskavi ločitev ali razveza staršev v otroštvu težka in nedoumljiva situacija, za katero so stalno iskali razlog, jim starši očitno niso zmogli dati razlage in prostora za pogovor o ločitvi ali razvezi. Tako so sodelujoči v raziskavi sami skozi odraščanje začeli razumeti odločitev staršev za ločitev ali razvezo in so mnenja, da je lahko razhod boljša odločitev kot vztrajanje v zakonu ali razmerju za vsako ceno.

5.1 Prispevek in omejitve raziskave

Prispevek raziskave vidim predvsem v tem, da sem družbeno aktualno in pomembno temo raziskovala z vidika mladih odraslih, ki so imeli v otroštvu izkušnjo ločitve ali razveze staršev. Raziskala in opozorila sem na dogajanje, ki je v praksi socialnega dela z družino danes še vedno aktualno, kljub drugačnim zakonskim predpisom ter znanju s področja dela z družino, ki ga socialni delavci dobijo tekom izobraževanja. Slabe prakse največkrat najbolj prizadenejo ravno otroke.

Sodelujoči v moji raziskavi so danes stari med 20 in 25 let, ločitev ali razveza njihovih staršev pa se je zgodila v času njihove osnovne šole, ko so bili otroci. Pri vseh sodelujočih v moji raziskavi je od ločitve ali razveze minilo najmanj deset let, pri nekaterih celo že dvajset. Sama sem v vzorec želela zajeti tiste osebe, ki so izkušnjo ločitve ali razveze staršev uspele predelati. Pri vsem tem pa vidim tudi omejitve, saj je od ločitve ali razveze

minilo nekaj časa. Poleg tega so osebe delale na tem, da ločitev ali razvezo sprejmejo in se z njo soočijo. Kot sem izvedela iz pogovorov s sodelujočimi v raziskavi, to pomeni tudi pozabo več podrobnosti v zvezi z ločitvijo ali razvezo, ki pa bi lahko bile pomemben prispevek k moji raziskavi. Kot omejitev vidim tudi majhen in premalo raznolik vzorec, ki je vplival na same rezultate raziskave.

6 SKLEPI

Povzemam ključne ugotovitve, pridobljene z izvedeno raziskavo. Ugotovitve se nanašajo na mlade odrasle, a ker sem raziskovala njihovo izkušnjo iz otroštva, v nadaljevanju uporabljam besedo otrok.

- Definicije družine s strani otrok so si med seboj različne.
- Otroci kot pozitivne izkušnje v družini pred ločitvijo ali razvezo staršev navedejo občutek zaupanja in povezanosti.
- Otroci so že zelo zgodaj zaznali, kdaj so v družini sprejemajoči, sproščeni in kongruentni odnosi.
- Otroci so v družini kmalu zaznali nasilje, alkoholizem in onemogočanje razvoja vseh družinskih članov.
- Otroci so novico o ločitvi ali razvezi svojih staršev najpogosteje prejeli od mam, in sicer pred ali po selitvi oziroma odhodu očeta iz skupnega doma. Želeli pa so si, da bi o dogajanju v družini izvedeli pred ločitvijo ali razvezo.
- Najboljši možen način sporočanja novice o ločitvi ali razvezi staršev je otrokom predstavljal pogovor o ločitvi ali razvezi skupaj z obema staršema hkrati. Skozi pogovor so otroci želi slišati, da niso krivi za ločitev, da starševska ljubezen ostaja ter katere spremembe se bodo zgodile za njih in družino v prihodnosti.
- Otroke je bilo ob ločitvi ali razvezi strah, počutili so se izgubljeno in bili so jezni, ne glede na to, ali jim je odločitev staršev za ločitev ali razvezo pomenila olajšanje ali jim je porušila dosednji način življenja. Otroci so se počutili izdani in veliko so jokali.
- Otrokom je ločitev ali razveza pomenila začetek dvojnega oziroma ločenega življenja in z njim povezano odsotnost enega od staršev. Potovanje iz enega doma v drug dom, od enega starša k drugemu, od enih pravil ter načinov vsakdanjega življenja k drugim, so otroci razumeli kot dvojno življenje.
- Otroke je bilo v času ločitve ali razveze staršev najbolj strah obiska institucij, ki so bile v postopku ločitve ali razveze pristojne za urejanje zadev v zvezi z ločitvijo ali razvezo. Pri tem jih je bilo najbolj strah, da bi morali pred odraslo osebo govoriti o neprijetnem dogajanju v družini in se odločiti za enega izmed staršev.
- Otrokom so stres povzročali prisostvovanje pri prepiru staršev, slabo soočanje ostalih družinskih članov z ločitvijo ali razvezo, podoživljanje težkih družinskih

situacij pred ločitvijo ali razvezo in grde govorice sorodnikov o enem izmed staršev.

- Otrokom so bili v času ločitve ali razveze staršev najbolj v podporo mame, stari starši in ostali sorodniki ter trenerji na otrokovih prostočasnih dejavnosti. Kljub temu pa nekateri otroci v procesu ločitve ali razveze staršev niso bili deležni nikakršne pomoči in podpore.
- Otroci so v procesu ločitve ali razveze od strokovnih delavcev največkrat sodelovali s strokovnimi delavci na CSD in učitelji v osnovni šoli. Pomoč, ki so jo dobili od njih, je bila v obliki poslušanja in pogovora. Otroci so bili veseli pogovorov, s strokovnimi delavci na CSD in učitelji, ki so jim vlivali upanje in jim dajali moč za prestajanje procesa ločitve ali razveze. Veseli so bili tudi poslušanja in neverbalnega odzivanja teh strokovnjakov, saj so začutili, da odražajo razumevanje ter podporo.
- Otroci v postopku ločitve ali razveze staršev na splošno sodelovanja s strokovnimi delavci večinoma niso doživljali kot pomoč in podporo, ampak kot dodatno obremenitev in neprijetnost. Na ta način so sodelovanje največkrat doživljali zato, ker strokovni delavci z otrokom niso vzpostavili delovnega odnosa in osebnega stika. Otroci so to najbolj prepoznali v neopredeljenih vlogah v odnosu in nepoznavanju posledic svojih izjav.
- Večina otrok bi si v otroštvu želela še več sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze svojih staršev, predvsem na način pogovora.
- Največ otrok ni imelo možnosti sodelovanja in odločanja o sebi v procesu ločitve ali razveze staršev.
- Najpogostejše spremembe, ki jih je prinesla ločitev ali razveza staršev v življenja otrok, so bile odselitev očeta, manj preživetega časa z njim ter poslabšan odnos z njim.
- Vsi otroci so bili v varstvo in vzgojo zaupani materi. Z očetom so imeli zgolj občasne oziroma priložnostne stike.
- Stiki otroka s širšim sorodstvom so se po ločitvi ali razvezi staršev spremenili, predvsem s sorodstvom po očetovi strani; otroci so z njimi ohranjali stik zgolj, ko so bili pri očetu.
- Otroci so po ločitvi ali razvezi staršev iz svoje definicije družine največkrat izločili očeta.

- Največ otrok je za njih pomembne dogodke po ločitvi ali razvezi staršev praznovalo z mamo in njenim sorodstvom. Večinoma očetov ni bilo na valeti in maturantskem plesu ali katerem drugem za otroka pomembnem dogodku.
- Otroci so po ločitvi ali razvezi staršev spoznali nove partnerje staršev in z njimi niso razvili dobrega odnosa. Slab odnos je posledica tega, da odnosa sploh nikoli niso vzpostavili.
- Otroci so pogosto dobili polbrata in/ali polsestro. Z njimi so večinoma razvili lep in ljubezniv odnos.
- Otroci imajo danes boljši odnos z mamo kot z očetom. Z materjo imajo redne stike in se z njimi pogovarjajo o vseh temah. Tisti otroci, ki imajo stik z očetom, imajo z njim bolj formalen odnos.
- Skoraj na vsakega otroka ima izkušnja ločitve ali razveze staršev v otroštvu drugačen vpliv glede vstopanja v lastna partnerska razmerja. Največkrat so vplivi negativni, kot na primer občutek, da oseba za partnerja nikoli ne bo dovolj dobra, občutek, da noben odnos ni tako ljubeč, kot si otrok želi, ter strah pred nenadno zapustitvijo.
- Otroci ločitve ali razveze največkrat niso dobro razumeli, temveč so jo sprejemati in razumeti začeli skozi odraščanje.

7 PREDLOGI

- Otroku vedno dopuščamo lastno definicijo družine in tudi njeno spreminjanje.
- Strokovni delavci na CSD bi morali starša v procesu ločitve ali razveze podpreti, da bi zmogla novico o ločitvi ali razvezi otroku sporočiti skupaj.
- Strokovni delavci na CSD bi morali staršem pojasniti, zakaj je pomembno, da otroku omogočijo prostor za pogovor o ločitvi ali razvezi.
- Potrebno je izobraževanje vzgojiteljev, učiteljev in ostalih strokovnih oseb, ki so pogosto v stiku z otroki s tovrstno izkušnjo, ter seznanjanje z načini pomoči in podporo otrokom v procesu ločitve ali razveze staršev.
- Strokovni delavci na CSD bi morali znanje iz teorije o vzpostavitvi delovnega odnosa in osebnega stika vedno vpeljati v delo z otrokom v postopku ločitve ali razveze staršev, saj bi otroci tako pomoč lažje doživljali kot podporo.
- Strokovni delavci, pristojni za urejanje zadev v postopku ločitve ali razveze staršev, morajo začeti upoštevati z zakoni predpisano participacijo otrok v procesu ločitve ali razveze staršev. S tem bi otroku omogočili sodelovanje in odločanje o zanj pomembnih stvareh.
- Strokovni delavci s področja ločitev ali razvez bi lahko sestavili priročnik z nasveti, ki bi ga vsak starš dobil na prvem pogovoru na CSD v procesu ločitve ali razveze. Priročnik bi poudarjal predvsem prednosti ravnanja v otrokovo korist.
- Strokovni delavci s področja ločitev ali razvez bi lahko sestavili priročnik za otroka, da ga v procesu ločitve ali razveze staršev ne bi bilo strah priti na pogovor na CSD. Priročnik bi na otroku razumljiv način razlagal, kaj je naloga socialnega delavca pri delu z otrokom v procesu ločitve in razveze ter katere so otrokove pravice in naloge.

8 UPORABLJENA LITERATURA

1. Andrejč, A. (2013). *Negativni učinki razveze staršev na otroke in mladostnike*. Pridobljeno 23.11.2017 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-QMDJ47FR/?>
2. Bagshaw, D. (2007). Reshaping responses to children when parents are separated: Hearing children's voices in the transition. *Australian Social Work*, 60(4), 450–465. Pridobljeno 16. 1. 2018 s <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03124070701671164?scroll=top&needAccess=true&journalCode=rsw20>
3. Beck, U., & Beck-Gernsheim, E. (2006). *Popolnoma normalni kaos ljubezni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
4. Bingham, J. (2006). *Zakaj se družine razidejo?* Ljubljana: Grlica.
5. Brazelton, B. T. (1999). *Otrok: Čustveni in vedenjski razvoj vašega otroka: Priročnik za starše in vzgojitelje*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
6. Charlish, A. (1998). *Med dvema ognjema*. Ljubljana: DZS.
7. Cvetek, R. (2009). *Bolečina preteklosti: Travma, medosebni odnosi, družina, terapija*. Celje, Ljubljana: Celjska Mohorjeva družba.
8. Čaćinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
9. Čaćinovič Vogrinčič, G. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
10. Čaćinovič Vogrinčič, G. (2016). Socialno delo z družino: soustvarjanje procesov podpore in pomoči. V T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Družine s številnimi izzivi: soustvarjanje pomoči v skupnosti* (str. 21–41). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
11. *Družinski zakonik (DZ)* (2017). Ur. l. RS 15/2017.
12. Erzar, T., & Kompan Erzar, K. (2011). *Teorija navezanosti*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
13. Ganc, D. (2015). *Izzivi očetovstva po ločitvi*. Sevnica: Družinski inštitut Zaupanje.
14. Geldard, K., & Geldard, D. (2008). *Counselling Children : A Practical Introduction*. London: Sage.

15. Hannibal, M. E. (2007). *Good Parenting through Your Divorce: The Essential Guidebook to Helping Your Children Adjust and Thrive*. Cambridge: Da Capo Press.
16. Juul, J. (2008). *To sem jaz! Kdo si pa ti? O bližini, spoštovanju in mejah med odraslimi in otroki*. Radovljica: Didakta.
17. Kompan Erzar, K. (2006). *Ljubezen umije spomin*. Ljubljana: Brat Frančišek, Celjska Mohorjeva družba in Frančiškanski družinski inštitut.
18. Kushner, M. A. (2009). A review of the empirical literature about child development and adjustment postseparation. *Journal of Divorce and Remarriage*, 50, 469–516.
19. Landsford, J. E. (2009). Parental divorce and children's adjustment. *Perspectives on Psychological Science*, 4(2), 140–152.
20. McGhee, C. (2015). *Vzgajati ločeno: Kako lahko ločeni in razvezani starši vzgojijo srečne in brezskrbne otroke*. Grosuplje: Svetovalno izobraževalni center MIT.
21. Mesec, B. (1997). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
22. Mešl, N. (2007). *Teorije ravnanja in uspešnost procesov pomoči v socialnem delu z družinami* (Doktorsko delo). Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
23. Parkinson, P., Cashmore, J., & Single, J. (2005). Adolescents' Views on the Fairness of Parenting and Financial Arrangements after Separation. *Family Court Review*, 42(3), 429–444. Pridobljeno 13. 2. 2018 s <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/j.1744-1617.2005.00044.x>
24. Perko, A. (2008). *Družine na križpotju: Sodoben pristop k urejanju ljudi v stiski*. Ljubljana: Umco; Zavod Mitikas.
25. Portnoy, S. M. (2008). Psychology of divorce: a lawyer's primer. Part 2: the effects of divorce on children. *American Journal of Family Law*, 21(4), 126–134.
26. Robinson, M. (1993). *Family Transformation through Divorce and Remarriage*. London in New York: Routledge.
27. Schneider, M. & Zuckerman, J. (1996). *Difficult questions kids- and are too afraid to ask-about divorce*. New York.
28. Schöberl, E. (2006). *Moja starša se ločujeta: Priročnik za mladostnike*. Radovljica: Didakta.
29. Siegel, D. J. (2014). *Vihar v glavi: Moč najstniških možganov*. Domžale: Družinski in terapevtski center Pogled.

30. Skupnost CSD Slovenije. (2008). *Katalog javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo CSD*. Pridobljeno 25. 3. 2018 s http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/katalog_pooblastila_csd_jul08.pdf
31. Smith, A. B., & Taylor, N.J. (2003). Rethinking Children's Involvement in Decision-Making after Parental Separation. *Childhood*, 10(2), 201–216. Pridobljeno 13. 2. 2018 s <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0907568203010002006>
32. Statistični urad. (2002). *Poroke in razveze*. Pridobljeno 16. 1. 2018 s <http://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/78>
33. Štadler, A., Starič Žikič, N., Borucky, V., Križan Lipnik, A., Černetič, M., Perpar, I., & Valenčak, K. (2009). *Otrok in ločitev staršev : da bi odrasli lažje razumeli otroke*. Ljubljana: Otroci.
34. Švab, A. (2001). *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
35. Švab, A. (2006). Družinske spremembe. V T. Rener, M. Sedmak, A. Švab & M. Urek (ur.), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji* (str. 63-87). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
36. Bates, H., Elbers, E., Meeuwesen, L., & Bensing, J. (2002). Doctor–parent–child relationships: A 'pas de trois'. *Patient Education and Counselling*, 48(1), 5-14. Pridobljeno 15. 2. 2018 s [http://www.pec-journal.com/article/S0738-3991\(02\)00093-9/fulltext](http://www.pec-journal.com/article/S0738-3991(02)00093-9/fulltext)
37. Tomori, M. (1994). *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO.
38. Van Nijnatten, C. & Jongen, E. (2011). Professional conversations with children in divorce-related child welfare inquiries. *Childhood*, 18(4), 540–555. Pridobljeno 16. 1. 2018 s <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0907568211398157>
39. *Zakon o pravdnem postopku (ZPP-UPB3)* (2007). Ur. l. RS 73/2007.

9 PRILOGE⁷

9.1 Vpršalnik

Spol:

Starost:

IZKUŠNJA DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA PRED LOČITVIJO ALI RAZVEZO STARŠEV

1. Kdo so bili člani tvoje družine pred ločitvijo ali razvezo staršev?
2. Kaj ti je bilo v tvoji družini pred ločitvijo ali razvezo všeč in kaj bi spremenil/a?

DOŽIVLJANJE LOČITVE ALI RAZVEZE STARŠEV

1. Koliko si bil/a star/a ob ločitvi ali razvezi staršev?
2. Kdo in na kakšen način ti je sporočil novico o ločitvi ali razvezi? Bi si glede tega želel/a, da bi bilo kaj drugače? Če da, kaj?
3. Kako si se počutil/a ob novici, da se starša razhajata?
4. Kaj je zate pomenila ločitev ali razveza?

VAROVALNI DEJAVNIKI IN DEJAVNIKI TVEGANJA V PROCESU LOČITVE ALI RAZVEZE

1. Česa te je bilo v času ločitve ali razveze najbolj strah? Kaj ti je bilo takrat najbolj stresno?
2. Kdo oziroma kaj ti je bilo v času ločitve ali razveze najbolj v podporo in kako?
3. S katerimi strokovnimi delavci si v procesu ločitve ali razveze staršev sodeloval/a, na kakšen način in kako si doživljal/a to sodelovanje? Zakaj?
4. Bi si želel/a več sodelovanja s strokovnimi delavci ter na kakšen način?

PARTICIPACIJA OTROK V ZANJE POMEMBNIH ODLOČITVAH V PROCESU LOČITVE ALI RAZVEZE STARŠEV

1. Koliko in pri katerih stvareh si v postopku ločitve ali razveze lahko sodeloval/a ter odločal/a?

⁷ Priloge niso lektorirane.

2. Ali se ti je zdelo, da je bilo tvoje mnenje slišano in upoštevano pri urejanju tvojega življenja po ločitvi ali razvezi? Kaj je bilo upoštevano in kaj ne?
3. Bi si želel/a, da bi lahko več sodeloval/a in odločal/a o sebi, morda na drugačen način? Kako, s kom?

VPLIV SPREMEMB DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA PO LOČITVI ALI RAZVEZI STARŠEV NA OTROKA

1. Kakšne spremembe je prinesla ločitev ali razveza staršev v tvoje življenje?
2. Komu si bil/a zaupan/a v varstvo in vzgojo ter kako si ohranjal/a stik z drugim staršem?
3. Na kakšen način si ohranjal/a stike s širšim sorodstvom?
4. Kako si v obdobju odraščanja drugim predstavljal/a svojo družino po ločitvi ali razvezi? Ti je bilo o tem težko govoriti?
5. Kako si v otroštvu doživljal/a praznovanja pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi staršev (tvoji rojstni dnevi, valeta, počitnice, ...)?
6. Si po ločitvi ali razvezi staršev dobil/a polbrate, polsestre, spoznal/a nove partnerje svojih staršev, otroke teh partnerjev iz prejšnjih razmerji? Kako doživljaš njih? Kakšen odnos imaš z njimi?
7. Kakšen odnos imaš s starši danes?
8. Kakšen vpliv ima izkušnja ločitve ali razveze na tvoje vstopanje v partnerske odnose?

OTROKOV POGLED NA LOČITEV ALI RAZVEZO STARŠEV NEKOČ IN DANES

1. Kakšno mnenje si imel/a o izkušnji ločitve ali razveze v otroštvu in kakšnega imaš sedaj v odrasli dobi?

9.2 Oso kodiranje

Intervju A:

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
A1	...mami...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A2	...sestro...	Sorojenec	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A3	...očetom...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A4	...babico...	Stari starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A5	...da sva bili s sestro zelo povezani.	Povezanost	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A6	...ko smo ob nedeljah hodili na družinske izlete.	Družinski izleti	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A7	...da je bila mami tako skrbna do mene.	Materinska skrb	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A8	Lepe spomine imam tudi na trenutke z očetom, ko sva šla skupaj kam...	Čas z očetom	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A9	...se šalila na svoj način.	Šale	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A10	...ko sta se oči in mami lepo razumela.	Časi razumevanje med staršema	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A11	Rada bi spremenila to, da bi naš čas preživljali sproščeno in se dobro razumeli...	Kvalitetno preživljanje časa z družino	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želeli	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A12	...da ne bi rabila ves čas paziti, da ne bi naredila česa narobe.	Sproščeno ozračje	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želeli	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A13	...da bi se vsi počutili varne...	Varnost	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želeli	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A14	...da bi se med sabo sprejemali takšne kot smo...	Medsebojno sprejemanje	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želeli	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A15	...da bi se lahko mirno pogovarjali.	Mirno pogovarjanje	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želeli	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
A16	...da bi lahko naše	Lepi odnosi	Lastnosti, ki bi si	Družinsko življenje

	odnose spremenila...		jih za svojo družino želel	pred ločitvijo ali razvezo staršev
A17	9 let...	9 let	Starost ob ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
A18	...ko smo z mami in sestro šle od doma.	Odhod od doma	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
A19	Ne, tako je bilo okej.	Bilo je okej	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
A20	Ker se si že sama tega želela, sem bila te novice v resnici zelo vesela.	Vesetje	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
A21	Zavedala sem se, da je pred mano težavno obdobje skozi katerega se bom morala prebiti, kasneje pa mi bo zaradi tega lažje.	Doživljanje težkih trenutkov za lepšo prihodnost	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
A22	...sem se počutila izgubljeno, saj nisem vedela niti en dan vnaprej, kam bomo šle, kaj bo z našim življenjem.	Izgubljenost	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
A23	...odrešitev iz nevzdržnega nasilnega družinskega življenja...	Odrešitev	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
A24	...zelo zaželen razplet.	Željen razplet	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
A25	Strah me je bilo, da se bomo morale vrniti nazaj, česar si nisem želela.	Vrnitev na skupno prebivališče	Največji strah v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A26	Bala sem se, da bi v prihodnosti, kljub temu, da živimo ločeno, zopet prihajalo do nasilja in, da se nebi uspele uspešno zaščititi.	Neuspešna zaščita pred morebitno ponovitvijo nasilja	Največji strah v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A27	Skrbelo me je tudi glede tega, kako ves ta stres vpliva na mojo mami in sestro.	Vplivanje procesa ločitve ali razveze na ostale družinske člane	Največji strah v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A28	Skrbelo me je, če bo mami lahko našla novo službo.	Mamina uspešnost pri iskanju nove službe	Največji strah v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve

				ali razveze staršev
A29	Bila sem negotova kam se bomo preselile...	Negotovost glede novega doma	Največji strah v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A30	...kako bomo sploh znova zaživele.	Prihodnost	Največji strah v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A31	...me je bilo strah, da bom morala tudi sama pričati, saj se mi je to zdelo zelo psihično naporno...	Pričanje na sodišču	Največji strah v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A32	Zelo stresna je bila zame vožnja v šolo in nazaj, saj smo takrat bile nastanjene v varni hiši, ki je bila od osnovne šole, ki sem jo obiskovala, oddaljena približno 70 kilometrov.	Vsakodnevna vožnja v šolo iz oddaljene varne hiše	Stresor v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A33	Med procesom so bili še vsi spomini na dogodke v preteklosti zelo sveži, te spomine na nasilne dogodke in situacije mi je bilo težko odmisлити, saj sem vse skupaj še vedno podoživljala.	Podoživljane nasilnih situacij	Stresor v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A34	...mami...	Mami	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A35	...sestra.	Sestra	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A36	...sta me vedno potolažili...	Tolažba	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A37	...poslušali.	Pripravljenost poslušati	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A38	Tudi v prostem času me nista puščali same...	Otrok ni bil nikoli sam	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja

			ločitve ali razveze staršev	v procesu ločitve ali razveze staršev
A39	...sta mi bili vedno na razpolago.	Stalna razpoložljivost za pomoč	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A40	...sorodniki po mamini strani s katerimi sem bila tudi večkrat v stiku.	Sorodniki	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A41	Vedno so vprašali, če kaj rabim...	Vprašanja o potrebah	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A42	...poskrbeli za to, da sem se imela lepo.	Ustvarjanje lepi trenutkov	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A43	V oporo so mi bile tudi strokovne delavke v varni hiši...	Strokovne delavke iz varne hiše	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A44	...so mi bile na voljo za pogovor.	Pogovor	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A45	V našem zadnjem skupnem dogodku, ko smo odhajale od očeta, smo sodelovale s policisti...	Policisti	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A46	...sodelovanje sem doživljala kot pomoč, saj so mi takrat dali občutek varnosti.	Velika pomoč pri zagotovitvi občutek varnosti	Doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A47	Še posebej sem si zapomnila strokovno delavko v varni hiši...	Strokovna delavka v varni hiši	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A48	...so mi pogovori z njo dali občutek olajšanja.	Pogovor	Način nudenja strokovne pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A49	Vsakič znova me je vprašala o točno tem, kar mi je ležalo na duši.	Prepoznavanje potreb	Način nudenja strokovne pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A50	Vsakič me je	Poslušanje	Način nudenja	Varovalni

	skrbno poslušala...		strokovne pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A51	... mi znala realno svetovati...	Svetovanje	Način nudenja strokovne pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A52	... mi vlti pogum za preživljanje stisk...	Vlivanje poguma	Način nudenja strokovne pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A53	... upanje v to, da se bo tudi ta situacija stabilizirala.	Spodbujanje upanja	Način nudenja strokovne pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A54	S socialno delavko na centru za socialno delo sem se videla samo nekajkrat.	Socialna delavka s CSD	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A55	Prisotna je bila na stikih z očetom...	Prisotnost pri stikih pod nadzorom	Način nudenja strokovne pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A56	Tudi pred začetkom izvajanja stikov z očetom se nisva spoznali...	Odnos med strokovno delavko in otrokom ni bil vzpostavljen	Vzroki za negativno doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A57	...kar ni bil prijeten občutek.	Ni bil prijeten občutek	Doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A58	Razredničarka...	Razredničarka	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A59	... me je vsake toliko časa vprašala, kako se počutim...	Skrb za počutje	Način nudenja strokovne pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A60	...se mi včasih pomenljivo nasmehnila, v smislu »saj boš zmogla«.	Spodbude z neverbalno komunikacijo	Način nudenja strokovne pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A61	Ne, če pomislim za nazaj je bilo okej.	Ne	Otrokova želja po večjem	Varovalni dejavniki in

			sodelovanju s strokovnimi delavci c procesu ločitve ali razveze staršev	dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev
A62	Odločala sem o tem, ali bom hodila na stike z očetom ali ne.	Stiki z očetom	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev
A63	Zelo veliko mi je pomenilo, da je bila moja želja vedno upoštevana.	Želja je bila vedno upoštevana	Količina otrokovega sodelovanja in odločanja pri zanj pomembnih stvareh v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev
A64	Pri tem mi je bila v oporo mami, ki mi je jasno povedala, da je to popolnoma moja odločitev, čeprav sem bila še otrok.	Popolnoma	Količina otrokovega sodelovanja in odločanja pri zanj pomembnih stvareh v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev
A65	Soodločala pa sem še pri eni stvari...	Delno odločala	Količina otrokovega sodelovanja in odločanja pri zanj pomembnih stvareh v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev
A66	...ali želim, da se odselimo ali ne.	Selitev	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev
A67	Da.	Da	Slišnost in upoštevanje otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev
A68	Upoštevano je bilo to, da želim ostati pri mami...	Življenje z mami	Odločitve otroka, ki so bila v procesu ločitve ali razveze staršev upoštewane	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev
A69	Upoštevano je bilo tudi to, da na stike ne želim hoditi, kljub temu, da mislim, da je sodišče izdalo odločbo o tem, da stike izvajamo vsak četrtek in vsak drugi vikend.	Odločanja o pogostosti stikov z očetom	Odločitve otroka, ki so bile v procesu ločitve ali razveze staršev upoštewane	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev

A70	Ne, ker je bilo upoštevano to, pri kom bom živela in, da se glede stikov odločim sama.	Ne	Želja po večjem sodelovanju in odločanju o sebi v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev
A71	Zamenjala sem šolo...	Menjava šole	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A72	...se preselila nekaj kilometrov stran od kraja, kjer smo prej živeli.	Selitev	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A73	Zamenjala sem krog vrstnikov.	Menjava kroga vrstnikov	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A74	Stike s prijatelji sem skoraj prekinila, ali pa so bili zelo redki.	Manj stikov s prijatelji iz okolja kjer je otrok živel pred ločitvijo ali razvezo	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A75	Preselila sem se v drugo hišo...	Druga hiša	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A76	... najprej nisem imela svoje sobe.	Deljenje svoje sobe z drugimi	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A77	Navaditi sem se morala na nove prostore.	Novi prostori	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A78	Navaditi sem se morala na dedka in babico, s katerimi se prej nismo tako pogosto videli.	Prilagajanje na življenje skupaj z babico in dedkom	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A79	Navaditi sem se morala na njihove navade in pravila, ki so veljala pri njih.	Nove navade in pravila v novem domu	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A80	Takoj, ko sta starša začela ločeno živeti, sem živela z mami in je tako tudi ostalo.	Mami	Oseba, ki ji je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A81	Z očetom sem sprva imela nekaj srečanj v prisotnosti socialne	Nekaj stikov z očetom pod nadzorom na CSD	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev

	delavke na CSD...			na otroka
A82	... vendar smo jih na mojo željo prekinili.	Prekinitev stikov z očetom	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A83	Stike sem vzpostavila z očetom čez nekaj let, v prvem letniku srednje šole, ker sem začutila, da sem na to že pripravljena in, da sem dovolj zrela da to storim popolnoma samostojno.	Ponovna vzpostavitev stikov z očetom čez nekaj let	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A84	Kmalu sva se videla in se nato začela srečevati sproti, po navadi dvakrat tedensko.	Sprotno srečevanje z očetom, navadno dvakrat tedensko	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A85	Za nekaj let sem s širšim sorodstvom popolnoma prekinila stike, saj sem tako želela.	Prekinitev vseh stikov s širšim sorodstvom po očetovi strani za nekaj let	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A86	Še danes z nekaterimi člani širšega sorodstva nimam stikov...	Še danes z nekaterimi sorodniki stiki niso vzpostavljeni	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A87	Z bližnjimi sorodniki pa so se v zadnjih letih vezi okrepile...	Z bližnjimi sorodniki so se vezi čez čas okrepile	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A88	...smo redno v stikih, vsaj preko telefona.	Danes redni stiki z bližnjimi sorodniki	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A89	Ko sem spoznala kakšno osebo, sem z njimi prišla kmalu na temo družine in sem jim povedala, da sta starša ločena, in da živim z mami ter sestro, saj sem želela to čim prej razjasniti.	Otrok je za svojo družino predstavljal člane, s katerimi je živel	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A90	O tem mi je bilo težko govoriti, ker se mi je za večino ljudi zdelo, da ne bi razumeli mojih stisk v povezavi z	Otroku ni bilo lahko govoriti o ločitvi ali razvezi staršev	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja o ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

	ločitvijo.			
A91	Praznovanja so se odvijala v krogu sorodnikov po mamini strani...	Otrok je vedno praznoval z mami in njenim širšim sorodstvom	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A92	... sorodnikov po očetovi strani nisem želela vabiti, saj se ob tem nisem počutila prijetno.	Otrok ni želel prisotnosti očetovih sorodnikov na zanj pomembnih dogodkih	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A93	Za valetu nisem niti pomislila, da bi povabila očeta, saj takrat z njim nisem želela imeti stikov.	Otrok na valetu ni povabil očeta	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A94	V času maturantskega plesa sem stike z njim že ponovno vzpostavila, vendar sem bila trdno prepričana, da ne sodi tja in si ta nisem želela.	Otrok na maturantki ples ni povabil očeta	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A95	Sem pa čez približno 6 let spoznala očetovo takratno partnerico, s katero je začel nekaj let po ločitvi.	Spoznanje očetove nove partnerice	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A96	Super sva se razumeli.	Dobro razumevanje	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A97	Zelo veliko sva se pogovarjali na splošno in tudi o ločitvi.	Veliko pogovora	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A98	Do mene je bila zelo skrbna...	Skrbna oseba	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A99	...razumljiva.	Razumevajoča oseba	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A99	Zelo dobro sva sprejeli ena drugo.	Sprejemajoč odnos	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A100	Slišali sva se tudi še nekajkrat po	Telefonski pogovori, tudi po	Odnos med otrokom in novimi	Vpliv sprememb družinskega

	tem, ko sta se z očetom razšla.	koncu razmerja	partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A101	Imela je tudi sina, ki je od mene mlajši za 10 let.	Sin očetove nove partnerice	Srečanje otrok novih partnerjev svojih staršev iz njihovih prejšnjih razmerji	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A102	Tudi z njim sva se v redu razumela...	Lep odnos	Odnos z otroki novih partnerjev svojih staršev iz njihovih prejšnjih razmerji	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A103	Mami je novega partnerja dobila pred približno štirimi leti.	Spoznanje maminega novega partnerja	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A104	Zelo dobro je sprejel naju s sestro in tudi midve njega.	Sprejemajoč odnos	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A105	Z njim se lahko o življenjskih stvareh pogovarjam zelo realno.	Realni pogovori o življenjskih stvareh	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A106	Če potrebujem kakšno pomoč, se lahko vedno obrnem nanj.	Mamin novi partner je vedno na razpolago za pomoč	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A107	Sicer ne živi v naši hiši, vendar je v naši hiši zelo domač, ker je pogosto pri nas.	Mamin partner je v hiši otroka zelo domač	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A108	Ima tudi dve hčerki s katerima se ne vidimo pogosto, ker stanujeta že vsaka na svojem.	Hčeri maminega novega partnerja	Srečanje otrok novih partnerjev svojih staršev iz njihovih prejšnjih razmerji	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A109	V prihodnosti bi si želela imeti še več stka z njima...	Želja po še več stika	Otrokov odnos z otroki novih partnerjev svojih staršev iz prejšnjih razmerji	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A110	... se sicer dobro razumemo.	Dobro razumevanje	Otrokov odnos z otroki novih partnerjev svojih staršev iz prejšnjih razmerji	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A111	Z mami se je najin odnos po ločitvi še poglobil.	Poglobitev odnosa z mami po ločitvi ali razvezi	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A112	Razumeva se odlično...	Odlično razumevanje z	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega

		mami		življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A113	... z njo se pogovarjam lahko o čemerkoli...	Veliko pogovora o vseh temah z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A114	... ena drugi si pomagava.	Obojestranska pomoč in podpora v odnosu z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A115	Vedno me poskuša razumeti.	Mami vedno poskuša razumeti	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A116	Z očetom sva v zadnjih štirih letih zopet vzpostavila malo bolj domač odnos...	Z očetom bolj domač odnos zadnjih nekaj let	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A117	... sva drug ob drugem že bolj sproščena...	Srečanja z očetom bolj sproščena takoj po ločitvi ali razvezi	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A118	... sva se tudi malo bolj povezala v primerjavi z odnosom, ki sva ga imela takoj po ločitvi, ko sva bila kot tujca.	Večja povezanost z očetom kot takoj po ločitvi ali razvezi	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A119	Vseeno se z njim pogovarjam le o določenih temah in se o določenih področjih mojega življenja ne pogovarjava.	Z očetom pogovori le o določenih temah	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A120	Svoje starševske ljubezni in skrb mi morda ne izkazuje z besedami, mi ampak išče drugačne načine, da mi da jasno vedeti, da mu veliko pomenim.	Oče starševske ljubezni ne izkazuje z besedami, ampak išče druge načine	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A121	V mojih partnerskih odnosih se izogibam oseb, pri katerih bi opazila neke vzorce nasilja.	Izogibanje osebam, ki kažejo vzorce nasilnega vedenja	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
A122	Izogibam se tudi osebam, ki so varali svoje	Izogibanje osebam, ki so varali svoje partnerice	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi

	partnerice.		vstopanje v partnerske odnose	ali razvezi staršev na otroka
A123	V naši situaciji se mi je zdela ločitev nujno potrebna rešitev, ker je bilo stanje nevzdržno.	V osebni situaciji se je otroku ločitev ali razveza zdela nujno potrebna rešitev	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
A124	Še danes mislim, da je ločitev lahko v določenih družinskih situacijah rešitev, še posebej, kadar prihaja do nasilja.	Ločitev ali razveza je lahko rešitev	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
A125	Ločitve podpiram bolj kot to, da partnerja ostaneta skupaj kljub temu, da se na primer ves čas prepirata in sta spore že poskušala zgladiti.	V primeru, da partnerja ne zmoreta zgladiti sporov je ločitev ali razveza prava odločitev	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
A126	Ločitev se mi zdi na dolgi rok nekaj zelo pozitivnega, če to pomeni konec nekega nevzdržnega odnosa.	Ločitev ali razveza je pozitivna stvar, če prinese konec nevzdržnega odnosa	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes

Intervju B:

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
B1	...mama...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
B2	...oče.	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
B3	...polbrat...	Sorojenec	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
B4	...sem v družini lahko bila brezskrben otrok.	Brezskrbnost	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
B5	Zdelo se mi je, da je svet lep...	Pozitivna naravnost	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
B6	Imela sem svoj steber.	Opora	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
B7	...da bi se mama več ukvarjala z mano...	Mamina pozornost	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
B8	...da se je ne bi bala.	Varen odnos z mami	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
B9	7 let.	7 let	Starost ob ločitvi	Doživljanje ločitve

			ali razvezi staršev	ali razveze staršev
B10	Mama in oči.	Novico sta sporočila oba starša skupaj	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B11	Poklicala sta me iz sobe v dnevno sobo, kjer sta mi rekla, da se ločujeta.	Novica je bila sporočena ustno	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B12	Sta razložila, da gresta narazen.	Razlaga o razhodu	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B13	Mislim, da sta mi novico sporočila zelo zrelo, saj sta bila oba prisotna in sta oba razlagala.	Zelo zrelo sporočanje novice, ker sta bila prisotna oba starša	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B14	Grozno.	Slabi občutki	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B15	Nisem mogla razumeti, kaj pomeni ločitev.	Nezmožnost razumevanja situacije	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B16	Zjokala sem se.	Jok	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B17	Bila sem zmedena...	Zmedenost	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B18	...nisem vedela kaj bo z mano in kako bomo potem sploh še družina.	Strah pred prihodnostjo	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B19	Psihično me je bolelo.	Psihična bolečina	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B20	Počutila sem se izdano.	Izdaja	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B21	...sem se počutila sama in neslišana.	Osamljenost	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B22	Zame je bila ločitev konec neke dobe sreče in brezskrbnosti.	Konec obdobja sreče in brezskrbnosti	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
B23	Najbolj me je bilo strah, da bom lačna...	Lakota	Največji strah v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
B24	...da morda ne bom videla koga izmed staršev.	Pogostost stikov s starši	Največji strah v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
B25	Najbolj stresno je bilo, ko sta se oči	Prepiri staršev pred otrokom	Stresor v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in

	in mama kregala pred mano...		staršev	dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
B26	...si grozila s smrtjo.	Grožnje staršev s smrtjo	Stresor v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
B27	Nihče.	Nihče	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
B28	Nisem imela pomoči strokovnih delavcev.	Brez pomoči strokovnih delavcev	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
B29	Da, ker potem morda ne bi na sebi imela toliko posledic.	Da	Otrokova želja po večjem sodelovanju s strokovnimi delavci c procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
B30	Mogla bi zvedet, da nisem kriva jaz.	Razbremenitev krivde	Način sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze, ki bi si ga otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
B31	Da bi mi kakšna svetovalna služba razložila tako, da bi kot sedemletni otrok lahko razumela.	Letom primerna razlaga	Način sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze, ki bi si ga otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
B32	S pogovori bi mi lahko vse to olajšali,...	Pogovori	Način sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze, ki bi si ga otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
B33	O ničemer...	O ničemer	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
B34	Niti ne.	Ne	Slišnost in upoštevanje otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
B35	... sta se vse zmenila onadva, jaz sem morala vse brez besed samo upoštevati.	Otrok je bil prisiljen v upoštevanje mnenja drugih	Slišnost in upoštevanje otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
B36	Da, seveda.	Da	Želja po večjem sodelovanju in odločanju o sebi v	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v

			procesu ločitve ali razveze staršev	procesu ločitve ali razveze
B37	Verjetno sem si najbolj želela, a da bi mama in oči videla, da trpim in bi kaj naredila glede tega.	Sodelovanje s starši	Stvari o katerih bi si otrok v procesu ločitve ali razveze želel odločati	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
B38	Tudi pomoč učiteljice bi pomagala, da, sploh, ko so me kakšni otroci zadržavali, da imam ločene starše.	Pridobitev pomoči učiteljice ob zbadanju sošolcev zaradi ločitve ali razveze staršev	Stvari o katerih bi si otrok v procesu ločitve ali razveze želel odločati	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
B39	Na vsake 2 tedna sem za vikend hodila k očetu, ampak to mi je bilo premalo, ker potem sem ga videla dejansko za 6 dni na mesec, zelo sem ga pogrešala.	Manj časa z očetom	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B40	Mogla sem hitro odrasti...	Potisnjenost v hitrejše odrasčanje	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B41	Bila sem veliko sama doma...	Otrok je veliko časa preživel sam	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B42	Tudi finančno je bilo drugače, mama je morala delati po cele dneve, da sva lahko preživeli.	Finančne težave	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B43	Avtomatično sem se odpovedala določenim stvarim - šolskim ekskurzijam, maturantskemu izletu, na sploh maturantskemu plesu.	Otrok se je odpovedoval dejavnostim in aktivnostim	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B44	...že pri sedmih letih morala nadomestiti očetov lik, to je mama pravila, da moram...	Nadomeščanje očetovega lika	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B45	...skrbeti sama zase.	Skrbeti zase	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B45	Ja, sodišče me je	Mami	Oseba, ki ji je bil	Vpliv sprememb

	določilo mami.		otrok zaupan v varstvo in vzgojo	družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B46	K očetu sem šla pa čez vikend na vsakih 14 dni pa nekaj dni med počitnicami.	Stiki z očetom vsak drugi vikend in nekaj dni med počitnicami	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B47	K babi po očetovi strani sem hodila, kadar sem bila pri njem...	Sorodnike je otrok srečal takrat, ko je bil pri staršu	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B48	...smo šli na kosilo, običajno ob nedeljah popoldne, preden me je peljal domov.	Skupna nedeljska kosila, preden se je otrok vrnil k mami	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B49	Rekla sem, da živim z mami.	Otrok je za svojo družino predstavljal člane, s katerimi je živel	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B50	Bilo je težko, v šoli so me zafrkavali zaradi tega.	Zaradi posmeha sovrstnikov je bilo otroku težko govoriti o ločitvi ali razvezi	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja o ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B51	O tem sploh nisem rada govorila, ker niso razumeli in so me zaradi tega izobčili iz družbe.	Otrok o tem ni rad govoril	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja o ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B52	Dvojni rojstni dan...	Dvakratno praznovanje rojstnega dne	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B53	...dvojne počitnice...	Dvojne počitnice	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B54	...pač seveda ena valeta, pa še to je bilo čudno, ker sta bila mama in oče v istem prostoru, pa se itak ne moreta živa, pa sem se za neprijetnost v zraku delno počutila kriva sama.	Prisotnost obeh staršev na otrokovi valeti, kjer otrok zaradi napetosti v ozračju krivi sebe	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B55	... pred desetimi leti dobila še polsestrico...	Polsestra	Otrok je dobil polbrata/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

B56	...jo imam zelo rada.	Ljubezniv odnos	Odnos s polbratom/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B57	Oči si je s partnerico ustvaril družino...	Spoznanje očetove nove partnerice	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B58	...polsestrica pa je bila tudi sreča in je še danes moja sreča.	Otrok polsestro doživlja kot srečo	Otrokovo doživljanje polbrata/polsestre	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B59	...midve nisva meli nekega odnosa.	Odnos ni bil vzpostavljen	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B60	Z mamo nimam stika.	Otrok z mami nima sitka	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B61	Z očetom pa sem ga prekinila pet let nazaj, a sem ga pred pol leta začela nazaj vzpostavljati, ker sem ugotovila, da oče me je imel rad...	Otrok z očetom vzpostavlja odnos nazaj, saj ga je v preteklosti prekinil	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B62	... ni bila ločitev tista, ki je vplivala name, temveč odnos z mamo.	Vpliv na otrokovo vstopanje v partnerske odnose ni imela sama ločitev ali razveza, temveč odnos z mami	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
B63	Mislim, da je bolje, da gresta starša narazen, kot da bi se kregala pred otrokom.	Ločitev ali razveza je boljša odločitev kot prepiranje pred otrokom	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
B64	Takrat se mi je zdelo nedoumljivo...	Nedoumljiva situacija	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
B65	... danes pa vem, da je bilo potrebno.	Spoznanje, da je bila ločitev ali razveza potrebna	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
B66	Bi bilo pa veliko, veliko, veliko boljše, če bi se	Spoznanje, da bi bilo lažje, če bi ločitev ali razveza	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in

	znala ločiti na miren način.	potekla na miren način		danes
--	------------------------------	------------------------	--	-------

Intervju C:

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
C1	Mami...	Starš	Družinski član	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
C2	...oči...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
C3	brat	Sorojenec	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
C4	...da smo skupaj hodili okoli...	Skupen čas	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
C5	...skupni izleti...	Družinski izleti	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
C6	...skupni dopusti.	Družinske počitnice	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
C7	...da bi oči bil več doma.	Več očetove prisotnosti	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
C8	9 let.	9 let	Starost ob ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
C9	Želela sem si, da bi bilo drugače, itak, da bi se najprej pogovorili, potem pa začeli ločeno živeti.	Želja po razlagi o ločitvi ali razvezi pred odhodom iz skupnega doma	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
C10	...oči je prišel ta čas domov, vzel kufre in rekel, da s z mami ločujeta.	Oče je ob zapuščanju skupnega doma povedal, da se z mami ločujeta	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
C11	Želela bi, da bi si da bi se skupaj usedli za mizo...	Želja po skupnem pogovoru	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
C12	...da bi povedala, da za ločitev nisva kriva midva z bratcem.	Sporočilo bi moralo vsebovati informacijo, da za ločitev ni kriv otrok	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
C13	..grozno..	Slabi občutki	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev

C14	...veliko sem jokala.	Jok	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
C15	...razpad družine.	Razpad družine	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
C16	Pogrešala sem očeta...	Pomankanje očetove prisotnosti	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
C17	...zgubila sem zaveznika v družini.	Pomankanj očetove podpore	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
C18	Največi stres je bil, ker je mami mislila, da jaz ločitev prenašam slabše kot sem jo.	Mamino nesprejemanje otrokovega dobrega odziva na ločitev ali razvezo	Stresor v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C19	Prou strah me je blo, kdaj me bo spet vlačila okoli zdravnikov, socialnih delavk in psihologu.	Obisk strokovnih delavcev	Največji strah v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C20	Stresno je bilo tudi to, da sta se mami in bratec pa zelo slabo sprijaznila z ločitvijo.	Slabo soočanje družinskih članov z ločitvijo ali razvezo	Stresor v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C21	Strah me je bilo, kako bom sedaj videvala očeta, predvsem kolikokrat.	Pogostost stikov z očetom	Največji strah v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C22	Stari starši po očijevi strani...	Stari starši	Osebe, ki so bile otroku v pomoč in podpro v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C23	...teta...	Teta	Osebe, ki so bile otroku v pomoč in podpro v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C24	...mami.	Mami	Osebe, ki so bile otroku v pomoč in podpro v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C25	Oni predvsem s pogovorom...	Pogovor	Način nudenja pomoči in podpore otroku v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C26	...s poudarjanjem tega, da nas ima oči rad, da nista šla zaradi naju narazen in tako.	Spodbude	Način nudenja pomoči in podpore otroku v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze

C27	Treningi gimnastike...	Treniranje gimnastike	Dejavnost, ki je bila otroku v pomoč in podporo v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C28	...odbojke.	Treniranje odbojke	Dejavnost, ki je bila otroku v pomoč in podporo v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C29	Zaupala sem trenerki.	Trenerka	Oseba, ki je bila otroku v pomoč in podpro v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C30	Poleg tega pa sem negativno energijo dala ven skozi gibanje.	Gibanje	Dejavnost, ki je bila otroku v pomoč in podporo v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C31	Pa najbrž tudi prijateljice...	Prijateljice	Oseba, ki je bila otroku v pomoč in podpro v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C32	...sva se veliko časa družili.	Druženje	Način nudenja pomoči in podpore otroku v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C33	Sem sodelovala s psihologinjo...	Psihologinja	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C34	...socialno delavko...	Socialna delavka	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C35	... zdravnikom.	Zdravnik	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C36	Tega sodelovanja nisem doživljala kot pomoč...	Otrok sodelovanja ni doživljal kot pomoči	Doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C37	...sem se počutila okej in si ga nisem želela.	Ni bilo želje po pomoči in podpori s strani otroka	Vzrok za negativno doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C38	Tako da so mi srečanja z njimi	Srečanja s strokovnimi	Vzrok za negativno doživljanje	Varovalni dejavniki in

	predstavljala še dodaten stres.	delavci so bila dodaten stres	sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev	dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C39	Učiteljica v šoli...	Učiteljica v OŠ	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C40	...me je vprašala če sem uredu in tako...	Pogovor o počutju	Način nudenja strokovne pomoči in podpore otroku v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C41	...bila mi je ok.	Zadovoljstvo s sodelovanjem	Pozitivno doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C42	Všeč mi je bilo, ker mi je bila na razpolago, ni pa silila vame.	Možnost sodelovanja s strokovno delavko brez prsile	Vzrok za pozitivno doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C43	Ne bi si želela sodelovanja.	Ne	Otrokova želja po večjem sodelovanju s strokovnimi delavci c procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
C44	Pri nobenemu.	Pri nobenemu	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
C45	Ne.	Ne	Slišnost in upoštevanje otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
C46	Ja, definitivno.	Da	Želja po večjem sodelovanju in odločanju o sebi v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
C47	Da bi me vprašali kje bi jaz rada živela po razvezi...	Vprašanje prebivališča	Stvari o katerih bi si otrok v procesu ločitve ali razveze želel odločiti	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
C48	... kako bi bili določeni stiki z očijem.	Stiki z očijem	Stvari o katerih bi si otrok v procesu ločitve ali razveze želel odločiti	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze

C49	Sprememba definicije družine...	Definicija družine	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C50	...drugačna organiziranost v gospodinjstvu.	Organiziranost v gospodinjstvu	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C51	Pa to stalno razpetost med enim in drugim staršem.	Razpetost med staršema	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C52	Mami.	Mami	Oseba, ki ji je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C53	Stike sem z očetom ohranjala priložnostno, kljub temu da so bili določeni vsak drugi vikend.	Priložnostni stiki z očetom	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C54	Bila pa sva redno v kontaktu po telefonu.	Ohranjanje stika z očetom z rednimi telefonskimi klici	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C55	Vse je ostalo nespremenjeno.	Isto kot pred ločitvijo ali razvezo, nič se ni spremenilo	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C56	Ma, vedno sem rekla, da živim z mami in bratcem.	Otrok je za svojo družino predstavljal člane, s katerimi je živel	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C57	Ne, ni se mi zdelo težko govoriti o tem, sem povedala da sta ločena, tudi potem, ko smo postali sestavljena družina mi to ni bilo problem povedat.	Otroku ni bilo težko govoriti o ločitvi ali razvezi	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja o ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C58	Rojstne dneve sem preživljala z mami in bratom doma...	Otrok je rojstni dan preživel z mami in bratom	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C59	... dobivala pa sem dvojna darila.	Otrok je za rojstni dan dobil dvojna darila	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

C60	Praznike sem bila z mami...	Praznike je otrok preživel na maminem domu	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C61	...očija ni bilo doma, je pa takrat poklical.	Oče je za praznike otroka vedno poklical	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C62	Oči se ni udeleževal nobenih zame pomembnih dogodkov, povabljen je bil, ni pa prišel.	Oče otroka se ni udeleževal za otroka pomembnih dogodkov, kljub temu, da je bil povabljen	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C63	Po očijevi strani sem spoznala partnerico, ki je vstopila v moje življenje takoj po ločitvi...	Spoznanje očetove nove partnerice	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C64	... ampak je nisem marala, ker sta se zaradi nje starša razšla...	Otrok ni maral nove partnerice svojega očeta	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C65	... tudi zaradi njene osebnosti.	Otroku ne ustreza osebnost očetove partnerice	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C66	Mamin partner je prišel 2, morda 3 leta po ločitvi.	Spoznanje maminega novega partnerja	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C67	Mamin partner ima dva otroka iz prejšnje zveze.	Sin in hči maminega novega partnerja	Srečanje otrok novih partnerjev svojih staršev iz njihovih prejšnjih razmerji	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C68	S hčerko sem takoj vzpostavila lep odnos, s sinom pa sva rabila malo dalj časa.	Lep odnos	Otrokov odnos z otroki novih partnerjev svojih staršev iz prejšnjih razmerji	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C69	Z obema se danes res dobro razumem.	Dobro razumevanje	Otrokov odnos z otroki novih partnerjev svojih staršev iz prejšnjih razmerji	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C70	Z mami ful dobre.	Odlično razumevanje z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C71	Živim še doma...	Skupno življenje z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi

				ali razvezi staršev na otroka
C72	... ji vse povem...	Mami največja zaupnica	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C73	... veliko se pogovarjava.	Veliko pogovora o vseh temah z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C74	Z očetom pa sva trenutno po ločitvi na najslabši točki...	Z očetom glede odnosa trenutno na najslabši točki po ločitvi ali razvezi	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C75	... trenutno skoraj nimam stikov.	Z očetom otrok trenutno nima stikov	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C76	Na kar trenutno sama nimam vpliva, sem se trudila, ampak on se ne odziva.	Otrok se trudi za ohranjanje odnosa, oče se na to ne odziva	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C77	Bojim se te panterjeve nenadne zapustitve, zato ga pogosto želim odrinit stran.	Strah pred partnerjevo nenadno zapustitev	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C78	Jaz ga želim prej zapustit kot bi on mene...	Predhodna zapustitev partnerja, da ne bi bil on tisti, ki bi odšel	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C79	... da me ne bi prizadel.	Strah, pred prizadetostjo zaradi fantove zapustitve	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
C80	Mislim da je moje mnenje nespremenjeno...	Nespremenjeno mnenje	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
C81	... če dva človeka ne gresta skupaj in je to v škodo družini, je boljše da se razideta...	Če se dva ne razumeta, je razhod najboljša odločitev	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
C82	... se mi pa zdi pomembno, da prej pa probata razrešiti te stvari.	Pomembno je, da pred razhodom dva poskušata rešiti težave	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
C83	Danes se mi ne zdi smiselno vztrajati v zakonski zvezi samo zaradi otrok.	Ni smiselno vztrajati v zakonski zvezi zaradi otrok	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes

Intervju D:

ŠTEVILKA IZAJVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
D1	Oči...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
D2	...mami...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
D3	...sestra...	Sorojenec	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
D4	...babi...	Stari starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
D5	...da smo živeli v mestu...	Življenje v mestu	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
D6	...da mi ni bilo treba hodit na dva različna kraja...	Skupno življenje	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
D7	...da bi šla starša narazen.	Konc nevzdržnega odnosa med staršema	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
D8	Spremenila bi očjevo nasilno vedenje.	Očetovo nasilno vedenje	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
D9	...14 let.	14 let	Starost ob ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
D10	Mami...	Novico je sporočila mami	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
D11	Nisem želela da govori, zato sem jo prosila, da kar mi želi povedati, da napiše na listek.	Na željo otroka, pisni način sporočanja novice	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
D12	Napisala je, da je dobila novo službo in da razmišlja o tem, da bi šli živeti na drugi konec Slovenije brez očeta.	Zapis o mamini novi službi in o selitvi na drugi konec Slovenije brez očeta	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
D13	Ne, sem imela dosti besede pri tem.	Ne	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
D14	...sem bila vesela, ker sem imela zelo nasilnega očeta.	Veselje	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
D15	...nisem želela zapusti svojih prijateljev.	Strah pred izgubo prijateljev	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
D16	Nek nov začetek.	Nov začetek	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
D17	Bilo me je strah	Življenje narazen	Največji strah v	Varovalni

	življena narazen...		času ločitve ali razveze staršev	dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
D18	...težko sem šla na avtobus od mami k babi, te vožnje z busom so bile čustveno ful naporne.	Vožnja iz enega doma v drug dom	Stresor v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
D19	Težava je bila, ker meni bolj pomebnega starša in sestre nisem videla po cel teden.	Malo stika z mami in sestro	Stresor v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
D20	Babi...	Babi	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
D21	...mami...	Mami	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
D22	...saj smo se ves čas veliko pogovarjale.	Pogovor	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
D23	Veliko se mi pomenili plesni treningi ob četrkih...	Treniranje plesa	Dejavnost, ki je bila otroku v pomoč in podporo v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
D24	...s trenerko, ki me je poznala od majhnega.	Trenerka	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
D25	Pa glasba, na avtobusu ko sem se vozila, sem vedno poslušala glasbo.	Poslušanje glasbe	Dejavnost, ki je bila otroku v pomoč in podporo v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
D26	Ne spomnim se, da bi s kom sodelovala.	Brez pomoči strokovnih delavcev	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
D27	Ja, ampak samo v zvezi z enim dogodkom, ki je bil povod za ločitev...	Da, v zvezi z dogodkom, ki je razlog za ločitev ali razvezo	Otrokova želja po večjem sodelovanju s strokovnimi delavci c procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
D28	Želela bi si, da bi kdo dal vrednost temu, da sem bila	Upoštevanje otrokove prisotnosti pri	Načini sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja

	priča nasilja, da sem bila tam in sem videla kaj se je zgodilo.	nasilnem dogodku v družini	ločitve ali razveze staršev, ki bi si jih otrok želel	v procesu ločitve ali razveze
D29	Da bi z mano opravili samo en pogovor, če ne že policisti, pa kakšna strokovna delavka.	Pogovor	Način sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze, ki bi si ga otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
D30	Neuredno sem ful odločala.	Veliko	Količina otrokovega sodelovanja in odločanja pri zanj pomembnih stvareh v procesu ločitve ali razveze	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
D31	Povedala sem, da ne bom opravljala zadnjega letnika osnovne šole drugje...	Odločitev, da se ne menja OŠ	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
D32	... ostala sem tukaj, v hiši očeta, čeprou je bilo mami težko in ji ta odločitve ni bila ušeč, ampak jo je spoštovala.	V času OŠ bivanje pri očetu, klub nerazumevanju z njim	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
D33	Povedala sem, da se bom z začetkom srednje šole preselila k mami in sem se.	Z vpisom v srednjo šolo, selitev k mami	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
D34	Zelo, vedno.	Da	Slišnost in upoštevanje otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
D35	Mam občutek, da sem imela nadzor nad sabo, ker sem o vsem odločala sama.	Vse	Odločitve otroka, ki so bile v procesu ločitve ali razveze upoštevane	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
D36	Ne, sem prišla do maksimuma.	Ne	Želja po večjem sodelovanju in odločanju o sebi v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
D37	Cel čas potujem gor dol, vsak teden.	Dvojno življenje	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D38	Po drugi strani sem spoznala veliko novih ljudi...	Veliko novih ljudi	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D39	... šla sem na	Vpis na srednjo	Spremembe, ki jih	Vpliv sprememb

	sredjo šolo, na katero nisem nikoli milisla da bom šla in se tam imela zelo lepo.	šolo, ki ne bi bil mogoč, če ne bi prišlo do ločitve ali razveze	je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D40	Postala sem bolj odrasla...	Potisnjenost v hitrejše odraščanje	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D41	... morda tudi bolj odgovorna...	Prevzemanje večje odgovornosti	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D42	...naučila sem se pomebno osebno potisniti na rob, ker njeno vedenje ni bilo v mojo korist.	Spoznanje kako potisniti od sebe osebe, ki niso v korist	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D43	Postala sem bolj odprta...	Večja odprtost	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D44	... ni me bilo strah spoznavat novih ljudi.	Vesetje do spoznavanja novih ljudi	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D45	... če sem že bila komu sem bila mami.	Mami	Oseba, ki ji je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D46	Z očetom sem praktično prekinila stike.	Prekinitev stikov z očetom	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D47	Vse je bilo isto kot prej...	Isto kot pred ločitvijo ali razvezo, nič se ni spremenilo	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D48	Ne spomnim se, da mi je bilo kdaj o tem nerodno govoriti, nisem pa nikol o tem veliko govorila.	Otroku ni bilo težko govoriti o ločitvi ali razvezi	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja o ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D49	Prijatelji me pa niso spraševali zakaj pa kako, na začetku sem povedala da s sestro živim pri mami in da sta starša ločena.	Otrok je za svojo družino predstavljal člane, s katerimi je živel	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D50	Oče itak že prej ni	Oče navadno ni bil	Doživljanje	Vpliv sprememb

	bil vpleten v te stvari, mami je poskrbela, da je bilo isto vse...	vpleten v to, za vse je poskrbela mami, tako kot pred ločitvijo ali razvezo	praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D51	...včasih je bilo še bolj zanimivo, ker sem prijatelje iz kraj osnovne šole povabila k sebi na mamin dom in tam smo taborili, gledali filme in delali druge zabavne stvari.	Včasih je bilo še bolj zanimivo kot pred ločitvijo, ker je otrok lahko na mami dom povabil prijatelje in sošolce	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D52	Oče prišel je na valet, ampak je zamudil, pa še to mi je bilo žal, da je sploh prišel.	Oče je bil povabljen na valet, za kar je otroku žal	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D53	Nisem imela in še danes nimam potrebe, da je zraven na takih stvareh.	Otrok si ne želi očetove prisotnosti na zanj pomembnih dogodkih	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D54	Na počitnice, morje in podobne stvari sem šla vedno z mami in sestro, to je bilo tko že kakšne dve leti pred ločitvijo.	Na dopust je otroka vedno peljala samo mami	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D55	Mami je šele zdaj, kakšne dve leti nazaj dobila novega partnerja...	Spoznanje maminega novega partnerja	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D56	..prinesel je zanimivo dinamiko v družino, ker sam ni imel nikoli družine in je to tudi zanj velika novost.	Otrok partnerja doživlja kot vnos zanimive družinske dinamike	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D57	Men je uredu, samo da je spoštljiv do mami pa mi je ok.	Otrok ga doživlja kot v redu osebo	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D58	No, glih to, spoštljiv odnos mi je pri njem res všeč.	Spoštljiv odnos	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D59	Všeč mi je, da ne poskuša prevzemati očetovske vloge.	Otrok pozitivno doživlja, da mamin partner ne želi prevzemati očetovske vloge	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D60	Z mami ful dober...	Odlično razumevanje z	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega

		mami		življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D61	... vedno mi pomaga...	Mami je vedno pripravljena za nudenje pomoči	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D62	mi je v uporo.	Mami je otroku v pomoč in podporo	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D63	Lahko se pogovarjava o odraslih stvareh....	Veliko pogovora o vseh temah z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D64	... vem da ji je pomembno moje mnenje.	Mami je pomembno otrokovo mnenje	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D65	S fotrom nimam nobenga odnosa, nič ne komunicirava, manj se vidiva bolje je.	Z očetom otrok trenutno nima nobenega odnosa	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D66	Enkrat na mesec grem k njemu po preživnino in to navadno takrat, ko njega ni doma.	Otrok gre k očetu zgolj po preživnino	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D67	On je določil, da bom prihajala enkrat na mesec po preživnino in kje me bo preživnina čakala.	Oče odločil kdaj in kje po otrok prejel preživnino	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D68	Zaradi enega nesporazuma, sem sama odločila, da beleživa, ko mi da preživnino.	Otrok določi, da z očetom beležita prejetje preživnine	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D69	... da ne smem bit svojemu moškemu kot suženj in bistvo tega sem z ločitvijo res spoznala.	Spoznanje, da ženska moškemu ni suženj	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D70	Naučila sem se, da se moram postaviti zase...	Spoznanje, kako se postaviti zase	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
D71	... da sva oba s partnerjem enako sposobna za vsa opravila.	Spoznanje, da sta oba partnerja v razmerju enako sposobna za vsa opravila	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

D72	Zdi se mi, da se učasih tole mora zgoditi.	Nekaj kar se včasih mora zgoditi	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
D73	V tistem trenutku se ti ne zdi dobro...	Ne zdi se dobro	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
D74	... prinese veliko strahu, negotovosti...	Veliko strahu in negotovosti	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
D75	... ampak čez nekaj let se vse postavi na svoje mesto.	Čez čas se vse postavi na svoje mesto	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
D76	Na kratek rok zna biti težka stvar...	Na kratek rok težka stvar	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
D77	...na dolgi rok najboljša možna odločitev.	Na dolgi rok najboljša možna odločitev	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes

Intervju E:

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
E1	Mami...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
E2	...oči...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
E3	...babici...	Starti starši	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
E4	...da sem imela oba starša ves čas na razpolago.	Istočasna razpoložljivost obeh staršev	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
E5	...da sva z očetom imela ful lep odnos...	Lep odnos z očetom	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
E6	Želela sem si, da bi oče nehal toliko pit, da bi šel na zdravljenje.	Zmanjšanje očetovega prekomernega pitja alkohola	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
E7	8. let.	8 let	Starost ob ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
E8	Način se mi je zdel zelo fajn, saj sta mi povedala oba skupaj.	Izbrala sta fajn način sporočanja novice, saj sta bila prisotna oba	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
E9	...smo se skupaj usedli za kuhinjsko mizo, povedala sta mi, da me imata	Skupno sporočilo obeh staršev o ljubezni do otroka in nezmožnosti	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev

	oba ful rada in da se imata tudi ona dva rada, ampak ne shajata več skupaj.	nadaljevanja skupnega življenja		
E10	Povedala sta da bosta narazen živila...	Sporočilo o začetku ločenega življenja	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
E11	...da bom imela na volje vedno oba...	Sporočilo o razpoložljivosti obeh staršev	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
E12	Kot da sem kriva jaz...	Krivda	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
E13	...mami sem malo zamirala, ker je bila ona tista, ki je ostala on pa je moral oditi.	Zamira	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
E14	Ločeno življenje...	Dvojno življenje	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
E15	...manjša podpora očeta pri treniranju taekwondoja.	Pomankanje očetove podpore	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
E16	Strah me je bilo, ker nisem vedla, če se bosta starša zmenila tako, da bom imela dosti časa na voljo z obema staršema.	Pogostost stikov s starši	Največji strah v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E17	Stres pa mi je povzročalo čakanje povabila na CSD...	Čakanje povabila na CSD	Stresor v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E18	Ful sem brala.	Branje	Dejavnost, ki je bila otroku v pomoč in podporo v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E19	Pa s psom sem se družila, bil mi je ful v podporo.	Druženje s psom	Dejavnost, ki je bila otroku v pomoč in podporo v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E20	Na treninge taekwondoja sem začela bolj zavzeto hoditi, da mi ni bilo treba razmišljati o tem.	Treniranje taekwondoja	Dejavnost, ki je bila otroku v pomoč in podporo v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E21	Pa pisala sem dnevnik...	Pisanje dnevnika	Dejavnost, ki je bila otroku v pomoč in podporo v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E22	...pisala sem pisma	Pisanje pisem	Dejavnost, ki je	Varovalni

	sama sebi.	samemu sebi	bila otroku v pomoč in podporo v času ločitve ali razveze staršev	dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E23	...trener...	Trener	Oseba, ki je bila otroku v pomoč in podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E24	...sam me je spraševal o tem in sva se veliko pogovarjala...	Pogovor	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E25	...pomagal mi je tudi zastoj individualnimi treningi.	Individualni treningi	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E26	Za pogovor...	Pogovor	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E27	...očeta...	Oči	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E28	...mamo...	Mami	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E29	...s psihologinjo...	Psihologinja	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E30	...socialno delavko.	Socialna delavka	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E31	...nisem želela sodelovati na pogovoru s socialno delavko, saj je bilo glede mene že vse dogovorjen.	Odpor do sodelovanja s strokovnimi delavci	Doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E32	Ta pa me je označila za problematičnega, uporniškega in nevzgojenega otroka.	Negativne oznake otroka s strni strokovne delavke	Vzrok za neprijetno doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E33	Kako če ti bit tako sodelovanje okej.	Nezadovoljstvo s sodelovanjem	Doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja

			v času ločitve ali razveze staršev	v procesu ločitve ali razveze
E34	...me je vprašala koga imam raje in pri komu bi raje živila, oboje naj bi napisala na list.	Odločanje za starša, ki ti je ljubši	Vzrok za negativno doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E35	...sva se pa pogovarjali...	Pogovor	Način nudenja strokovne pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E36	...in je bila prijazna.	Prijaznost	Vzrok za pozitivno doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E37	Če bi bilo takrat drugače že prvič, pa bi še šla.	V primeru, da bi bila prva izkušnja pozitivna, potem da	Otrokova želja po večjem sodelovanju s strokovnimi delavci c procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E38	Na način pogovora...	Pogovor	Način sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze, ki bi si ga otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E39	...da se ti socialna delavka približa, te spozna, sprejme, spozna...	Vzpostavitev varnega prostora za sodelovanje s strani strokovnega delavca	Način sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze, ki bi si ga otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E40	... da ga ne vidiš kot nekoga h komur moraš it, ampak kot nekega zaupnika.	Strokovni delavec kot zaupnik	Način sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze, ki bi si ga otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
E42	Popolnoma pa sem lahko odločala samo v dogovarjanju s starši...	Popolno odločanje v sodelovanju s starši	Količina otrokovega sodelovanja in odločanja pri zanj pomembnih stvareh v procesu ločitve ali razveze	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
E43	... lahko sem izrazila želje...	Izražanje želja	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
E44	... ful sta mi dala izbire o stikih...	Izbira o stikih	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v

			odločal	procesu ločitve ali razveze
E45	...nista upoštevala odločbe o stikih, ampak sta upoštevala mene.	Upoštrevane otrokovih odločitev, ne odločitev sodbe	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
E46	S strani staršev definitivno.	S strani staršev, da	Slišnost in upoštevanje otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
E47	Upoštevala sta vse.	Vse	Odločitve otroka, ki so bile v procesu ločitve ali razveze upoštrevane	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
E48	Ne, vse je bilo ok.	Ne	Želja po večjem sodelovanju in odločanju o sebi v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
E49	Oče se je odselil blizu.	Odselitev očeta	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E50	Ful hitro je mama spoznala očima...	Hitro seznanilo, da ima mami novega partnerja	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E51	... nekdo je šel in je bilo ful malo časa, da se je nekdo pa priselil.	Skupno življenje z maminim novim partnerjem	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E52	Babica je bila ful nastrojena proti mami in mi ni bilo ok, da je govorila proti mami.	Babičino grdo govorjenje o mami	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E53	Je pa res, da oče ni plačeval preživnine, en čas nama je z mami šlo ful na tesno, ampak se je trudila, da mi je vse omogočila.	Finančne težave	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E54	Mami.	Mami	Oseba, ki ji je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E55	Stike sem imela kolikor sem želela.	Stiki z očetom so potekali tako kot si	Način ohranjanja stikov z drugim	Vpliv sprememb družinskega

		je otrok želel sam	staršem	življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E55	Videla sem jih, ko sem videla očeta, ker ima eno sobo v hiši staršev, kjer živi tudi teta, bratranec in sestrična.	Sorodnike je otrok srečal takrat, ko je bil pri staršu	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E56	Stiki pa sem kasneje prekinila, ker njegovo sorodstvo ni želelo priznati, da oče pije, kljub temu da je na zdravljenju.	Kasneje prekinitev stikov s sorodstvom po očetovi strani	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E57	Sem povedala da ločeno živita.	Otrok je povedal, da sta starša ločena ali razvezana	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E58	To mi ni bilo težko, sem pa ful skrivala, da oče pije, tega me je bilo bolj sram.	Otroku ni bilo težko govoriti o ločitvi ali razvezi	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja o ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E59	Rojstne dneve sem doživljala dvakrat...	Dvakratno praznovanje rojstnega dne	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E60	... praznike smo si delili...	Deljenje praznikov, pol pri enem staršu, pol pri drugem	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E61	... na valetu, tekme sta prišla oba.	Na tekme in valetu sta prišla oba starša	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E62	Na maturanca ni prišel oče, sama sem se tako odločila zaradi ozračja.	Otrok na maturantski ples ni povabil očeta zaradi ozračja	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E63	Na morje, počitnice sem hodila dvakrat.	Dvojni dopust	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E64	Mama je spoznala novega partnerja pol leta po ločitvi.	Spoznanje maminega novega partnerja	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E65	Imam polbrata in polsestro.	Polbrat in polsestra	Otrok je dobil polbrata/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi

				ali razvezi staršev na otroka
E66	Z očimom imam ful slab odnos...	Slab odnos	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E67	... govoriva kar morava...	Pogovor samo o resničnih stvareh	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E68	...enkrat mi je rekel, da bi bilo boljše, da se sploh ne bi rodila.	Grde besede s strani maminega novega partnerja, psihično nasilje	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E69	Ful je vzkipljiv...	Vzkipljiva oseba	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E70	... parkrat me je udaril, naslonil na vrata.	Doživljanje fizičnega nasilja s strani maminega partnerja	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E71	V začetku je dobro kazalo, ampak potem pa ko da bi ga začelo motit.	Maminega novega partnerja pri otroku nekaj moti	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E72	S sestro in bratom imam ful lep odnos...	Lep odnos	Odnos s polbratom/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E73	...res smo si dobro, ker sem za njiju ful skrbela.	Skrb za polbrata in polsestro	Odnos s polbratom/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E74	On me nikoli ni čisto sprejel...	Mamin novi partner otroka ni nikoli čisto sprejel	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E75	...jaz to vem in sedaj je za to pri meni prepozno.	Prepozno za vzpostavljanje odnosa med maminim novim partnerjem in otrokom	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E76	Meni ni normalno, da ko pridem jaz domov in razmišljam če je okej, da jaz neki naredim ali se bo on kaj pritoževal,	Občutek nesproščenosti na domu zaradi prisotnosti maminega novega partnerja	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

	nisem sproščena.			
E77	Z obema ful dobre.	Odločno razumevanje z obema	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E78	Z mami si res veliko poveva.	Veliko pogovora o vseh temah z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E79	Sedaj, ko pa se oče zdravi od odvisnosti od alkohola, sem tam kod sorodnik v terapevtski skupini na terapijah...	Otrokova prisotnost na terapevtskih skupinah v okviru očetovega zdravljenja odvisnosti od alkohola	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E80	...imava še boljši odnos.	Odnos z očetom se še izboljšuje	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E81	Ful sem občutljiva na to, če bi se moj fant napil.	Neodobravanje partnerjevega pretiranega pitja alkohola	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E82	Sama ločitev pa ne vpliva na moja partnerska razmerja.	Zgolj sama ločitev ali razveza nima vpliva na otrokovo vstopanje v partnerska razmerja	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
E83	Takrat sem bila jezna, predvsem na mami, da mi je vzela očeta.	Otrokova jeza do mami, ker mu je vzela očeta	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
E84	Ko odraščáš, vidiš da ni naredila slabo.	Spoznanje dobrih strani ločitve ali razveze skozi odraščanje	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
E85	To je bil edini način da sem jaz ohranila lep odnos z obema...	Ločitev ali razveza je bil edini način, da otrok ohrani lep odnos z obema staršema	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
E86	...mislim, da je boljše da če dva poskusita rešit stvari, pa če še vedno ne gre je boljše da gresta narazen kot da vztrajata zaradi otrok ali zaradi tega, kaj bodo sosedi rekli.	Če partnerja ne zmoreta rešiti težav, je ločitev ali razveza boljša odločitev, kot vztrajanje v odnosu zaradi otrok ali drugih ljudi	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes

Intervju F:

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
F1	Oči...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
F2	...mami...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
F3	...smo bili srečni...	Srečna družina	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
F4	...nisem si želela, da bi se kaj ful spremenilo.	Brez želja po spremembi	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
F5	5.let.	5 let	Starost ob ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
F6	Mami je prišla domov in je rekla, zdaj greva...	Odhod od doma	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
F7	Razlaga je prišla kasneje...	Mamina razlaga ločitve po odhodu iz skupnega doma	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
F8	...sem si želela, da dobila več konkretnih informacij o dogajanju v družini že pred odhodom.	Želja po razlagi o ločitvi ali razvezi pred odhodom iz skupnega doma	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
F9	...da bi mi povedala kaj se dogaja, preden se je karkoli zgodilo.	Sporočilo bi moralo vsebovati informacijo o dogajanju v družini, preden bi prišlo do ločitve ali razveze	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
F10	Počutila sem se neprijetno, saj sta me uporabljala, da sta se prepucavala preko mene.	Neprijetni občutki	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
F11	Selitev...	Selitev	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
F12	...določeni stiki z očetom...	Manj časa z očetom	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
F13	Stresno je bilo, ker so stari starši po očetovi strani zelo grdo govorili o mami in da tega ne smem nobenmu povedat.	Grde govorice starih staršev o mami	Stresor v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
F14	Vedno je rekla, da je ona to meni povedala in da mi	Izkoriščanje mojega zaupanja	Stresor v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja

	zaupa, da ne bom povedala naprej, groza.			v procesu ločitve ali razveze
F15	Dokler nisem o tem spregovorila na glas me je bilo strah, da bom kaj pred kom narobe rekla.	Kako pravilo govoriti z vsakim članom družine	Največji strah v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
F16	Mami...	Mami	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
F17	...balet.	Treniranje baleta	Dejavnost, ki je bile otroku v pomoč in podporo v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
F18	Z mami sva se veliko pogovarjali, o vsem, tudi o ločitvi.	Pogovor	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
F19	Sodelovala sem samo z razredničarko iz osnovne šole.	Razredničarka na OŠ	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
F20	Tudi ona se je ločevala in sem vedela da me razume ter da se ji lahko zaupam.	Strokovnjak je situacijo razumel	Doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
F21	...to sem doživljala kot veliko pomoč.	Velika pomoč	Doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
F22	Nikoli me ni nagovarjala pred razredom ali prijatelji, ampak sva se vedno sami pogovarjali in ona mi je zaupala svojo situacijo.	Individualni pogovori	Način nudenja strokovne pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
F23	Če bi mela možnost sodelovanja pa bi ga zagotovo z veseljem sprejela.	Da	Otrokova želja po večjem sodelovanju s strokovnimi delavci c procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
F24	Predvsem bi si želela pogovor...	Pogovor	Načini sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev, ki bi si jih otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
F25	...informacije o	Informacije o tem,	Načini sodelovanja	Varovalni

	tem, kako preprečiti sorodnikom grdo govorjenje o mami.	kako ustaviti grde govorice sorodnikov o drugem staršu	s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev, ki bi si jih otrok želel	dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
F26	O ničemer.	O ničemer	Otrok ni imel nobene možnosti sodelovanja in odločanja o sebi v procesu ločitve ali razveze	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
F27	Ne.	Ne	Slišnost in upoštevanje otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
F28	Ja	Da	Želja po večjem sodelovanju in odločanju o sebi v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
F29	Podporo pri tem kako naj se sočim z opravljanem in jezo...	Podpora pri soočenju z opravljanjem in jezo	Stvari o katerih bi si otrok v procesu ločitve ali razveze želel odločiti	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
F30	Odločala bi še o tem, da bi imela več stika z očetom...	Stiki z očetom	Stvari o katerih bi si otrok v procesu ločitve ali razveze želel odločiti	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
F31	... da bi se tudi on več vključeval v moje življenje.	Vključevanje očeta v otrokovo življenje	Stvari o katerih bi si otrok v procesu ločitve ali razveze želel odločiti	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
F32	Zagotovo drugačen odnos z očetom...	Spremenjen odnos z očetom	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F33	... selitev.	Selitev	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F34	Začela sem hitreje razmišljati bolj zrelo...	Bolj zrelo razmišljanje	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F35	Mami.	Mami	Oseba, ki ji je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F36	Stike sem ohranjala vsako sredo in vsak drugi vikend.	Stiki z očetom vsak drugi vikend in vsako drugo sredo	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev

				na otroka
F37	Kadar sem bila pri očetu sem bila tudi s starimi starši	Sorodnike je otrok srečal takrat, ko je bil pri staršu	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F38	Vedno sem rekla, da sem jaz in mami.	Otrok je za svojo družino predstavljal člane, s katerimi je živel	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odrasčanja po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F39	Nikoli nisem imela nekaj težav s tem.	Otroku ni bilo težko govoriti o ločitvi ali razvezi	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odrasčanja o ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F40	Rojstne dneve sem praznovala dvojno...	Dvakratno praznovanje rojstnih dni	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F41	... zabavo za prijatelje sem imela vedno pri mami.	Zabava ob rojstnih dnevih otroka, vedno pri mami	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F42	Na maturancu sta bila oba, ni bilo nekaj strašnih občutkov, ne pozitivno ne negativno.	Prisotnost obeh staršev na maturantskem plesu	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F43	Bilo je čudno, ker ni bila situacija, ki bi jo bila navajena.	Na maturantskem plesu so bili zaradi prisotnosti obeh staršev nenavadni občutki pri otroku, saj tega ni vaju	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F44	Na počitnice me ni nikoli vzel nikamor, pa bi me glede finančnega položaja lahko, me je pa vedno peljala mami.	Na dopust je otroka vedno peljala samo mami	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F45	Vedno je bila neka debata da bom šla, da bomo šli, ampak ni nikoli prišlo do tega.	Oče je otroku vedno samo obljubljal potovanja	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F46	To je bilo še slabše, motile so me te obljube, lažje bi mi bilo, da mi ne bi obljubljal nič, ker ne bi zbujal nekega upanje ne po počitnicah, ne po najinem skupnem času.	Otrokovo razočaranje, ker do potovanj z očetom ni nikoli prišlo	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

F47	Oči je dobil partnerko, par let po ločitvi.	Spoznanje očetove nove partnerice	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F48	... dobila sta hči.	Polsestra	Otrok je dobil polbrata/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F49	S polsestrico se imava zelo radi...	Lep odnos	Odnos s polbratom/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F50	... sicer se ne vidi zelo pogosto...	Ni pogostih stikov v živo	Odnos s polbratom/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F51	...na srečo sva preko družabnih omrežji konstantno v stiku.	Stik vsakodnevno ohranjata preko družabnih omrežji	Odnos s polbratom/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F52	S partnerico imava pa glede razumevanja zelo različna obdobja...	Različna obdobja razumevanja v odnosu	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F53	... preden se je rodila sestra se je ful posvečala meni...	Pred porodom sestre je otroku posvečala veliko pozornosti	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F54	... po porodu se nisva družile...	Po porodu so se stiki pretrgali	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F55	... sedaj pa sva spet normalno...	Danes imata otrok in partnerica očeta zopet nek odnos	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F56	... ne vidimo se veliko...	Stiki niso pogosti	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F57	... kolikokrat se, je okej.	Kadar sta otrok in partnerica očeta v stiku je odnos normalen	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F58	Za rojstni dan mi na primer kupi darilo, med tem ko mi oče da samo denar, pa ne da je z	Za rojstni dan otrok dobi darilo	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

	denarjem kaj narobe, ampak odnos, najlažje je dati nekaj denarja, ker ne rabiš razmišljati kaj pa kje boš kupil in to še it iskat, je že delo.			
F59	Mami pa je imela partnerja, ampak ni bilo dolgo časa.	Spoznanje maminega novega partnerja	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F60	Spomnim se, da sem se ga malo bala...	Nezaupljiv odnos	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F61	... ni mi bil nikoli všeč.	Otroku ni bil všeč	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F62	... ni bil nič slab do mene.	Ni bil slab do otroka	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F63	Vem, da sem bila pa navezna na njegovega psa.	Otroka in partnerja njegove mami je povezoval njegov pes	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F64	Z mami živim skupaj...	Skupno življenje z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F65	...se super razumeva...	Super razumevaje z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F66	...imava ful bol povezan odnos, kot bi ga morda imeli drugače.	Zelo povezan odnos z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F67	O vsem se lahko pogovarjam z njo, tudi o ločitvi.	Veliko pogovora o vseh temah z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F68	Z očetom se videvam priložnostno...	Stiki z očetom so priložnostni	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F69	...po navadi se	Stiki z očetom	Otrokov odnos s	Vpliv sprememb

	vidimo za rojstne dneve, pa pred božičem pa pred poletjem.	navadno za kakšne pomembnejše dogodke-rojstne dneve in praznike	starši danes	družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F70	Pri pravih dveh zvezah se je kazal tak občutek, kot da me moški ne more imeti rad...	Občutek, da partner otroka ne more imeti rad	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F71	... da nikoli nisem dovolj dobra za nekoga.	Otrokov občutek, da ni dovolj dober za nekoga	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F72	Ne verjamem idealistično v razmerja...	Ni prepričanja v idealistična razmerja	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F73	... vedno obstaja šansa da gre par narazen.	Vsakokratno dopuščanje, da se par lahko razide	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F74	Ne verjamem, da bom z nekom celo življenje skupaj.	Prepričanje, da otrok ne bo celo življenje z enim partnerjem	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F75	Zdi se mi prou, da se zavedamo, da je realno, da se to zgodi.	Prepričanje, da je potrebno vedeti, da je realno, da se pari razhajajo	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
F76	Nikoli nisem bila ful prizadeta zaradi tega, ker nista bila skupaj...	Otrok ni bil prizadet, ker starša nista bila skupaj	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
F77	... sedaj še bolj razumem zakaj nista z skupaj.	Boljše razumevanje odločitve staršev za ločitev ali razvezo	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
F78	Sem pa zagotovo mnenja, da če vztrajaš v zvezi zgolj samo zaradi otrok, se mi ne zdi smiselno.	Ni smiselno vztrajati v zakonski zvezi zaradi otrok	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
F79	Če se ločiš, naj ne gredo stvari preko otrok, ne jih postavljati v položaj posrednika.	Postavljati otroka v vlogo posrednika med dva ločena ali razvezana partnerja je nesmiselno	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
F80	Prou ironija je, starši naj bi imeli otroke za sovje zaklade, za nekaj najboljšega kar se jim je zgodilo v življenju, a pri	Ironija, da starši v procesu ločitve ali razveze pozabijo na otroka, bolj kot njihova sreča jim je pomembna zmaga v tem procesu	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes

	ločitvi pa na vse to pozabijo, ker jim je pomembnejša neka zmaga, tudi če otrok tukaj vmes trpi.			
--	--	--	--	--

Intervju G:

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
G1	Mami...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
G2	...oči...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
G3	Všeč mi je bil ritem življenja, ki smo ga imeli samo mi kot družina...	Način življenja	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
G4	...hodili smo na izlete...	Družinski izleti	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
G5	...zaupala sem lahko obema...	Zaupanje	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
G6	...mela sem občutek, da smo povezani.	Povezanost	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
G7	Ko so bili trenutki krega, sem si želela da jih ne bi bilo...	Življenje brez krega	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
G8	8. let	8 let	Starost ob ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
G9	...ko je oči spet prišel domov pijan mami padla ven...	Otrokovo samospoznanje skozi prepir staršev pred odhodom od doma	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
G10	...klicala svojega očeta ter brata-mojega ata in strica, da sta naju prišla iskat.	Odhod od doma	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
G11	Mi je pa mami kasneje povedala vse tako kot je bilo, vedno me je vprašala kaj si js o tem mislim in me spraševala, če si želim it nazaj.	Mamina razlaga ločitve po odhodu iz skupnega doma	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
G12	Ne, bilo mi je ok tako...	Bilo je okej	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
G13	Strah me je bilo...	Strah	Občutki ob novici, da se starša	Doživljanje ločitve ali razveze staršev

			razhajata	
G14	...nisem vedla kaj bo...	Negotovost	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
G15	...hudo mi je blo...	Žalost	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
G16	Bol me je skrbelo za druge, kot pa zase...	Zaskrbljenost za ostale člane družine	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
G17	...da nisem imela očeta pri sebi, manj sva se slišala, videla...	Pomankanje očetove prisotnosti	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
G18	...mamini sorodniki začeli ful skrbeti zame...	Skrb sorodnikov za otroka	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
G19	Ko sta se uradno ločila, me je bilo strah, da bi mogla na sodišče ali center...	Dajanje izjav na sodišču in CSD	Največji strah v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
G20	...pa stiki, nisem hotla k očiju hodet in me je skrbelo, da bom mogla.	Prisiljenost v stiki z očetom	Največji strah v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
G21	Z njim sem imela samo popoudanska druženja, ta pa so bila zame kar stresna.	Popoldanska srečanja z očetom	Stresor v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
G22	...mami, ker se o tem drugače z nikomur nisem pogovarjala.	Mami	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
G23	...stric in njegova družina.	Stric z družino	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
G24	Z vsemi sem se veliko pogovarjala.	Pogovor	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
G25	Nič nisem sodelovala s strokovnimi delavci glede ločitve.	Brez pomoči strokovnih delavcev	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
G26	Ne, ne takrat ne danes.	Ne	Otrokova želja po večjem sodelovanju s strokovnimi delavci c procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
G27	Mislim, da sem	Popolnoma	Količina	Participacija otrok

	sodelovala največ kot je bilo možno in zame potrebno.		otrokovega sodelovanja in odločanja pri zanj pomembnih stvareh v procesu ločitve ali razveze	v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
G28	O stikih...	Stiki	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
G29	...če bom sploh šla na sodišče in csd.	Obisk institucij, ki urejajo zadeve v zvezi z ločitvijo ali razvezo	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
G30	Da...	Da	Slišnost in upoštevanje otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
G31	Upoštevano je bilo vse glede stikov z očetom...	Stiki z očetom	Odločitve otroka, ki so bile v procesu ločitve ali razveze upoštevane	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
G32	...o moji želji, da ne grem na CSD ter sodišče	Obisk institucij, ki urejajo zadeve v zvezi z ločitvijo ali razvezo	Odločitve otroka, ki so bile v procesu ločitve ali razveze upoštevane	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
G33	Ne.	Ne	Želja po večjem sodelovanju in odločanju o sebi v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
G34	Preselila sem se še bližje šoli...	Selitev	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G35	... izgubila sem najboljši prijateljici...	Izguba najboljših prijateljev	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G36	...praktično sem izgubila tudi očeta.	Izguba očeta	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G37	Sprememba priimka in posledično zafrkavanje sošolcev zaradi tega.	Sprememba priimka	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G38	Mami.	Mami	Oseba, ki ji je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi

				ali razvezi staršev na otroka
G39	Najprej stike pod maminim nadzorom...	Nekaj stikov z očetom pod maminim nadzorom	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G40	... kasneje enkrat na teden za 2 ali 3 ure v popoldanskem času.	Kasneje stiki z očetom enkrat tedensko	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G41	Jih nisem.	Prekinitev vseh stikov s širšim sorodstvom po očetovi strani	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G42	Po navadi sem poleg sebe omenila mami in stare starše po mamini strani, včasih pa tudi stričevo družin.	Otrok je za svojo družino predstavljal člane, s katerimi je živel	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G43	Ne, ker je bilo čedalje več takih sošolcev, znancev, ki so potem, ko sem sama povedla da sta starša ločena rekel moji tut.	Otroku ni bilo težko govoriti o ločitvi ali razvezi	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja o ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G44	Bila sem z mami, s starimi starši po mamini strani in stričevo družino.	Otrok je vedno praznoval z mami in njenim širšim sorodstvom	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G45	Ni mi bilo nč tak čuden občutek, ali pa kaj, ker ga ni blo.	Otrok ni pogrešal očeta na zanj pomembnih dogodkih	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G46	Sta mi pa z mamo vedno kupila darilo...	Otrok je za rojstni dan dobi dvojna darila	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G47	... pa poklicala sta me, jaz sem se samo zahvalila in to je blo to.	Oče in njegova mama sta otroku za rojstnih dan voščila preko telefona	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G48	Počitnice in ostale dogodke pa skos vse samo z mami.	Na dopust je otroka vedno peljala samo mami	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G49	Na valetu ga nisem povabila.	Otrok na valetu ni povabil očeta	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev

			ločitvi ali razvezi	na otroka
G50	Na maturancu mi je bilo pa ful težko, ampak sem rajši povabila očima, ker je zame nrdil velik več kot oči.	Otrok je na maturantski ples namesto očeta povabil očima, kljub temu, da mu je bilo ob zavedanju, da očeta ne bo tam, težko	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G51	Sem pa najprej spoznala očijevo novo...	Spoznanje očetove nove partnerice	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G52	...kasneje pa tudi maminega partnerja.	Spoznanje maminega novega partnerja	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G53	Otroke očijeve partnerice sem spoznala...	Otroci očijeve partnerice	Srečanje otrok novih partnerjev svojih staršev iz njihovih prejšnjih razmerji	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G54	... ampak nismo nikoli imeli nekega odnosa.	Odnos ni bil nikoli vzpostavljen	Odnos z otroki novih partnerjev svojih staršev iz njihovih prejšnjih razmerji	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G55	Mačeha je prišla k očiju ful hitro, ko sta se z mami ločila...	Hiter prihod očetove nove partnerice po ločitvi ali razvezi	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G56	...je nisem marala...	Otrok ni maral nove partnerice svojega očeta	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G57	...takrat nisem šla k njemu zaradi tega.	Razlog za zmanjšano željo po stikih z očetom	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G58	Potem po 10 letih sem pa zbrala pogum in šla na obisk v očetovo hišo, od takrat imava normalne odnos s to mačeho.	Od otrokove pobude za srečanje z očetom in njegovo novo partnerico je odnos normalen	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G59	Mami in njen pa sta vmes šla večkrat narazen in nazaj skup in mi je bilo to vse skupaj že mučno.	Mučno doživljanje večkratnega prekinjanja in ponovnega vzpostavljanja zveze med mami in njenim partnerjem	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G60	Vedno sem si mislila, ma odloča	Želja, da se mami in njen partner	Otrokovo doživljanje novih	Vpliv sprememb družinskega

	se zdj kaj hočta, ne pa neki mau skup, mau narazen, ker je to prenaporno tudi zame.	dokončno odločita, kaj si želita glede zveze	partnerjev svojih staršev	življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G61	Z njim sem imela zelo dober odnos, dokler nisem pred 4 leti dobila fanta...	Zelo lep odnos otrok z maminim partnerjem do prve vzpostavitve svojega partnerskega odnosa	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G62	...je postal grozno lubosumen.	Močno ljubosumna oseba	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G63	Od takrat je šel najin odnos krepko navzdol.	Čedalje slabši odnos	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G64	On je naju z mami hotel met obe sam zase...	Obsedenost z otrokom in mami	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G65	...kar nekaj je pretiravau s tem, da naju ma ful rad pa da se je res kao tok navezau na naju, da ne more brez.	Pretirano poudarjanje navezanosti in ljubezni samo do otroka in njegove mami	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G66	Z mami imam ful dobre odnose.	Odlično razumevanje z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G67	... zdej sva pa najboljšje prijateljice...	Otrok in mami sta danes najboljši prijateljici	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G68	... dobr se razumevava, kljub temu da sem bolj malo doma, sva si res zelo blizu.	Odlično razumevanje z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G69	Z očijem pa ful mal mava stika...	Otrok ima z očetom malo stika	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G70	...jaz grem k njemu 3-krat mogoče 4-krat na leto.	Fizični stik je manjkrat kot 5-krat letno	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G71	Slišiva se tko na 2 ali 3 tedne.	Otrok z očetom odnos ohranja s	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega

		telefonskimi klici vsaj enkrat mesečno		življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G72	Ne čutim pa potrebe, po neki fizični bližini...	Otrok ne čuti potrebe po fizični bližini z očetom	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G73	... želim pa si ohranjati stike, tako da so mi telefonski pogovori čist dost.	Otrok si želi ohranjati stike preko telefona	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G74	Mi pa plačuje preživnino.	Oče otroku plačuje preživnino	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G75	Da se nočem poročiti, pa si želim partnerja, družino, hišo, vse tradicionalno, ampak samo poroke ne.	Otrok si ne želi poroke	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
G76	Sem že takrat razumela, da če nista za skupaj nista za skupaj.	Razumevanje, da starša nista za skupaj	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
G77	Vedela sem, da imam mami in očija in da bom živela naprej.	Zavedanje, da bom kljub ločitvi ali razvezi še naprej imela oba starša	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
G78	Sedaj vidim, da je vse to res in vse še bolj razumem, da je ok tako kot je.	Pridobitev močne potrditve mnenja o ločitvi ali razvezi iz otroštva	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes

Intervju H:

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
H1	Ati...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
H2	...mami...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
H3	...sestra...	Sorojenec	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
H4	Želeu sem si videti ljubeč odnos med staršema...	Povezanost staršev	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
H5	...da bi lahko poslušal glasbo, kateri oči ne bi nasprotoval...	Odobranje poslušanja vseh vrst glasbe	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev

H6	...da bi lahko gledal televizijo, risanke, ne da sem jih lahko gledal ko atija ni bilo doma.	Odobranje gledanja televizije	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
H7	...da smo bili nekako normalna družina...	Pozitivno doživljanje lastne družine	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
H8	...v družbi smo imeli status sprejemajoče družine.	Dobro status družine v družbi	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
H9	8. let.	8 let	Starost ob ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
H10	...mi je povedal ati.	Novico je sporočil oči	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
H11	...vem da je rekel, da ima drugo prijateljico in da bo živel z njo.	Informacija o očijevi novi partnerici in njegovi želje po življenju z njo	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
H12	...dal denar v smislu, da me ima rad, ni tega znal povedat z besedami...	Očijevo izražanje sočutja z darovanjem denarja	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
H13	To, kako mi je sporočil, mi je bilo ok.	Bilo je okej	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
H14	Jaz mislm, da sem biu veseu...	Vesetje	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
H15	Bil sem bolj prost...	Svoboda	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
H16	...bolj sem se razvil v smeri kot sem se hotel...	Možnost razvoja po svojih željah	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
H17	...sem bil pa v šoli ful žalosten po tem, sam se tega ne spomnim.	Žalost	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
H18	Lahko sem bil bolj jaz, ločitev je pomenila predvsem bolj sprejemajoče okolje, v katerem sem odraščal./	Pridobitev sprejemajočega okolja	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
H19	To, da je bilo v družini nekaj drugačnega, sprememba na katero sem se mogel navaditi, mi je povzročalo malo stresa.	Sprememba v družini	Stresor v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
H20	Drugače me pa ničesar ni bilo	Ni bilo strahu	Največji strah v času ločitve ali	Varovalni dejavniki in

	strah, saj je ločitev pomenila bolj olajšanje kot težavo oziroma strah.		razveze staršev	dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
H21	...mami...	Mami	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
H22	...ostali sorodniki po mamini strani...	Sorodniki	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
H23	...skozi pogovor, da se ne bo nič spremenilo, da me ima še vedno rada, da bo vse uredi.	Pogovor	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
H24	Nobenega sodelovanja s strokovnimi delavci ni bilo.	Brez pomoči strokovnih delavcev	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
H25	Ja.	Da	Otrokova želja po večjem sodelovanju s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
H26	Vsak dan maš nekaj kar te teži in nekaj kar bi se rad pogovoril in vedno je fajn, da se pogovoriš z nekom, ki ni vpleten...	Pogovor z nepristransko osebo	Načini sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev, ki bi si jih otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
H27	...da daš misli ven...	Možnost predstavitve svojih misli	Načini sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev, ki bi si jih otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
H28	...da bi lahko to delil z nekom, ker tega nisem nikoli.	Možnost deliti svojo zgodbo z nekom	Načini sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev, ki bi si jih otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
H29	Nič.	Nič	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
H30	Ne, nihče me ni vprašal za mnenje, a se je zgodilo kar bi si tudi sam želel.	Ne	Slišnost in upoštevanje otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze

H31	Ne...	Ne	Želja po večjem sodelovanju in odločanju o sebi v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
H32	Oče se je odselil...	Odselitev očeta	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H33	... jaz sem ga obiskoval na lokacijah na katerih je živel.	Obiskovanje očeta na njegovem novem domu	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H34	... finančne težave.	Finančne težave	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H35	...na enkrat nisem mogel dobivati stvari, ki sem prej jih...	Manj materialnih dobrin	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H36	Bil sem dosti sam...	Otrok je veliko časa preživel sam	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H37	Mamici.	Mami	Oseba, ki ji je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H38	Očeta sem vsake toliko obiskoval na njegovem domu.	Občasni stiki z očetom	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H39	Sorodnike po očetovi strani sem obiskoval skupaj z očetom.	Sorodnike je otrok srečal takrat, ko je bil pri staršu	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H40	Z nobenim nisem pretrgal stike, vse zabave in te stvari sem bil vedno prisoten.	Otrok je z vsemi sorodniki ostal v stiku	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H41	Vedno sem rekel, da živim samo z mamico in sestro.	Otrok je za svojo družino predstavljal člane, s katerimi je živel	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H42	Ni mi bilo težko o tem govorit, ker je bila zame ločitev na nek način olajšanje, ni mi	Otrok ni bilo težko govoriti o ločitvi ali razvezi	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja o ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

	bilo hudo.			
H43	Recimo maturantski ples sem ga povabil pa ni prišel.	Oče otroka se ni udeleževal za otroka pomembnih dogodkov, kljub temu, da je bil povabljen	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H44	Na morje sem šel z njim ene štirkokrat, petkrat od začetka po ločitvi...	Oče je otroka vzel na dopust zgolj nekajkrat po ločitvi ali razvezi	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H45	...drugače pa vsako leto na dopust in vse ostalo samo z mami in sestro.	Otrok je šel na dopusti in praznoval pomembne dogodke po ločitvi ali razvezi vedno v družbi mame in sestre	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H46	Dobil sem polbrata.	Polbrat	Otrok je dobil polbrata/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H47	Spoznal sem sem novo partnerko očeta...	Spoznanje očetove nove partnerice	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H48	... je bila vedno ful v redu z mano.	Prijazna oseba	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H49	Z njo imam ful prijateljski odnos...	Prijateljski odnos	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H50	...polbrata ne vidim pogosto...	Redki stiki	Odnos s polbratom/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H51	... mama v redu odnos.	Normalen odnos	Odnos s polbratom/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H52	Očetova partnerica je bila vedno ful dobra do mene in sestre, kljub temu da je bila mami ljubosumna nanjo.	Dobra osebo	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H53	Ta partnerica naju je velikrat kam peljala...	Očetova partnerica je otroka vozila naokoli	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev

				na otroka
H54	... nama kaj kupila iz svojega denarja...	Očetova partnerica je otroku nudila tudi materialne dobrine	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H55	... se z nama pogovarjala...	Pogovarjanje	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H56	... imela je lepši odnos do naju kot oče.	Otrok doživlja odnos partnerice kot lepšega od odnosa očeta do njega	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H57	Z mami imam prijateljski...	Prijateljski odnos z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H58	...spoštljiv odnos...	Spoštljiv odnos z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H59	... vendar ji ne povem vsega.	Otrok ne pove vsega mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H60	Z očetom dost formalen odnos...	Formalen odnos z očetom	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H61	... ne govorim o osebnih zadevah.	Z očetom otrok ne govori o osebnih zadevah	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H62	Moje življenje se dost dotika gejevsekga življenja in tega oče ne sprejema, tako da o tem z njim ne govorim...	Oče ne sprejema otrokove homoseksualne spolne usmerjenosti	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H63	...tudi drugače se ne pogovarjava veliko.	Otrok se z očetom ne pogovarja veliko	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H64	Varanje je zame popolnoma nesprejemljivo, po mojem še bolj kot bi bilo drugače.	Varanje je popolnoma nesprejemljivo	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H65	Pa to da sem ful romantičen...	Romantična osebnost	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze	Vpliv sprememb družinskega

			staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H66	... partnerju želim biti res vedno prva oseba, želim si ful potrjevanja z njegove strani, saj če mi en dan ne pove, da sem mu pomemben, se ne počutim ok.	Otrokova želja, da je partnerju vedno prva oseba	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H67	Pa mislim, da sem zaradi tega bolj ljubosumen, kot bi sicer bil.	Močno ljubosumje	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
H68	Ločitev je bila že takrat olajšanje...	Ločitev ali razveza je predstavljala olajšanje	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
H69	...danes poleg tega olajšanja, vse skupaj še bolje razumem.	Boljše razumevanje odločitve staršev za ločitev ali razvezo	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes

Intervju I:

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
I1	...ati...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I2	...mami...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I3	...mama...	Stari starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I4	...ata...	Stari starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I5	...teta...	Teta	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I6	Všeč mi je bilo, da smo skupaj večkrat odšli na morje...	Družinski dopust	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I7	...da se moja starša ne bi prepirala v pričo mene...	Konec preprirov med starši	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I8	...da me ne bi izkoriščala za svoje interese drug prosti drugemu.	Starševska odgovornost, da se otroka ne uporablja za posredovanje med prepirajočimi starši	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
I9	...5 let.	5 let	Starost ob ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev

I10	Kar naenkrat smo začeli živeti ločeno.	Začetek ločenega življenja	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I11	Mami mi je čez leta povedala kako je to zgedalo...	Mamina razlaga ločitve ali razveze po odhodu iz skupnega doma	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I12	Želu bi si slišat, da nisem kriju...	Sporočilo bi moralo vsebovati informacijo, da za ločitev ni kriv otrok	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I13	...da me bosta mela oba rada še naprej.	Sporočilo bi moralo vsebovati informacijo, da starševska ljubezen do otroka ostaja	Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I14	...se ne spomnim in zato tudi ne vem...	Se ne spomnim	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I15	Da ne živimo več skupaj...	Ločeno življenje	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I16	...da samo za vikende videvam očeta.	Manj časa z očetom	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
I17	Najbolj stresno mi je bilo to, da sem moral hoditi po raznih ustanovah, kjer so me spraševali o starših, jaz pa nisem vedel kaj to pomeni in kaj naj rečem oziroma narišem, da bo prav.	Sodelovanje v procesu ločitve ali razveze na različnih ustanovah	Stresor v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I18	...strah me je bilo ravno tega, da bi bil kdo od staršev jezen name.	Zamira staršev	Največji strah v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I19	Mami...	Mami	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I20	...ati...	Ati	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I21	...stari starši...	Stari starši	Osebe, ki so bile otroku v pomoč podpro v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I22	...ostali sorodniki...	Sorodniki	Osebe, ki so bile otroku v pomoč	Varovalni dejavniki in

			podpro v času ločitve ali razveze	dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I23	...s pogovori...	Pogovor	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I24	...večkrat so me vzeli na kakšen izlet...	Izleti	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I25	...kaj kupili...	Materialne dobrine	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I26	...smo se veliko družili...	Druženje	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I27	...da so me imeli radi...	Izkazovanje ljubezni	Način nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I28	Tega sodelovanja nisem doživljal kot pomoč, ampak kot neko obremenitev.	Obremenitev	Doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I29	Bilo mi je neprijetno...	Neprijetnost	Doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I30	...strokovnega delavca na CSD...	Strokovni delavec na CSD	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I31	...nisem vedel kaj naj v določenem trenutku narišem ali napišem, da bo prav.	Otrokova nevednost kakšne posledice bodo imele njegove izjave	Vzrok za neprijetno doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I32	Tudi v šoli so mi nekateri učitelji želeli pomagati, se z menoj samo pogovarjati...	Učitelji na OŠ	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I33	...vendar mi je bilo vedno zelo nerodno, ker so to govorili v pričo ostalih sošolcev.	Učiteljev pogovor o ločitvi ali razvezi v prisotnosti sošolcev	Vzrok za neprijetno doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze

I34	Ne, bilo je ok.	Ne	Otrokova želja po večjem sodelovanju s strokovnimi delavci c procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
I35	Mislim, da sem odločal o tem pri katerem od staršev želim živeti takrat...	Pri katerem od staršev bo otrok živel	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
I36	O tem sem večkrat sodeloval na pogovorih na CSD.	Večkratni pogovori o prebivališču	Količina otrokovega sodelovanja in odločanja pri zanj pomembnih stvareh v procesu ločitve ali razveze	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
I37	Ja.	Da	Slišnost in upoštevanje otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
I38	...saj sem želel živeti z mami in sem živel.	Življenje z mami	Odločitve otroka, ki so bile v procesu ločitve ali razveze upoštevane	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
I39	Ne, mislim da sem pri teh letih sodeloval dovolj, saj sem bil premajhen za kaj več.	Ne	Otrok nima želje o večjem sodelovanju in odločanju o sebi v procesu ločitve ali razveze	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
I40	Ločeno življenje...	Ločeno življenje	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I41	...redko sem videval prijatelje iz tistega okolja iz katerega je izhajal moj oče.	Manj stikov s prijatelji iz okolja, kjer je otrok živel pred ločitvijo ali razvezo	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I42	Sprememba je bila tudi to, da sem manj videval stare starše in teto...	Manj stikov z nekaterimi sorodniki	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I43	V vrtcu in šoli sem se počutil kot da sem zaradi ločitve drugačen od ostalih.	Občutek drugačnosti med vrstniki	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I44	Slabše finančno stanje je bilo, saj mami ni mela zaposlitve...	Finančne težave	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I45	Kasneje pa morda	Potisnjenost v	Spremembe, ki jih	Vpliv sprememb

	tudi to, da sem moral hitreje odrasti in začeti z delom...	hitrejše odraščanje	je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I46	Sam se preživljam od svoje srednje šole, morda sem se zaradi tega pogosto počutil zrelejšega od ostalih v razredu.	Bolj zrelo razmišljanje	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I47	Zupan sem bil v mamino oskrbo.	Mami	Oseba, ki ji je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I48	Stike sem ohranjal z očetom med vsakim drugim vikendom in počitnicami.	Stiki z očetom vsak drugi vikend in nekaj dni med počitnicami	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I49	Z obiski, kadar sem bil pri očetu.	Sorodnike je otrok srečal takrat, ko je bil pri staršu	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I50	Pri starših po mamini strani sva z mami živela do mojega 3. razreda in sem na ta način bil veliko v stiku z njimi...	Začasno življenje z nekaterimi sorodniki po mamini strani takoj po ločitvi ali razvezi staršev	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I51	... ko pa sva se preselila, pa sem k njim redno hodil na nedeljska kosila...	Redna nedeljska kosila s sorodniki po mamini strani	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I52	... dvakrat tedensko pa sta me ata in mama vozila na trening.	Stiki s starima staršema po mamini strani dvakrat tedensko, ko sta otroka vozila na trening	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I53	Predstavljal sem jo, da živim pri mami.	Otrok je za svojo družino predstavljal člane, s katerimi je živel	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I54	Ko sem nekoliko odrasel, recimo pri desetih letih in naprej mi ni bilo tako težko povedati, da sta starša ločena.	Nekaj let po ločitvi ali razvezi otroku o njej ni bilo več težko govoriti	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I55	Od začetka ločitve mojih staršev pa mi je to predstavljalo	Ob sami ločitvi ali razvezi in takoj po njej je otrok tem	Otroku je bilo težko govoriti o ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi

	veliko oviro v smislu, kaj si bodo drugi mislili o meni, da živim v ločeni družini, ali me bodo normalno sprejeli.	težko spregovoril	staršev pred sovrstniki	ali razvezi staršev na otroka
I56	Rojstne dneve sem praznoval dvojno, pri mami so prišli sorodniki po njeni strani, ko sem bil pa pri očetu, se prišli pa sorodniki po njegovi strani.	Dvakratno praznovanje rojstnih dni	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I57	Valeto, obhajilo in birmo sem praznoval z mami in njenimi sorodniki...	Valeto, obhajilo in birma v krogu maminih sorodnikov	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I58	... stari starši po očetovi strani in očetova teta so me prišli vedno samo gledat, niso pa bili potem na praznovanju...	Na valeto, obhajilo in birmo so vedno prišli tudi sorodnik po očetovi strani	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I59	... nismo bili vsi skupaj, kar bi si jaz zelo želel, ampak so bili vedno stran od mami in njenih sorodnikov, oziroma od nas.	Sorodnik po očetovi strani so bili vedno stran od maminih sorodnikov	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I60	Sem pa vsako leto šel na dopust tako z mami kot z atkom.	Dvojni dopust	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I61	Ja, oče je spoznal novo.	Spoznanje očetove nove partnerice	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I62	Dobil sem polbrata in polsestro.	Polbrat in polsestra	Otrok je dobil polbrata/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I63	Njiju imam zelo rad...	Ljubezniv odnos	Odnos s polbratom/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I64	... se razumemo.	Dobro razumevaje	Odnos s polbratom/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I65	S partnerico od	Različna obdobja	Odnos med	Vpliv sprememb

	očeta pa se včasih razumem bolje, včasih slabše...	razumevanja v odnosu	otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I66	Nimava nekega odnosa.	Odnos ni vzpostavljen	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I67	Trudim se razumeti z njo samo zato, ker je mamica mojemu bratu in sestri.	Razumevanje zgolj zaradi dejstva, da je mamica polbratu in polsestri	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I68	Lahko bi reku, da se trudim razumet z njo ker se moram.	Prisiljenost v razumevanje	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I69	Razumem se bolj zato, ker se moram, če hočem prihajati k očetu in ostalim sorodnikom v tisto hišo, kjer sem včasih živel.	Obiski očeta in sorodnikov so pogojeni tudi z razumevanjem z njegovo partnerico	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I70	Uradno živim še pri mami, a se videvava zgolj kakšen dan med vikendom.	Otrok se z mami videva med vikendom	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I71	Imava pa uredu donos...	V redu odnos z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I72	...lahko ji veliko stvari zaupam...	Otrok mami veliko zaupa	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I73	... zna svetovat.	Mami zna otroku svetovati	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I74	Tak pristen odnos imava.	Odnos med mami in otrokom je pristen	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I75	Z očetom se videvam več, ker mu pomagam pri delu v domačem podjetju...	Otrok z očetom preživi veliko časa v domačem podjetju	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I76	... imava kar bol formalen odnos.	Formalen odnos z očetom	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev

				na otroka
I77	Ne govoriva o vseh stvareh...	Otrok z očetom ne govori o vseh stvareh	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I78	... niti mu za kakšne svoje težave ne povem.	Otrok očetu ne zaupa svojih težav	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I79	Nikoli nisva o tem govorila in tako je ostalo.	Otrok ima z očetom od nekaj tak odnos	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I80	To, da sam želim težave v odnosu reševati sproti.	Želja po sprotnem reševanju težav v partnerskem odnosu	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I81	Predvsem na način brez vpitja..	Način reševanje težav z mirno komunikacijo	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
I82	V otroštvu sem se velikokrat spraševal zakaj je tako, sploh na začetku, ko se starša med seboj nista razumela...	Iskanje razloga	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
I83	...včasih sem katerega izmed staršev krivil za to da nismo družina...	Obtoževanje staršev, da niso vsi skupaj kot družina	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
I84	... kasneje, ko pa sta se starša začela pogovarjati, pa mi je bilo lažje, to otroku res olajša situacijo, ko vidi da se starša mirno pogovarjata.	Sprejemanje situacije, ko sta se starša začela mirno komunicirati	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
I85	Danes, ko pogledam nazaj me boli, da nimam skupnih družinskih spominov, žal so bile tudi mnoge slike v jezi staršev uničene, to mi manjka.	Premalo skupnih družinskih spominov, fotografij, ki so jih starši v svoji jezi uničili	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
I86	V otroštvu sem iskal razloge zakaj je tako in bil žalosten...	Stalno iskanje razlogov za ločitev in razvezo staršev	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
I87	... sedaj pa razmišljam o tem,	Mnenje in mišljenje, da se je	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo

	da se je to moralo zgoditi.	to moralo zgoditi	razveze danes	staršev nekoč in danes
--	-----------------------------	-------------------	---------------	------------------------

Intervju J:

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
J1	Mami...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
J2	...oči...	Starš	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
J3	...sestra...	Sorojenec	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
J4	...brat.	Sorojenec	Družinski člani	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
J5	...ko smo se res posvetili drug drugemu...	Posvečenje pozornosti	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
J6	...ko smo šli skupaj enkrat letno na dopust.	Družinski dopust	Pozitivne lastnosti družine	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
J7	...da bi bila bolj povezana s staršema...	Povezanost	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
J8	...da bi si med sabo bolj zaupali...	Zaupanje	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
J9	...da bi v njima našla oporo.	Opora staršev	Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel	Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev
J10	Dvanajst.	12 let	Starost ob ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
J11	Mami...	Novico je sporočila mami	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
J12	...posedla v kuhinji za mizo in rekla, da se moramo pogovoriti...	Sedenje vseh otrok in mami za skupno mizo	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
J13	...nadaljevala: "Če bi se morali odločiti, pri komu bi raje živeli."	Mami je sporočila, da se moramo odločiti za življenje z enim od staršev	Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
J14	Definitivno bi si želela, da bi bilo drugače...	Otrokovo nezadovoljstvo o načinu podajanja novice	Želja po drugačem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
J15	...da ne bi padlo kot strela z jasnega...	Nenadna odločitev staršev	Želja po drugačem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
J16	...da se mi ne bi dalo tako velike odgovornosti.	Manjše prelaganje odgovornosti na otroka	Želja po drugačem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
J17	Bila sem jezna...	Jeza	Občutki ob novici,	Doživljanje ločitve

			da se starša razhajata	ali razveze staršev
J18	...razočarana.	Razočaranje	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
J19	Počutila sem se izdano...	Izdaja	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
J20	...spraševala sem se, za kaj sem kriva jaz.	Krivda	Občutki ob novici, da se starša razhajata	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
J21	Ogromen mejnik v mojem življenju.	Življenjska prelomnica	Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka	Doživljanje ločitve ali razveze staršev
J22	Najbolj strah me je bilo prav izgube prijateljev, s katerimi smo bili tako tesno povezani.	Izguba prijateljev	Največji strah v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
J23	Stres pa mi je povzročal občutek in razmišljanje komu zaupati, verjeti.	Občutek nezaupanja do družinskih članov	Stresor v času ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
J24	Nihče.	Nihče	Otrok brez pomoči in podpore oseb ali dejavnosti v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
J25	Nikogar nisem imela, od nikogar nisem dobila strokovne pomoči.	Brez pomoči strokovnih delavcev	Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze staršev	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
J26	Definitivno.	Da	Otrokova želje po večjem sodelovanju s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
J27	Na začetku že s samo predstavitvijo možnosti, kam se lahko obrnem za pomoč.	Predstavitve možnosti pomoči v procesu ločitve ali razveze	Načini sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev, ki bi si jih otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
J28	...predvsem pogovor z nevtralnimi človekom.	Pogovor z nepristransko osebo	Načini sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev, ki bi si jih otrok želel	Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze
J29	Staršema sem lahko povedala pri komu bi raje živela...	Pri katerem od staršev bo otrok živel	Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze

J30	Slišano je bilo, da sem se odločila za življenje z mami	Življenje z mami	Odločitve otroka, ki so bila v procesu ločitve ali razveze staršev upoštevane	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
J31	Da...	Da	Želja po večjem sodelovanju in odločanju o sebi v procesu ločitve ali razveze staršev	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
J32	... da bi dobila neko oporo, nekoga, ki bi mi rekel, da sem še vedno samo otrok...	Možnost pogovora z odraslo osebo	Stvari o katerih bi si otrok v procesu ločitve ali razveze želel odločiti	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
J33	...da ni vsa odgovornost na mojih plečih.	Razbremenitev odgovornosti	Stvari o katerih bi si otrok v procesu ločitve ali razveze želel odločiti	Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze
J34	Preselila sem se.	Selitev	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J35	Izgubila sem vse bližje prijatelje...	Izguba bližnjih prijateljev	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J36	...zamenjala šolo...	Menjava šole	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J37	... zamenjala tudi šport, ki sem ga trenirala, saj v tem mestu ni bilo tako uspešnega kluba, kot v prejšnjem...	Menjava vrste športa, ki ga je otrok treniral	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J38	...zamenjala vse interesne dejavnosti...	Menjava vseh interesnih dejavnosti	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J39	... učila se igranja klavirja pri drugi strokovnjakinji, ki mi ni bila tako všeč, kot prva...	Menjava učiteljice za klavir	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

J40	... sem izgubila voljo do vsega, kar me je pred ločitvijo veselilo.	Izguba volje in interesa za vse dejavnosti in aktivnosti	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J41	Izgubljala sem stike z očetom in njegovo družino.	Izguba stikov z očetom in njegovo družino	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J42	Poslušala sem sovražne govore enega starša proti drugemu.	Poslušanje sovražnih govorov enega starša o drugem	Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J43	Materi.	Mami	Oseba, ki ji je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J44	Zelo redko sem se videla z očetom...	Stiki z očetom zelo redki	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J45	...postopoma čedalje manj.	Stiki z očetom so skozi čas postali vse redkejši	Način ohranjanja stikov z drugim staršem	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J46	Nisem jih...	Prekinitev vseh stikov s širšim sorodstvom	Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J47	Predstavljala sem jo kot, jaz, mami in brat.	Otrok je za svojo družino predstavljal člane, s katerimi je živel	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J48	O tem pravzaprav skorajda nisem govorila.	Otroku ni bilo lahko govoriti o ločitvi ali razvezi staršev	Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja po ločitvi ali razvezi staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J49	Vedno sem vse praznovala samo z mami in njeno stranjo družine.	Otrok je vedno praznoval z mami in njenim širšim sorodstvom	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

J50	Na maturantski ples pa sem povabila tudi očeta...	Otrok je na maturantski ples povabil tudi očeta	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J51	... a sem se o tem skregala z mami, saj je rekla, da ne bo sedela za isto mizo kot on.	O vabilu očeta na za otroka pomemben dogodek, se je otrok moral spreti z mami, ker tega ni odobraval	Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J52	Polbrata po očetovi strani.	Polbrat	Otrok je dobil polbrata/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J53	Spoznala sem očetovo partnerico.	Spoznanje očetove nove partnerice	Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J54	Z očetom skorajda nimam stikov, ne zaupam mu, tako da tudi njegove partnerke ne vidim skoraj nikoli...	Ni stikov, ni odnosa	Odnos med otrokom in novimi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J55	... do nje čutim prezir.	Prezir	Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J56	Zelo mi je žal, da se s polbratom ne vidiva skoraj nikoli...	Skoraj ni stikov	Odnos s polbratom/polsestro	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J57	Z mami boljši, kot kadarkoli	Odločno razumevanje z mami	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J58	Je moja opora....	Mami je otrokova opora	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J59	...oseba, ki ji najbolj zaupam.	Mami največja zaupnica	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

J60	Z očetom skoraj ne govorim.	Z očetom otrok ne govori	Otrokov odnos s starši danes	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J61	Sama ločitev ne vpliva na moja partnerska razmerja.	Zgolj sama ločitev ali razveza nima vpliva na otrokovo vstopanje v partnerska razmerja	Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose	Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka
J62	Takrat se mi je podrl svet...	V času ločitve ali razveze je otroku to predstavljalo konec sveta	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
J63	... mislila sem, da je to nekaj najslabšega kar se ti lahko zgodi.	Nekaj najslabšega kar se lahko komu zgodi	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze nekoč	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
J64	Sedaj se čedalje več ljudi ločuje in je tudi v družbi to postalo bolj sprejemljivo, zato se mi zdi da ločitev ni vedno slaba.	Ločitev ali razveza je lahko rešitev	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
J65	Če se partnerja ne razumeta več, če nekdo koga vara, kjer ni več zaupanja, komunikacije, truda, potem je bolje, da gresta narazen.	V primeru, da partnerja ne zmoreta zgladiti sporov je ločitev ali razveza prava odločitev	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes
J66	Sedaj to vidim tudi za moja starša, mami je definitivno veliko srečnejša odkar je sama, tako pa se je tudi najin odnos okrepil.	Ločitev ali razveza je lahko rešitev	Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes	Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes

9.3 Odnosno kodiranje

Družinsko življenje pred ločitvijo ali razvezo staršev

Družinski člani

- Starš (A1, A3, B1, B2, C1, C2, D1, D2, E1, E2, F1, F2, G1, G2, H1, H2, I1, I2, J1, J2)
- Sorojenec (A2, B3, C3, D3, H3, J3, J4)
- Stari starš (A4, D4, E3, I3, I4)
- Teta (I5)

Pozitivne lastnosti družine

- Povezanost; Brezskrbnost; Pozitivna naravnost; Opora; Zaupanje; Srečna družina; Pozitivno doživljanje lastne družine; Posvečanje pozornosti (A5, B4, B5, B6, F3, G5, G6, H7, J5)
- Družinski izleti; Družinske počitnice; Družinski dopust (A6, C5, C6, G4, I6, J6)
- Materinska skrb (A7)
- Čas z očetom; Lep odnos z očetom (A8, E5)
- Šale (A9)
- Časi razumevanja med staršema (A10)
- Skupen čas; Skupno življenje; Istočasna razpoložljivost obeh staršev; Način življenja (C4, D6, E4, G3)
- Življenje v mestu (D5)
- Dober status družine v družbi (H8)

Lastnosti, ki bi si jih za svojo družino želel

- Kvalitetno preživljanje časa z družino (A11)
- Sproščeno ozračje; Mirno pogovarjanje (A12, A15)
- Varnost (A13)
- Medsebojno sprejemanje; Zaupanje (A14, J8)
- Lepi odnosi (A16)
- Mamina pozornost (B7)
- Varen odnos z mami (B8)
- Več očetove pozornosti (C7)
- Konc nevzdržnega odnosa med staršema (D7)
- Očetovo nasilno vedenje (D8)
- Zmanjšanje očetovega prekomernega pitja alkohola (E6)
- Brez želja po spremembi (F4)
- Življenje brez krega; Konec preprirov med starši (G7, I7)
- Povezanost staršev; Povezanost (H4, J7)
- Odobravanje poslušanja vseh vrst glasbe; Odobravanje gledanja televizije (H5, H6)
- Starševska odgovornost, da se otroka ne uporablja za posredovanje med prepirajočimi starši (I8)

- Opora staršev (J9)

Doživljanje ločitve ali razveze staršev

Starost o ločitvi ali razvezi staršev

- 9 let (A17, C8)
- 7 let (B9)
- 14 let (D9)
- 8 let (E7, G8, H9)
- 5 let (F5, I9)
- 12 let (J10)

Način, na katerega je otrok izvedel novico o ločitvi ali razvezi staršev

- Odhod od doma; Začetek ločenega življenja (A18, F6, G10, I10)
- Novico sta sporočila oba starša skupaj; Skupno sporočilo obeh staršev o ljubezni do otroka in nezmožnosti nadaljevanja skupnega življenja (B10, E9)
- Novica je bila sporočena ustno (B11)
- Razlaga o razhodu (B12)
- Oče je ob zapuščanju skupnega doma povedal, da se z mami ločujeta; Novico je sporočil oči (C10, H10)
- Novico je sporočila mami (D10, J11)
- Na željo otroka, pisni način sporočanja novice (D11)
- Zapis o mamini novi službi in o selitvi na drugi konec Slovenije brez očeta (D12)
- Sporočilo o začetku ločenega življenja (E10)
- Sporočilo o razpoložljivosti obeh staršev (E11)
- Mamina razlaga ločitve po odhodu iz skupnega doma (F7, G11, I11)
- Otrokovo samospoznanje skozi prepir staršev pred odhodom od doma (G9)
- Informacija o očijevi novi partnerici in njegovi želje po življenju z njo (H11)
- Očijevo izražanje sočutja z darovanjem denarja (H12)
- Sedenje vseh otrok in mami za skupno mizo (J12)
- Mami je sporočila, da se moramo odločiti za življenje z enim od staršev (J13)

Želja po drugačnem sporočilu o ločitvi ali razvezi staršev

- Bilo je okej; Ne (A19, D13, G12, H13)
- Zelo zrelo sporočanje novice, ker sta bila prisotna oba starša; Izbrala sta fajn način sporočanja novice, saj sta bila prisotna oba (B13, E8)
- Želja po razlagi o ločitvi ali razvezi pred odhodom iz skupnega doma (C9, F8)
- Želja po skupnem pogovoru (C11)
- Sporočilo bi moralo vsebovati informacijo, da za ločitev ni kriv otrok (C12, I12)

- Sporočilo bi moralo vsebovati informacijo o dogajanju v družini, preden bi prišlo do ločitve ali razveze (F9)
- Sporočilo bi moralo vsebovati informacijo, da starševska ljubezen do otroka ostaja (I13)
- Otrokovo nezadovoljstvo z načinom podajanja novice (J14)
- Da ne bi bila ločitev ali razveza staršev nenadna odločitev (J15)
- Manjše prelaganje odgovornosti na otroka (J16)

Občutki ob novici, da se starša razhajata

- Veselje (A20, D14, H14)
- Doživljanje težkih trenutkov za lepšo prihodnost (A21)
- Izgubljenost; Zmedenost; Negotovost (A22, B17, G14)
- Slabi občutki; Neprijetni občutki; Razočaranje (B14, C13, F10, J18)
- Nezmožnost razumevanja situacije (B15)
- Jok (B16, C14)
- Strah pred prihodnostjo; Strah (B18, G13)
- Psihična bolečina (B19)
- Izdaja (B20, J19)
- Osamljenost (B21)
- Strah pred izgubo prijateljev (D15)
- Krivda (E12, J20)
- Zamira (E13)
- Žalost, jeza (G15, H17, J17)
- Zaskrbljenost za ostale člane družine (G16)
- Svoboda (H15)
- Možnost razvoja po svojih željah (H16)
- Se ne spomnim (I14)

Pomen ločitve ali razveze staršev za otroka

- Odrešitev (A23)
- Željen razplet (A24)
- Konec obdobja sreče in brezskrbnosti (B22)
- Razpad družine (C15)
- Pomankanje očetove prisotnosti; Pomankanj očetove podpore; Manj časa z očetom (C16, C17, E15, F12, G17, I16)
- Nov začetek (D16)
- Dvojno življenje; Ločeno življenje (E14, I15)
- Selitev (F11)
- Skrb sorodnikov za otroka (G18)
- Pridobitev sprejemajočega okolja (H18)

- Življenjska prelomnica (J21)

Varovalni dejavniki in dejavniki tveganja v procesu ločitve ali razveze staršev

Največji strah v času ločitve ali razveze staršev

- Vrnitev na skupno prebivališče (A25)
- Neuspešna zaščita pred morebitno ponovitvijo nasilja (A26)
- Vplivanje procesa ločitve ali razveze na ostale družinske člane (A27)
- Mamina uspešnost pri iskanju nove službe (A28)
- Negotovost glede novega doma (A29)
- Prihodnost (A30)
- Pričanje na sodišču; Obisk strokovnih delavcev, Dajanje izjav na sodišču in CSD (A31, C19, G19)
- Lakota (B23)
- Pogostost stikov s starši; Pogostost stikov z očetom (B24, C21, E16)
- Življenje narazen (D17)
- Kako pravilo govoriti z vsakim članom družine (F15)
- Prisiljenost v stik z očetom (G20)
- Ni bilo strahu (H20)
- Zamira staršev (I18)
- Izguba prijateljev (J22)

Stresor v času ločitve ali razveze staršev

- Vsakodnevna vožnja v šolo iz oddaljene varne hiše (A32)
- Podoživljane nasilnih situacij (A33)
- Prepiri staršev pred otrokom; Grožnje staršev s smrtjo (B25, B26)
- Mamino nesprejemanje otrokovega dobrega odziva na ločitev ali razvezo (C18)
- Slabo soočanje družinskih članov z ločitvijo ali razvezo (C20)
- Vožnja iz enega doma v drug dom (D18)
- Malo stika z mami in sestro (D19)
- Čakanje povabila na CSD (E17)
- Grde govornice starih staršev o mami (F13)
- Izkoriščanje mojega zaupanja (F14)
- Popoldanska srečanja z očetom (G21)
- Sprememba v družini (H19)
- Sodelovanje v procesu ločitve ali razveze na različnih ustanovah (I17)
- Občutek nezaupanja do družinskih članov (J23)

Osebe, ki so bile otroku v pomoč in podporo v času ločitve ali razveze staršev

- Mami (A34, C24, D21, E28, F16, G22, H21, I19)
- Sestra (A35)

- Sorodniki (A40, H22, I22)
- Strokovne delavke iz varne hiše (A43)
- Nihče (B27, J24)
- Stari starši; Babi (C22, D20, I21)
- Teta (C23)
- Trenerka; Trener (C29, D24, E23)
- Oči; Ati (E27, I20)
- Stric z družino (G23)

Načini nudenja pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razvezave staršev

- Tolažba (A36)
- Pripravljenost poslušat (A37)
- Otrok ni bil nikoli sam (A38)
- Stalna razpoložljivost za pomoč; Druženje (A39, I26)
- Vprašanja o potrebah (A41)
- Ustvarjanje lepih trenutkov; Druženje; Izleti (A42, C32, I24)
- Pogovor (A44, C25, D22, E24, E26, F18, G24, H23, I23)
- Spodbude (C26)
- Prijateljice (C31)
- Individualni treningi (E25)
- Materialne dobrine (I25)
- Izkazovanje ljubezni (I27)

Dejavnosti, ki so bile otroku v pomoč in podporo v procesu ločitve ali razveze staršev

- Treniranje gimnastike; Treniranje odbojke; Gibanje; Treniranje plesa; Treniranje taekwondoja; Treniranje baleta (C27, C28, C30, D23, E20, F17)
- Poslušanje glasbe (D25)
- Branje (E18)
- Druženje s psom (E19)
- Pisanje dnevnika (E21)
- Pisanje pisem samemu sebi (E22)

Strokovni delavci s katerimi je otrok sodeloval v procesu ločitve ali razveze staršev

- Policisti (A45)
- Strokovna delavka v varni hiši (A47)
- Socialna delavka s CSD; Socialna delavka; Strokovni delavec na CSD (A54, C34, E30, I30)
- Brez pomoči strokovnih delavcev (B28, D26, G25, H24)
- Psihologinja (C33, E29)
- Zdravnik (C35)

- Razredničarka; Učiteljica v OŠ; Razredničarka v OŠ; Učitelji v OŠ (A58, C39, F19, I32)

Doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze staršev

- Velika pomoč pri zagotovitvi občutek varnosti; Velika pomoč (A46, F21)
- Ni bil prijeten občutek (A57)
- Otrok sodelovanja ni doživljal kot pomoči (C36)
- Zadovoljstvo s sodelovanjem (C41)
- Odpor do sodelovanja s strokovnimi delavci; Neprijetnost (E31, I29)
- Nezadovoljstvo s sodelovanjem (E33)
- Strokovnjak je situacijo razumel (F20)
- Obremenitev (I28)

Vzroki za negativno doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v času ločitve ali razveze staršev

- Odnos med strokovno delavko in otrokom ni bil vzpostavljen (A56)
- Ni bilo želje po pomoči in podpori s strani otroka (C37)
- Srečanja s strokovnimi delavci so bila dodaten stres (C38)
- Negativne oznake otroka s strani strokovne delavke (E32)
- Odločanje za starša, ki ti je ljubši (E34)
- Otrokova nevednost kakšne posledice bodo imele njegove izjave (I31)
- Učiteljev pogovor o ločitvi ali razvezi v prisotnosti sošolcev (I33)

Vzroki za pozitivno doživljanje sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev

- Možnost sodelovanja s strokovno delavko brez prsile (C42)
- Prijaznost (E36)

Načini nudenja strokovne pomoči in podpore otroku v času ločitve ali razveze staršev

- Pogovor; Pogovor o počutju; Individualni pogovori (A48, C40, E35, F22)
- Prepoznavanje potreb (A49)
- Poslušanje (A50)
- Svetovanje (A51)
- Vlivanje poguma (A52)
- Spodbujanje upanja (A53)
- Prisotnost pri stikih pod nadzorom (A55)
- Skrb za počutje (A59)
- Spodbude z neverbalno komunikacijo (A60)

Otrokova želja po večjem sodelovanju s strokovnimi delavci c procesu ločitve ali razveze staršev

- Ne (A61, C43, G26, I34)
- Da (B29, F23, H25, J26)

- Da, v zvezi z dogodkom, ki je razlog za ločitev ali razvezo (D27)
- V primeru, da bi bila prva izkušnja pozitivna, potem da (E37)

Načini sodelovanja s strokovnimi delavci v procesu ločitve ali razveze staršev, ki bi si jih otrok želel

- Razbremenitev krivde (B30)
- Letom primerna razlaga (B31)
- Pogovor; Pogovor z nepristransko osebo (B32, D29, E38, F24, H26, J28)
- Upoštevanje otrokove prisotnosti pri nasilnem dogodku v družini (D28)
- Vzpostavitev varnega prostora za sodelovanje s strani strokovnega delavca (E39)
- Strokovni delavec kot zaupnik (E40)
- Informacije o tem, kako ustaviti grde govorice sorodnikov o drugem staršu (F25)
- Možnost predstavitve svojih misli (H27)
- Možnost deliti svojo zgodbo z nekom (H28)
- Predstavitev možnosti pomoči v procesu ločitve ali razveze (J27)

Participacija otrok v zanje pomembnih odločitvah v procesu ločitve ali razveze staršev

Stvari o katerih je otrok v procesu ločitve ali razveze staršev lahko odločal

- Stiki z očetom; Izбира o stikih; Stiki (A62, E44, G28)
- Selitev (A66)
- O ničemer; Pri nobenem; Nič (B33, C44, F26, H29)
- Odločitev, da se ne menja OŠ (D31)
- V času OŠ bivanje pri očetu, klub nerazumevanju z njim (D32)
- Z vpisom v srednjo šolo, selitev k mami (D33)
- Izražanje želja (E43)
- Upoštevanje otrokovih odločitev, ne odločitev sodbe (E45)
- Obisk institucij, ki urejajo zadeve v zvezi z ločitvijo ali razvezo (G29)
- Pri katerem od staršev bo otrok živel (I35, J29)

Količina otrokovega sodelovanja in odločanja pri zanj pomembnih stvareh v procesu ločitve ali razveze staršev

- Želja je bila vedno upoštevana (A63)
- Popolnoma (A64)
- Delno odločala (A65)
- Veliko (D30)
- Popolno odločanje v sodelovanju s starši (E42)
- Večkratni pogovori o prebivališču (I36)

Slišnost in uveljavitev otrokovega mnenja v procesu ločitve ali razveze staršev

- Da (A67, D34, G30, I37)

- Ne (B34, C45, F27, H30)
- Otrok je bil prisiljen v upoštevanje mnenja drugih (B35)
- S strani staršev, da (E46)

Odločitve otroka, ki so bila v procesu ločitve ali razveze staršev upoštevane

- Življenje z mami (A68, I38)
- Odločanje o pogosti stikov z očetom; Stiki z očetom (A69, G31)
- Vse (D35, E48)
- Obisk institucij, ki urejajo zadeve v zvezi z ločitvijo ali razvezo (G32)

Želja po večjem sodelovanju in odločanju o sebi v procesu ločitve ali razveze staršev

- Ne (A70, D36, E48, G33, H31, I39)
- Da (B36, C46, F28, J31)

Stvari o katerih bi so otrok v procesu ločitve ali razveze želel odločati

- Sodelovanje s starši (B37)
- Pridobitev pomoči učiteljice ob zbadanju sošolcev zaradi ločitve ali razveze staršev (B38)
- Vprašanje prebivališča (C47)
- Stiki z očetom (C48, F30)
- Podpora pri soočanju z opravljanjem in jezo (F29)
- Vključevanje očeta v otrokovo življenje (F31)
- Možnost pogovora z odraslo osebo (J32)
- Razbremenitev odgovornosti (J33)

Vpliv sprememb družinskega življenja po ločitvi ali razvezi staršev na otroka

Spremembe, ki jih je ločitev ali razveza staršev prinesla v otrokovo življenje

- Menjava šole (A71, J36)
- Selitev (A72, F33, G34, J34)
- Menjava kroga vrstnikov (A73)
- Manj stikov s prijatelji iz okolja, kjer je otrok živel pred ločitvijo ali razvezo; Izguba najboljših prijateljic; Izguba bližnjih prijateljev (A74, G35, I41, J35)
- Druga hiša (A75)
- Deljenje svoje sobe z drugimi (A76)
- Novi prostori (A77)
- Prilagajanje življenju skupaj z dedkom in babico (A78)
- Nove navade in pravila v novem domu (A79)
- Manj časa z očetom; Odselitev očeta; Spremenjen odnos z očetom; Izguba očeta; Izguba stikov z očetom in njegovo družino (B39, E49, F32, G36, H32, J41)

- Potisnjenost v hitrejši odrasčanje; Prevezanje večje odgovornosti; Bolj zrelo razmišljanje (B40, D40, D41, F34, I45, I46)
- Otrok je veliko časa preživel sam (B41, H36)
- Finančne težave (B42, E53, H34, I44)
- Otrok se je odpovedoval dejavnostim in aktivnostim (B43)
- Nadomeščanje očetovega lika (B44)
- Definicija družine (C49)
- Organiziranost v gospodinjstvu (C50)
- Razpetost med staršema; Dvojno življenje; Ločeno življenje (C51, D37, I40)
- Veliko novih ljudi; Veselje do spoznavanja novih ljudi (D38, D44)
- Vpis na srednjo šolo, ki ne bi bil mogoč, če ne bi prišlo do ločitve ali razveze staršev (D39)
- Spoznanje kako potisniti od sebe osebe, ki niso v korist (D42)
- Večja odprtost (D43)
- Hitro seznanilo, da ima mami novega partnerja (E50)
- Skupno življenje z maminim novim partnerjem (E51)
- Babičino grdo govorjenje o mami (E52)
- Sprememba priimka (G37)
- Obiskovanje očeta na njegovem novem domu (H33)
- Manj materialnih dobrin (H35)
- Manj stikov z nekaterimi sorodniki (I42)
- Občutek drugačnosti med vrstniki (I43)
- Menjava vrste športa, ki ga je otrok treniral (J37)
- Menjava vseh interesnih dejavnosti (J38)
- Menjava učiteljice za klavir (J39)
- Izguba volje in interesa za vse dejavnosti in aktivnosti (J40)
- Poslušanje sovražnega govora enega starše o drugem (J42)

Oseba, ki ji je bil otrok zaupan v varstvo in vzgojo

- Mami (A80, B45, C52, D45, E54, F35, G38, H37, I47, J43)

Način ohranjanja stikov z drugim staršem

- Nekaj stikov pod nadzorom na CSD; Nekaj stikov pod maminim nadzorom (A81, G39)
- Prekinitev stikov z očetom (A82, D46)
- Ponovna vzpostavitev stikov z očetom čez nekaj let (A83)
- Sprotno srečevanje z očetom, navadno dvakrat tedensko (A84)
- Stiki z očetom vsak drugi vikend in nekaj dni med počitnicami; Vsak drugi vikend in vsako drugo sredo (B46, F36, I48)
- Priložnostni stiki z očetom; Občasni stiki z očetom (C53, H38)
- Ohranjanje stika z očetom z rednimi telefonskimi klici (C54)

- Stiki z očetom so potekali tako kot si je otrok želel sam (E55)
- Kasneje stiki z očetom enkrat tedensko (G40)
- Stiki z očetom zelo redki (J44)
- Stiki z očetom čas skozi čas postali vse redkejši (J45)

Način ohranjanja stikov s širšim sorodstvom

- Prekinitev stikov s širšim sorodstvom po očetovi strani za nekaj let (A85)
- Še danes z nekaterimi sorodniki stiki niso vzpostavljeni (A86)
- Z bližnjimi sorodniki so se vezi čez čas okrepile (A87)
- Danes redni stiki z bližnjimi sorodniki (A88)
- Sorodnike je otrok srečal takrat, ko je bil pri staršu (B47, E55, F37, H39, I49)
- Skupna nedeljska kosila preden se je otrok vrnil k mami (B48)
- Isto kot pred ločitvijo ali razvezo; Nič se ni spremenilo (C55, D47)
- Kasneje prekinitev stikov s sorodstvom po očetovi strani (E56)
- Prekinitev vseh stikov s širšim sorodstvom po očetovi strani; Prekinitev vseh stikov s širšim sorodstvom (G41, J46)
- Otrok je z vsemi sorodniki ostal v stiku (H40)
- Začasno življenje z nekaterimi sorodniki po mamini strani takoj po ločitvi ali razvezi staršev (I50)
- Redna nedeljska kosila s sorodniki po mamini strani (I51)
- Stiki s starima staršema po mami strani dvakrat tedensko, ko sta otroka vozila na trening (I52)

Otrokova predstavitev svoje družine v obdobju odraščanja o ločitvi ali razvezi

- Otrok je za svojo družino predstavljal člane, s katerimi je živel (A89, B49, C56, D49, F38, G42, H41, I53, J47)
- Otroku ni bilo težko govoriti o ločitvi ali razvezi staršev (C57, D48, E58, F39, G43, H42)
- Zaradi posmeha sovrstnikov je bilo otroku težko govoriti o ločitvi ali razvezi staršev; Otroku ni bilo lahko govoriti o ločitvi ali razvezi staršev (B50, A90, B51, J48)
- Otrok je povedal, da sta starša ločena ali razvezana (E57)
- Ob sami ločitvi ali razvezi staršev in takoj po njej je otrok o tem težko spregovoril (I55)
- Nekaj let po ločitvi ali razvezi staršev otroku o njej ni bilo več težko govoriti (I54)

Doživljanje praznovanj za otroka pomembnih dogodkov po ločitvi ali razvezi

- Otrok je vedno praznoval z mami in njenim širši sorodstvom; Valeta, obhajilo in birma v krogu maminih sorodnikov (A91, G44, I57, J49)
- Otrok ni želel očetovih sorodnikov na zanj pomembnih dogodkih; Otrok si ne želi očetove prisotnosti na zanj pomembnih dogodkih; Otrok ni pogrešal očeta na zanj pomembnih dogodkih (A92, D53, G45)
- Otrok na valetu ni povabil očeta (A93, G49)
- Otrok na maturantski ples ni povabil očeta (A94)

- Dvakratno praznovanje rojstnega dne (B52, E59, F40, I56)
- Dvojne počitnice; Dvojni dopust (B53, E63, I60)
- Prisotnost obeh staršev na torkovi valeti, kjer je otrok zaradi napetosti v ozračju krivil sebe; Oče je bil povabljen na valetu, za kar je otroku žal (B54, D52)
- Otrok je rojstni dan preživel z mami in bratom; Zabava ob rojstnih dnevih otroka, vedno pri mami; Otrok je šel na dopusti in praznoval pomembne dogodke po ločitvi ali razvezi vedno v družbi mame in sestre (C58, F41, H45)
- Otrok je za rojstni dan dobi dvojna darila (C59, G46)
- Praznike je otrok preživel na maminem domu (C60)
- Oče je za praznike otroka vedno poklical (C61)
- Oče otroka se ni udeleževal za otroka pomembnih dogodkov, kljub temu, da je bil povabljen (C62, H43)
- Oče navadno ni bil vpleten v to, za vse je poskrbela mami, tako kot pred ločitvijo ali razvezo (D50)
- Včasih je bilo še bolj zanimivo kot pred ločitvijo ali razvezo staršev, ker je otrok lahko na mamin dom povabil prijatelje in sošolce (D51)
- Na dopust je otroka vedno peljala samo mami (D54, F44, G48)
- Deljenje praznikov, pol pri enem staršu, pol pri drugem staršu (E60)
- Na tekme in valetu sta prišla oba starša (E61)
- Otrok na maturantski ples ni povabil očeta zaradi ozračja (E62)
- Prisotnost obeh staršev na maturantskem plesu (F42)
- Na maturantskem plesu so bili zaradi prisotnosti obeh staršev nenavadni občutki pri otroku, saj tega ni vajen (F43)
- Oče je otroku vedno samo obljubljal potovanja (F45)
- Otrokovo razočaranje, ker do potovanj z očetom ni nikoli prišlo (F46)
- Oče in njegova mama sta otroku za rojstnih dan voščila preko telefona (G47)
- Otrok je na maturantski ples namesto očeta povabil očima, kljub temu, da mu je bilo ob zavedanju, da očeta ne bo tam, težko (G50)
- Oče je otroka vzel na dopust zgolj nekajkrat po ločitvi ali razvezi (H44)
- Na valetu, obhajilo in birmo so vedno prišli tudi sorodnik po očetovi strani (I58)
- Sorodnik po očetovi strani so bili vedno stran od maminih sorodnikov (I59)
- Otrok je na maturantski ples povabil tudi očeta (J50)
- O vabilu očeta na za otroka pomemben dogodek, se je otrok moral spreti z mami, ker tega ni odobraval (J51)

Novi partnerji staršev po ločitvi ali razvezi

- Spoznanje očetove nove partnerice (A95, B57, C63, F47, G51, H47, I61, J53)
- Spoznanje maminega novega partnerja (A103, C66, D55, E64, F59 G52)

Odnos med otrokom in novimi parterji staršev po ločitvi ali razvezi

- Sprejemajoč odnos; Spoštljiv odnos; Prijateljski odnos (A104, D58, H49)
- Realni pogovori o življenjskih zadevah; Pogovarjanje (A105, H55)
- Mamin novi partner je vedno na razpolago za pomoč (A106)
- Slab odnos; Nezaupljiv odnos; Čedalje slabši odnos (E66, F60, G63)
- Pogovor o samo res nujnih stvareh (E67)
- Grde besede s strani maminega novega partnerja, psihično nasilje (E68)
- Doživljanje fizičnega nasilja s strani maminega partnerja (E70)
- Različna obdobja razumevanja v odnosu (F52, I65)
- Pred porodom sestrice je otroku posvečala veliko pozornosti (F53)
- Po porodu so se stiki pretrgali (F54)
- Danes imata otrok in partnerica očeta zopet nek odnos (F55)
- Stiki niso pogosti (F56)
- Kadar sta otrok in partnerica očeta v stiku je odnos normalen (F57)
- Za rojstni dan otrok dobi darilo (F58)
- Otroka in partnerja njegove mami je povezoval njegov pes (F63)
- Od otrokove pobude za srečanje z očetom in njegovo novo partnerico je odnos normalen (G58)
- Zelo lep odnos otrok z maminim partnerjem do prve vzpostavitve svojega partnerskega odnosa (G61)
- Očetova partnerica je otroka vozila naokoli (H53)
- Očetova partnerica je otroku nudila tudi materialne dobrine (H54)
- Odnos ni bil vzpostavljen; Odnos ni vzpostavljen (B59, I66)
- Razumevanje zgolj zaradi dejstva, da je mamica polbratu in polsestri (I67)
- Ni stikov, ni odnosa (J54)

Otrokovo doživljanje novih partnerjev svojih staršev

- Mamin partner je v hiši otroka zelo domač (A107)
- Otroku ne ustreza osebnost očetove partnerice (C65)
- Otrok partnerja doživlja kot vnos zanimive družinske dinamike (D56)
- Otrok ga doživlja kot v redu osebo; Prijazna oseba; Dobra oseba (D57, H48, H52)
- Otrok pozitivno doživlja, da mamin partner ne želi prevzemati očetovske vloge (D59)
- Maminega novega partnerja pri otroku nekaj moti (E71)
- Mamin novi partner otroka ni nikoli čisto sprejel (E74)
- Prepozno za vzpostavljanje odnosa med maminim novim partnerjem in otrokom (E75)
- Občutek nesproščenost na domu zaradi prisotnosti maminega novega partnerja (E76)
- Vzkipljiva oseba (E69)
- Otroku ni bil všeč (F61)
- Ni bil slab do otroka (F62)
- Hiter prihod očetove nove partnerice po ločitvi ali razvezi (G55)

- (G56, C64)
- Razlog za zmanjšano željo po stikih z očetom (G57)
- Mučno doživljanje večkratnega prekinjanja in ponovnega vzpostavljanja zveze med mami in njenim partnerjem (G59)
- Želja, da se mami in njen partner dokončno odločita, kaj si želita glede zveze (G60)
- Močno ljubosumna oseba (G62)
- Obsedenost z otrokom in mami (G64)
- Pretirano poudarjanje navezanosti in ljubezni samo do otroka in njegove mami (G65)
- Otroko doživlja odnos partnerice kot lepšega od odnosa očeta do njega (H56)
- Prisiljenost v razumevanje (I68)
- Obiski očeta in sorodnikov so pogojeni tudi z razumevanjem z njegovo partnerico (I69)
- Prezir (J55)

Srečanje otrok novih partnerjev svojih staršev iz prejšnjih razmerji

- Sin očetove nove partnerice (A101)
- Hčeri maminega novega partnerja (A108)
- Sin in hči maminega novega partnerja (C67)
- Otroci očijeve partnerice (G53)

Otrokov odnos z otroki novih partnerjev svojih staršev iz prejšnjih razmerji

- Želja po še več stika (A109)
- Dobro razumevanje; Lep odnos (A110, A102, C68, C69)
- Odnos ni bil nikoli vzpostavljen (G54)

Otrok je dobil polbrata/polsestro

- Polsestra (B55)
- Polbrat (H46, J52)
- Polbrat in polsestra (E6, I62)

Odnos s polbratom/polsestro

- Ljubezniv odnos; Lep odnos (B56, E72, I63)
- Skrb za polbrata in polsestro (E73)
- Redki stiki (H50)
- Normalen odnos (H51)
- Dobro razumevanje (I64)
- Skoraj ni stikov (J57)

Otrokovo doživljanje polbrata/polsestre

- Otroko polsestro doživlja kot srečo (B58)

Otrokov odnos s starši danes

- Poglobitev odnosa z mami po ločitvi ali razvezi; Odnos med mami in otrokom je pristen (A111, I74)
- Odlično razumevanje z mami, Super razumevanje z mami (A112, C70, D60, F65, G68, J57)
- Veliko pogovora o vseh temah z mami (A113, C73, D63, E78, F67)
- Obojestranska pomoč in podpora v odnosu z mami; Mami je vedno pripravljena za nudenje pomoči; Mami je otroku v pomoč in podporo; Mami zna otroku svetovati; Mami je otrokova opora (A114, D61, D62, I73, J58)
- Mami vedno poskuša razumeti; Mami je pomembno otrokovo mnenje (A115, D64)
- Z očetom bolj domač odnos zadnjih nekaj let (A116)
- Srečanja z očetom bolj sproščena kot takoj po ločitvi ali razvezi (A117)
- Večja povezanost z očetom kot takoj po ločitvi ali razvezi (A118)
- Z očetom pogovori le o določenih temah; Formalen odnos z očetom; Z očetom otrok ne govori o osebnih zadevah; Otroku z očetom ne govori o vseh stvareh; Otroku očetu ne zaupa svojih težav (A119, H60, H61, I66, I77, I78)
- Oče starševske ljubezni ne izkazuje z besedami, ampak išče druge načine (A120)
- Otroku z mami nima stika (B60)
- Otroku z očetom vzpostavlja stik nazaj, saj ga je v preteklosti prekinil (B61)
- Skupno življenje z mami (C71, F64)
- Mami največja zaupnica; Zelo povezan odnos z mami; Otroku mami veliko zaupa (C72, F66, I72, J59)
- Z očetom glede odnosa trenutno na najslabši točki po ločitvi ali razvezi (C74)
- Z očetom otrok trenutno nima stikov; Z očetom otrok trenutno nima nobenega odnosa (C75, D65)
- Otroku se trudi za ohranjanje odnosa, oče se na to ne odziva (C76)
- Otroku gre k očetu zgolj po preživnino; Oče otroku plačuje preživnino (D66, G74)
- Oče odločil kdaj in kje po otroku prejel preživnino (D67)
- Otroku določi, da z očetom beležita prejemanje preživnine (D68)
- Odločno razumevanje z obema (E77)
- Otrokova prisotnost na terapevtskih skupinah v okviru očetovega zdravljenja odvisnosti od alkohola (E79)
- Odnos z očetom se še izboljšuje (E80)
- Stiki z očetom so priložnostni (F68)
- Stiki z očetom navadno za kakšne pomembnejše dogodke-rojstne dneve in praznike (F69)
- Otroku se z očetom ne pogovarja veliko; Otroku ima z očetom malo stika; Z očetom otrok ne govori (H63, G69, J60)
- Fizični stik je manjkrat kot 5-krat letno (G70)
- Otroku z očetom odnos ohranja s telefonskimi klici vsaj enkrat mesečno (G71)
- Otroku ne čuti potrebe po fizični bližini z očetom (G72)
- Otroku si želi ohranjati stike preko telefona (G73)

- Prijateljski odnos z mami; Spoštljiv odnos z mami; V redu odnos z mami (H57, H58, I71)
- Otrok ne pove vsega mami (H59)
- Oče ne sprejema otrokove homoseksualne spolne usmerjenosti (H62)
- Otrok se z mami videva med vikendom (I70)
- Otrok z očetom veliko časa preživi v domačem podjetju (I75)
- Otrok ima z očetom od nekdaj tak odnos (I79)

Vpliv izkušnje ločitve ali razveze staršev na otrokovo vstopanje v partnerske odnose

- Izogibanje osebam, ki kažejo vzorce nasilnega vedenja (A121)
- Izogibanje osebam, ki so varali svoje partnerice; Varanje je popolnoma nesprejemljivo (A122, H64)
- Vpliv na otrokovo vstopanje v partnerske odnose ni imela sama ločitev ali razveza, temveč odnos z mami; Zgolj sama ločitev ali razveza nima vpliva na otrokovo vstopanje v partnerska razmerja (B62, E82, J61)
- Strah pred partnerjevo nenadno zapustitev (C77)
- Predhodna zapustitev partnerja, da ne bi bil on tisti, ki bi odšel (C78)
- Strah, pred prizadetostjo zaradi fantove zapustitve (C79)
- Spoznanje, da ženska moškemu ni suženj (D69)
- Spoznanje, kako se postaviti zase (D70)
- Spoznanje, da sta oba partnerja v razmerju enako sposobna za vsa opravila (D71)
- Neodobravanje partnerjevega pretiranega pitja alkohola (E81)
- Občutek, da partner otroka ne more imeti rad (F70)
- Otrokov občutek, da ni dovolj dober za nikogar (F71)
- Ni prepričanja v idealistična razmerja (F72)
- Vsakokratno dopuščanje, da se par lahko razide (F73)
- Prepričanje, da otrok ne bo celo življenje z enim partnerjem (F74)
- Prepričanje, da je potrebno vedeti, da je realno, da se pari razhajajo (F75)
- Otrok si ne želi poroke (G75)
- Romantična osebnost (H65)
- Otrokova želja, da je partnerju vedno prva oseba (H66)
- Močno ljubosumje (H67)
- Želja po sprotnem reševanju težav v partnerskem odnosu (I80)
- Način reševanje težav z mirno komunikacijo (I81)

Otrokov pogled na ločitev ali razvezo staršev nekoč in danes

Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze staršev nekoč

- V osebni situaciji se je otroku ločitev ali razveza zdela nujno potrebna rešitev (A123)
- Nedoumljiva situacija; Iskanje razloga; Stalno iskanje razlogov za ločitev in razvezo staršev; V času ločitve ali razveze je otroku to predstavljalo konec sveta, nekaj najslabšega kar se lahko komu zgodi (B64, I82, I86, J62, J63)

- Če se dva ne razumeta, je razhod najboljša odločitev (C81)
- Pomembno je, da pred razhodom dva poskušata rešiti težave (C82)
- Ne zdi se dobro; Veliko strahu in negotovosti (D73, D74)
- Otrokova jeza do mami, ker mu je vzela očeta; Obtoževanje staršev, da niso vsi skupaj kot družina (E83, I83)
- Otrok ni bil prizadet, ker starša nista bila skupaj; Razumevanje, da starša nista za skupaj (F76, G76)
- Zavedanje, da bom kljub ločitvi ali razvezi še naprej imela oba starša (G77)
- Ločitev ali razveza je predstavljala olajšanje (H68)
- Sprejemanje situacije, ko sta se starša začela mirno komunicirati (I84)

Otrokovo mnenje o izkušnji ločitve ali razveze danes

- Ločitev ali razveza je lahko rešitev; Na dolgi rok najboljša možna odločitev (A124, D77, J64)
- Spoznanje dobrih strani ločitve ali razveze skozi odraščanje; Spoznanje, da je bila ločitev ali razveza potrebna; Boljše razumevanje odločitve staršev za ločitev ali razvezo (E84, B66, F77, H69, J65)
- V primeru, da partnerja ne zmoreta zgladiti sporov je ločitev ali razveza prava odločitev; Ločitev ali razveza je boljša odločitev kot prepiranje pred otrokom (A125, B63, J66)
- Ločitev ali razveza je pozitivna stvar, če prinese konec nevzdržnega odnosa (A126)
- Spoznanje, da bi bilo lažje, če bi ločitev ali razveza potekla na miren način (B65)
- Nespremenjeno mnenje (C80)
- Ni smiselno vztrajati v zakonski zvezi zaradi otrok; Če partnerja ne zmoreta rešiti težav, je ločitev ali razveza boljša odločitev, kot vztrajanje v odnosu zaradi otrok ali drugih ljudi (C84, E86, F78)
- Čez čas se vse postavi na svoje mesto (D75)
- Na kratek rok težka stvar (D76)
- Ločitev ali razveza je bil edini način, da otrok ohrani lep odnos z obema staršema (E85)
- Postavljati otroka v vlogo posrednika med dva ločena ali razvezana partnerja je nesmiselno (F79)
- Ironija, da starši v procesu ločitve ali razveze pozabijo na otroka, bolj kot njihova sreča jim je pomembna zmaga v tem procesu (F80)
- Pridobitev močne potrditve mnenja o ločitvi ali razvezi iz otroštva (G78)
- Premalo skupnih družinskih spominov, fotografij, ki so jih starši v svoji jezi uničili (I85)
- Mnenje in mišljenje, da se je to moralo zgoditi (I87)